

SLUŽBENE

VIJESTI

HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

GODIŠTE XVII. □ ZAGREB 2018.

BROJ 2 (24)

**DOKUMENTI
PORUKE · IZJAVE · PISMA
PRIOPĆENJA
VIJESTI**

SLUŽBENE VIJESTI
HRVATSKE BISKUPSKE
KONFERENCIJE
BROJ 2 (24)
GODIŠTE XVII.
ZAGREB 2018.

IZDAJE
HRVATSKA BISKUPSKA
KONFERENCIJA
Ksaverska cesta 12A
Tel. 01 5635 001
e-mail: hbk@hbk.hr

UREDNIK
PETAR PALIĆ

GRAFIČKA PRIPREMA
TOMISLAV KOŠČAK, HILP

TISAK
DENONA, Zagreb

ISSN 1332-2354

SADRŽAJ

DOKUMENTI

- BLAGI SUDAC GOSPODIN ISUS – Apostolsko pismo u obliku motuproprija
kojim se reformiraju kanoni Zakonika kanonskog prava o parnicama
za proglašenje ništavnosti ženidbe rimskog prvosvećenika Franje..... 2
- BLAGI I MILOSRDNI ISUS – Apostolsko pismo u obliku motuproprija
kojim se reformiraju kanoni Zakonika kanona istočnih Crkava o parnicama
za proglašenje ništavnosti ženidbe rimskog prvosvećenika Franje..... 8

PORUKE • IZJAVE • PISMA

- Poruka Svetoga Oca Franje za Svjetski dan molitve za skrb o stvorenom svijetu 2018. 14
- Poruka Svetoga Oca Franje za Svjetski dan misija 2018..... 15
- Poruka Svetoga Oca Franje za 2. svjetski dan siromaha, 18. studenoga 2018. 17
- Poruka Svetoga Oca Franje za 52. svjetski dan mira 20
- Čestitka Predsjednika HBK, nadbiskupa Želimira Puljića
izborniku i nogometašima Hrvatske nogometne reprezentacije 22
- Poruka predsjednika Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju
nadbiskupa Đure Hranića na početku školske i katehetske godine 2018./2019. 23
- Poruka Predsjednika Odbora HBK za pastoral pomoraca
šibenskog biskupa Tomislava Rogića pomorcima i ribarima o blagdanu sv. Nikole 2018..... 25
- „Izazovi migrantske krize u europskom prostoru“ – Izjava Komisije
Iustitia et pax Hrvatske biskupske konferencije 26
- “Pravna, radna i socijalna sigurnost - jamstvo dostojanstva čovjeka u hrvatskom društvu” –
Izjava Komisije Iustitia et pax Hrvatske biskupske konferencije. 28

PRIOPĆENJA

- Priopćenje s 57. plenarnog zasjedanja Sabora Hrvatske biskupske konferencije..... 31
- Priopćenje s plenarnog zasjedanja Vijeća europskih biskupskih
konferencija (CCEE), Poznań, 13. – 16. rujna 2018..... 32
- Izlaganje Tajnika Svete Stolice za odnose s državama nadbiskupa Paula R. Gallagera
na konferenciji „Dvadeset godina od ratifikacije Ugovora između Svete Stolice
i Republike Hrvatske o gospodarskim pitanjima“,
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, 10. listopada 2018. 34

VIJESTI

- Hrvatski biskupi u pohodu Ad limina 2018. 40
- Hrvatski Caritas obilježio 25. obljetnicu postojanja 41
- Dekret Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata
o zaštitnicima Đakovačko-osječke crkvene pokrajine 43

APOSTOLSKO PISMO
U OBLIKU MOTUPROPRIJA

BLAGI SUDAC GOSPODIN ISUS

KOJIM SE REFORMIRAJU KANONI ZAKONIKA KANONSKOG PRAVA
O PARNICAMA ZA PROGLAŠENJE NIŠTAVOSTI ŽENIDBE

RIMSKOG PRVOSVEĆENIKA
FRANJE

Blagi sudac Gospodin Isus, Pastir naših duša, povjerio je apostolu Petru i njegovim nasljednicima vlast ključeva kako bi u Crkvi vršili djelo pravde i istine; ta vrhovna i opća vlast vezivanja i otpuštanja, ovdje na zemlji, potvrđuje, osnažuje i zahtijeva vlast pastira partikularnih Crkava snagom koje oni imaju sveto pravo a pred Gospodinom dužnost suditi svojim podložnicima.¹

Crkva je tijekom stoljeća sve jasnije shvaćajući Kristove riječi u stvarima ženidbe temeljitije usvajala i izlagala nauk o nerazrješivosti svete ženidbene veze, razradila sustav ništavosti ženidbene privole te primjerenije uredila sudski postupak s obzirom na tu materiju, tako da crkvena stega bude što dosljednija ispovijedanoj vjerskoj istini.

Uvijek je to činila vodeći se vrhovnim zakonom o spasenju duša², jer Crkva je, prema mudrom naučavanju blaženog Pavla VI., božanski plan Trojstva, i stoga sve njezine ustanove, koje se uvijek mogu usavršavati, moraju težiti prenošenju božanske milosti i neprestano pogodovati, sukladno darovima i poslanju svakog pojedinca, dobru vjernikâ, što je i osnovna svrha Crkve.³

Svjestan rečenoga, odlučio sam pokrenuti reformu postupaka o ništavosti ženidbe, pa sam u tu svrhu uspostavio radnu skupinu, koja se odlikuje pravnim naukom, pastoralnom razboritošću i sudskim iskustvom, da pod vodstvom preuzvišenog Dekana Rimske rote izradi u kratkome vremenu nacrt reforme, strogo poštujući načelo nerazrješivosti ženidbene veze. Predano radeći, ta je skupina izradila nacrt reforme, koji je, nakon što je podvrgnut pomnom razmatranju uz pomoć drugih stručnjaka, sada prenesen u ovaj motuproprij.

Prema tome, briga za spasenje duša koje ostaje – danas kao i jučer – najviša svrha svih ustanova, zakonâ i prava, potiče Rimskog biskupa da biskupima podastre

ovaj dokument reforme, budući da oni zajedno s njime dijele odgovornost Crkve čuvati jedinstvo vjere i stega glede ženidbe kao temelja i izvora kršćanske obitelji. Reforma je potaknuta zbog velikog broja vjernika koji, iako žele postupati po savjesti, često odustaju od pravnih struktura Crkve zbog fizičke ili moralne udaljenosti. Ljubav i milosrđe stoga zahtijevaju da Crkva kao majka bude bliska svojoj djeci koja se osjećaju izdvojenom.

U tom je smjeru razmišljala većina moje braće biskupa okupljenih na nedavnoj izvanrednoj Sinodi, koja je tražila brže i dostupnije postupke.⁴ Slažući se u potpunosti s tim željama, odlučio sam ovim motuproprijem donijeti odredbe kojima se ne pogoduje ništavosti ženidbe nego bržem postupku kao i opravdanoj jednostavnosti, kako srca vjernika koji čekaju na razjašnjenje svojeg stanja, zbog sporosti sudske odluke ne bi bila dugo opterećena tminama sumnje.

Učinio sam to hodeći tragom svojih prethodnika koji su htjeli da se parnice ništavosti ženidbe rješavaju sudskim a ne upravnim putem i to ne zato što to zahtijeva sama narav stvari, već stoga što je istinu o svetoj vezi potrebno štititi u najvećoj mogućoj mjeri: a to je upravo osigurano jamstvima sudske naravi.

Navodimo neke temeljne kriterije kojima je bio vođen rad na obnovi.

I. – *Jedna presuda u prilog ništavosti je izvršna.* – Prije svega činilo se prikladnim ne zahtijevati više dvije jednake odluke u prilog ništavosti ženidbe da bi se strankama dopustila nova kanonska ženidba, već je dovoljna moralna sigurnost koju je prvi sudac stekao sukladno pravnim odredbama.

II. – *Sudac pojedinac pod odgovornošću biskupa.* – Uspostava suca pojedinca, svakako klerika, u prvom stupnju povjerena je odgovornosti biskupa, koji u pastoralnom vršenju svoje sudske vlasti mora osigurati da se ne podliježe bilo kakvom laksizmu.

III. – *Sam biskup je sudac.* – Da bi se konačno pretočio u praksu nauk Drugog vatikanskog koncila u

¹ Usp. II. VATIKANSKI KONCIL, Dogmatska konstitucija *Lumen Gentium*, br. 27.

² Usp. ZKP, kan. 1752.

³ Usp. PAVAO VI., Govor sudionicima II. međunarodnog simpozija kanonskog prava, 17. rujna 1973.

⁴ Usp. *Relatio Synodi*, br. 48.

materiji od velike važnosti, odlučeno je jasno izraziti da je biskup u svojoj Crkvi, u kojoj je postavljen za pastira i poglavara, samim time sudac među vjernicima koji su mu povjereni. Dakle, preporučuje se da, kako u velikim tako i u malim biskupijama, sam biskup pokaže znak *preobrazbe* crkvenih struktura⁵ te da svoju sudsku službu u ženidbenoj materiji ne prepusti u potpunosti uredima kurije. To posebno neka vrijedi u kraćem postupku koji se ustanovljuje radi rješavanja očitih slučajeva ništavosti ženidbe.

IV. – *Kraći postupak*. – Naime, osim što je ženidbeni postupak ubrzan, predviđena je i kraća vrsta postupka – pored onoga na temelju isprava koji je sada na snazi – primjenjiva u slučajevima u kojima je navodna ništavost ženidbe potkrijepljena posebno jasnim argumentima.

Svjestan sam, ipak, da skraćeni postupak može dovesti u opasnost načelo nerazrješivosti ženidbe; upravo zato htio sam da u takvom postupku sudac bude sam biskup koji je snagom svoje pastoralne službe s Petrom najveći jamac katoličkog jedinstva u vjeri i stezi.

V. – *Priziv na Metropolitansko sjedište*. – Prikladno je da se ponovno uspostavi priziv na sjedište Metropolita, koji je na čelu crkvene pokrajine, budući da je ta služba, stabilna tijekom stoljeća, znak sinodalnosti Crkve.

VI. – *Vlastita zadaća biskupskih konferencija*. – Biskupske konferencije, koje prije svega trebaju biti potaknute apostolskom težnjom doprijeti do raspršenih vjernika, neka posebno paze na dužnost sudjelovanja u već spomenutoj *preobrazbi* i neka u potpunosti poštuju pravo biskupâ da urede sudsku vlast u vlastitoj partikularnoj Crkvi.

Ponovna uspostava blizine suca i vjernikâ neće uspjeti ako biskupske konferencije ne budu poticale i pomagale pojedinim biskupima u provedbi reforme ženidbenog postupka.

Uz spomenutu blizinu suca, biskupske konferencije, poštujući pravednu i dostojnu naknadu djelatnicima sudova, neka se brinu, ako je to moguće, da se osigura besplatnost postupka, kako bi Crkva, pokazujući se vjernicima kao širokogrudna majka na području koje je tako tijesno povezano sa spasenjem duša, očitovala Kristovu besplatnu ljubav po kojoj smo svi spašeni.

VII. – *Priziv na Apostolsku Stolicu*. – Potrebno je ipak zadržati mogućnost priziva na redoviti sud Apostolske Stolice, odnosno na Rimsku rotu, poštujući pravedno pravno načelo, tako da se osnaži povezanost Petrove stolice i partikularnih Crkava, ali pazeći pritom da se u provođenju tog priziva spriječi bilo kakva zloraba prava i da ne bude ugroženo spasenje duša.

Vlastiti zakon Rimske rote u najskorije će vrijeme biti prilagođen pravilima reformiranog postupka, koliko to bude potrebno.

VIII. – *Odredbe za istočne Crkve*. – Imajući u vidu posebno crkveno i stegovno uređenje istočnih Crkava, odlučio sam istog dana donijeti zasebne odredbe kojima se preuređuju ženidbeni postupci u Zakoniku kanona istočnih Crkava.

Uzevši sve navedeno u obzir, odlučujem i određujem da se Knjiga VII. Zakonika kanonskog prava, Dio III., Naslov I., Poglavlje I. »Parnice za proglašenje ništavosti ženidbe« (kann. 1671-1691), od dana 8. prosinca 2015. u cijelosti mijenja kako slijedi:

Čl. 1 - Mjerodavno sudište i sudovi

Kan. 1671 – § 1. Ženidbene parnice krštenih po vlastitom pravu pripadaju crkvenom sucu.

§ 2. Parnice o samo građanskim učincima ženidbe pripadaju građanskoj vlasti, osim ako krajevno pravo određuje da u tim sporovima, ako se vode uzgredno i sporedno, može suditi i riješiti ih crkveni sudac.

Kan. 1672 – U parnicama o ništavosti ženidbe, koje nisu pridržane Apostolskoj Stolici, mjerodavni su: 1° sud mjesta u kojemu je sklopljena ženidba; 2° sud mjesta u kojemu jedna ili obje stranke imaju prebivalište ili boravište; 3° sud mjesta u kojemu se stvarno treba prikupiti većina dokaza.

Kan. 1673 – § 1. U svakoj biskupiji sudac prvog stupnja u parnicama ništavosti ženidbe, koje pravom nisu izričito izuzete, jest dijecezanski biskup, koji sudsku vlast može vršiti osobno ili preko drugih, prema pravnoj odredbi.

§ 2. Neka biskup za svoju biskupiju osnuje biskupijski sud za parnice ništavosti ženidbe, poštujući ovlast istoga biskupa da se pridruži drugom bližem biskupijskom ili međubiskupijskom sudu.

§ 3. Parnice o ništavosti ženidbe pridržane su vijeću troje sudaca. Njemu mora predsjedati sudac klerik, a ostali suci mogu biti i laici.

§ 4. Biskup moderator, ukoliko nije moguće osnovati sudsko vijeće u biskupiji ili pri bližem sudu koji je bio izabran prema odredbi § 2, neka povjeri parnice sucu pojedincu kleriku, koji, gdje je to moguće, neka si uzme dva prisjednika prokušana života, stručnjaka u pravnim ili humanističkim znanostima, odobrena od biskupa za tu zadaću; istom sucu pojedincu, ako nije drugačije određeno, pripada sve ono što se daje vijeću, predsjedniku ili izložitelju.

⁵ Usp. FRANJO, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 27, u: AAS, 105 (2013.), 1031.

§ 5. Sud drugoga stupnja za valjanost mora uvijek biti zboran, prema odredbi prethodnoga § 3.

§ 6. Sa suda prvoga stupnja priziva se na metropolitanski sud drugog stupnja, poštujući propise kann. 1438-1439 i 1444.

Čl. 2 – Pravo pobijanja ženidbe

Kan. 1674 – § 1. Sposobni su za pobijanje ženidbe: 1° ženidbeni drugovi; 2° promicatelj pravde, kad je ništavost već razglašena, ako se ženidba ne može ukrijepiti ili ako to nije uputno.

§ 2. Ženidba koja nije bila pobijana za života oboje ženidbenih drugova ne može se pobijati poslije njihove smrti ili smrti jednoga od njih, osim ako pitanje o valjanosti prethodi rješenju drugog spora bilo na kanonskom bilo na građanskom sudištu.

§ 3. Ako jedan ženidbeni drug umre za vrijeme trajanja parnice, neka se obdržava kan. 1518.

Čl. 3 – Pokretanje i istraživanje parnice

Kan. 1675 – Sudac, prije nego prihvati parnicu, mora biti siguran da je ženidba nepovratno propala tako da je nemoguće ponovno uspostaviti bračni suživot.

Kan. 1676 – § 1. Kad zaprimi tužbu, sudski vikar, ako smatra da ona ima nekog temelja, neka je prihvati i, odlukom dodanom na kraju same tužbe, naredi da se primjerak priopći branitelju veze i, ako tužbu nisu potpisale obje stranke, tuženoj stranci, dajući joj rok od petnaest dana da iznese svoje mišljenje o zahtjevu.

§ 2. Kada prođe navedeni rok, nakon što je, ako i koliko god to smatra prikladnim, drugu stranku ponovno upozorio da očituje svoje mišljenje, i saslušavši branitelja veze, neka sudski vikar svojom odlukom odredi sporno pitanje i odluči treba li se parnica voditi redovitim ili kraćim postupkom prema odredbama kann. 1683-1687. Ta odluka neka se odmah priopći strankama i branitelju veze.

§ 3. Ako parnicu treba voditi redovitim postupkom, neka sudski vikar istom odlukom odredi uspostavu sudskoga vijeća ili suca pojedinca s dva prisjednika prema kan. 1673, § 4.

§ 4. Ako se pak odredi kraći postupak, neka sudski vikar postupi prema odredbi kan. 1685.

§ 5. Sporno pitanje mora odrediti s kojeg se razloga ili s kojih se razloga pobija valjanost ženidbe.

Kan. 1677 – § 1. Branitelj veze, zaštitnici stranaka i, ako sudjeluje u postupku, promicatelj pravde imaju pravo: 1° prisustvovati ispitivanju stranaka, svjedokâ i stručnjakâ, uz poštovanje propisa kan. 1559; 2°

pregledati sudske spise, iako još nisu objavljeni, i provjeriti isprave koje su stranke predočile.

§ 2. Stranke ne mogu sudjelovati u ispitivanju o kojem se govori u § 1, br. 1.

Kan. 1678 – § 1. U parnicama o ništavosti ženidbe, sudske priznanje i izjave stranaka, potkrijepljeni mogućim svjedocima o vjerodostojnosti samih stranaka, mogu imati snagu potpunog dokaza, a koje sudac neka vrednuje procijenivši sve pokazatelje i pomagala, osim ako se pridruže drugi elementi koji ih opovrgavaju.

§ 2. U istim parnicama, iskaz jednog svjedoka može dati potpun dokaz, ako se radi o službenom svjedoku koji daje izjavu o stvarima koje je vršio po službenoj dužnosti, ili ako okolnosti stvari i osoba to savjetuju.

§ 3. U parnicama o spolnoj nemoći ili o nedostatku privole zbog duševne bolesti ili poremećaja psihičke naravi neka se sudac posluži djelom jednog ili više stručnjaka, osim ako se iz okolnosti očito vidi da je to nekorisno; u ostalim parnicama neka se obdržava propis kan. 1574.

§ 4. Kad god u istraživanju parnice iskrasne veoma vjerojatna dvojba o neizvršenju ženidbe, sud može, saslušavši stranke, obustaviti parnicu o ništavosti, dopuniti istraživanje za oprost od tvrde ženidbe i zatim poslati Apostolskoj Stolici spise zajedno s molbom za oprost jednog ili obaju ženidbenih drugova te s mišljenjem suda i biskupa.

Čl. 4 – Presuda, njezino pobijanje i izvršenje

Kan. 1679 – Presuda, kojom je prvi put ženidba proglašena ništavom, postaje izvršna nakon isteka rokova određenih u kann. 1630-1633.

Kan. 1680 – § 1. Stranka koja se smatra oštećenom, a isto tako promicatelj pravde i branitelj veze, imaju pravo podnijeti ništovnu žalbu protiv presude ili priziv protiv iste, prema kann. 1619-1640.

§ 2. Kad isteknu zakonom predviđeni rokovi za ulaganje i slanje priziva, te nakon što je sud višeg stupnja zaprimio sudske spise, neka se uspostavi sudsko vijeće, odredi branitelja veze i neka se stranke upozori da dadnu primjedbe u određenom roku; nakon što prođe taj rok, sudsko vijeće, ako je očito da je priziv samo odgođan, neka potvrdi odlukom presudu prvog stupnja.

§ 3. Ako je priziv prihvaćen, treba postupati na isti način kao i u prvom stupnju, primjenjujući ono što treba primijeniti.

§ 4. Ako se u prizivnom stupnju iznese novi razlog ništavosti ženidbe, sud ga može, kao u prvom stupnju, prihvatiti i presuditi o njemu.

Kan. 1681 – Ako je donesena izvršna presuda, može se u svako vrijeme prizvati na sud trećeg stupnja radi novog ispitivanja parnice prema odredbi kan. 1644, nakon što se iznesu novi i važni dokazi ili razlozi u neprekoračivu roku od trideset dana poslije najave pobijanja.

Kan. 1682 – § 1. Kada presuda kojom je proglašena ništavost ženidbe postane izvršna, stranke čija je ženidba proglašena ništavom mogu sklopiti novu ženidbu, osim ako to priječi zabrana koja je dodana samoj presudi ili koju je odredio mjesni ordinarij.

§ 2. Čim presuda postane izvršna, sudski je vikar mora priopćiti ordinariju mjesta u kojem je ženidba sklopljena. Ordinarij se pak mora pobrinuti da se što prije u matice vjenčanih i krštenih upiše presuđena ništavost ženidbe i možda određene zabrane.

Čl. 5 – Kraći ženidbeni postupak pred biskupom

Kan. 1683 – Sam dijecezanski biskup mjerodavan je suditi u parnicama o ništavosti ženidbe kraćim postupkom kada:

1° zahtjev podnesu oba ženidbena druga ili jedan ženidbeni drug uz suglasnost drugoga;

2° okolnosti stvari i osoba, potkrijepljeni svjedočanstvima ili ispravama, ne zahtijevaju pumnije ispitivanje ili istraživanje te jasno ukazuju na ništavost.

Kan. 1684 – Tužba kojom se pokreće kraći postupak, osim onoga što se navodi u kan. 1504, mora: 1° kratko, cjelovito i jasno iznijeti činjenice na kojima se zahtjev temelji; 2° navesti dokaze koje sudac može odmah prikupiti; 3° sadržavati u prilogu isprave na kojima se zahtjev temelji.

Kan. 1685 – Sudski vikar, istom odlukom kojom utvrđuje sporno pitanje, imenuje istražitelja i prisjednika te na sjednicu, koja se ima održati sukladno odredbi kan. 1686, u roku od trideset dana, poziva sve one koji na njoj trebaju sudjelovati.

Kan. 1686 – Istražitelj, ako je moguće, neka prikupi dokaze na samo jednoj sjednici te neka odredi rok od petnaest dana za iznošenje primjedbi u prilog veze i obranu stranaka, ako ih ima.

Kan. 1687 – § 1. Po primitku spisâ, dijecezanski biskup nakon što se savjetuje s istražiteljem i prisjednikom te razmotri primjedbe branitelja veze i, ako ih ima, obrane stranaka, ako stekne moralnu sigurnost o ništavosti ženidbe neka donese presudu. U protivnom, neka uputi parnicu u redoviti način postupanja.

§ 2. Cjelovit tekst presude, s iznesenim obrazloženjima, neka se što prije priopći strankama.

§ 3. Protiv presude biskupa priziva se na metropolit ili na Rimsku rotu; ako je presudu donio metropolit priziva se na najstarijeg sufragana; a protiv presude drugog biskupa koji nema više vlasti ispod rimskog prvosvećenika priziva se na biskupa kojega je on trajno odredio.

§ 4. Ako je očito da je priziv samo odgođan, metropolit ili biskup o kojemu se govori u § 3, ili dekan Rimske rote, neka ga svojom odlukom odmah odbace; ako je pak prihvaćen, neka se parnica uputi u redoviti način postupanja u drugome stupnju.

Čl. 6 – Postupak na temelju isprava

Kan. 1688 – Kad primi zahtjev prema odredbi kan. 1676, dijecezanski biskup ili sudski vikar ili postavljeni sudac, nakon što izostavi oblike redovitog postupka, ali pozvavši stranke i uz sudjelovanje branitelja veze, može presudom proglasiti ništavost ženidbe, ako je na temelju isprave, koja nije podložna nikakvu protivljenju ili prigovoru, posve sigurno da postoji zapreka ili da nedostaje zakoniti oblik, samo ako je s jednakom sigurnošću očito da nije dan oprost ili da zastupnik nije imao valjana naloga.

Kan. 1689 – § 1. Protiv toga proglašenja branitelj veze, ako razborito smatra da nedostaci o kojima se govori u kan. 1688 ili neimanje oprosta nisu sigurni, mora se prizvati na suca drugog stupnja, kojemu treba poslati spise s napisanim upozorenjem da se radi o postupku na temelju isprava.

§ 2. Stranka koja se smatra oštećenom ima pravo na priziv.

Kan. 1690 – Neka sudac drugoga stupnja, uz sudjelovanje branitelja veze i nakon što sasluša stranke, odluči na isti način o kojemu se govori u kan. 1688, treba li presudu potvrditi ili da se u parnici radije postupi po redovitome pravnom putu; u tom slučaju vraća parnicu sudu prvog stupnja.

Čl. 7 – Opće odredbe

Kan. 1691 – § 1. Neka se u presudi stranke upozori na ćudoredne, dapače i na građanske obveze koje možda imaju jedna prema drugoj i prema djeci radi uzdržavanja i odgoja.

§ 2. Parnice za proglašenje ništavosti ženidbe ne mogu se voditi usmenim parničnim postupkom o kojem se govori u kann. 1656-1670.

§ 3. U svemu ostalom s obzirom na način postupanja trebaju se primijeniti, osim ako se tome protivi narav stvari, kanoni o suđenjima općenito i o redovitom parničnom suđenju, uz obdržavanje posebnih odredaba za parnice o pravnom stanju osoba i za parnice koje se tiču javnoga dobra.

Odredba kan. 1679 primjenjivat će se na presude, kojima se ženidba proglašava ništavom, objavljene od dana stupanja na snagu ovog motuproprija.

Ovom se dokumentu pridodaju pravila o načinu postupanja, koja sam smatrao neophodnima za ispravnu i savjesnu primjenu obnovljenog zakona, koji se ima brižljivo primjenjivati radi zaštite dobra vjernikâ.

Način postupanja u parnicama za proglašenje ništavosti ženidbe

Treća opća izvanredna skupština Biskupske sinode, održana u listopadu 2014. godine, utvrdila je poteškoću vjernikâ u pristupanju crkvenim sudovima. Budući da je biskup, poput dobrog Pastira, dužan ići ususret svojim vjernicima kojima je potrebna posebna pastoralna skrb, uz detaljne odredbe za primjenu ženidbenog postupka, činilo se prikladnim, podrazumijevajući suradnju Petrova nasljednika i biskupâ u širenju poznavanja zakona, ponuditi neka sredstva kako bi rad sudova odgovarao zahtjevima vjernika, koji traže utvrđivanje istine o postojanju ili nepostojanju vèza njihove neuspjele ženidbe.

Čl. 1 – Biskup je, snagom odredbe kan. 383, § 1, dužan u apostolskom duhu pratiti rastavljene ili razvedene ženidbene drugove, koji su zbog svoje životne situacije možda napustili vjersku praksu. On, dakle, sa župnicima (usp. kan. 529, § 1) dijeli pastoralnu skrb za te vjernike u teškoćama.

Čl. 2 – Predprocesna ili pastoralna istraga, koja unutar župnih ili biskupijskih struktura obuhvaća rastavljene ili razvedene vjernike koji dvoje o valjanosti svoje ženidbe ili su uvjereni u njezinu ništavost, usmjerena je prema upoznavanju njihove situacije i prikupljanju korisnih elemenata za moguću provedbu redovitog ili kraćeg sudskog postupka. Ta će se istraga provoditi u okviru jedinstvenog biskupijskog ženidbenog pastora.

Čl. 3 – Ta će se istraga povjeriti osobama prikladnim po mišljenju mjesnog ordinarija, koje za to posjeduju odgovarajuće kompetencije a koje ne moraju biti isključivo kanonsko-pravne. U prvome redu to su vlastiti župnik ili onaj koji je ženidbene drugove pripremao za sklapanje ženidbe. Ta savjetodavna zadaća može se povjeriti i drugim klericima, posvećenim osobama ili laicima koje odobri mjesni ordinarij.

Jedna ili više biskupija zajedno, prema sadašnjem ustrojstvu, mogu ustanoviti stalno tijelo koje će vršiti

Nalažem da ono što sam odredio ovim motuproprijem bude valjano i učinkovito unatoč svakoj protivnoj odredbi, pa makar ona bila vrijedna posebnog spomena.

S pouzdanjem povjeravam zagovoru slavne i blagoslovljene vazda Djevice Marije, Majke milosrda, i blaženih apostola Petra i Pavla djelotvornu provedbu novog ženidbenog postupka.

Dano u Rimu, pri Svetome Petru, 15. kolovoza, na svetkovinu Uznesenja Blažene Djevice Marije, godine 2015., treće moga Pontifikata.

Franjo

ovu službu i mogu, ako je potrebno, sastaviti *Vademecum* (*Priručnik*) koji će navesti osnovne elemente potrebne za prikladniju provedbu istrage.

Čl. 4 – Pastoralna istraga prikuplja elemente korisne za eventualno pokretanje parnice od strane ženidbenih drugova ili njihova zastupnika pred mjerodavnim sudom. Neka se istraži jesu li stranke suglasne u traženju ništavosti.

Čl. 5 – Nakon što se prikupe svi elementi, istraga se zaključuje tužbom, koju, ako to stvar zahtijeva, treba podnijeti mjerodavnom sudu.

Čl. 6 – Budući da se Zakonik kanonskog prava mora primjenjivati u svakom pogledu, uz poštivanje posebnih odredaba, i na ženidbene postupke, imajući na umu odredbu kan. 1691, § 3, ovim se pravilima ne želi detaljno opisati čitav postupak, već se prije svega želi rasvijetliti glavne zakonodavne novine i dopuniti ih, tamo gdje je potrebno.

Naslov I. – Mjerodavno sudište i sudovi

Čl. 7 – § 1. Naslovi mjerodavnosti o kojima se govori u kan. 1672 istovrijedni su, uz poštovanje koliko je moguće načela blizine suca i stranaka.

§ 2. Suradnjom sudova pak, sukladno kan. 1418, treba osigurati da svatko, bilo stranka ili svjedok, može sudjelovati u postupku uz što manji trošak.

Čl. 8 – § 1. U biskupijama koje nemaju vlastiti sud, neka se biskup što prije pobrine za formaciju osoba koje će moći surađivati na sudu u rješavanju ženidbenih parnica, također putem tečajeva trajnog i stalnog obrazovanja koje u zajedničkoj namjeri promiču biskupije ili skupine biskupija i Apostolska Stolica.

§ 2. Biskup može odstupiti iz međubiskupijskog suda osnovanog prema odredbi kan. 1423.

Naslov II. – Pravo pobijanja ženidbe

Čl. 9 – Ako ženidbeni drug umre tijekom postupka, prije zaključenja parnice, obustavlja se tijekom parnice dok drugi ženidbeni drug ili onaj koga bi se to ticalo ne traži njezin nastavak; u tom slučaju zakoniti interes treba dokazati.

Naslov III. – Pokretanje i istraživanje parnice

Čl. 10 – Sudac može dopustiti usmeni zahtjev kad god je stranka spriječena podnijeti tužbu; ipak neka naloži da bilježnik napismeno sastavi spis koji se treba pročitati stranci i koji ona mora potvrditi, a koji zamjenjuje pisanu tužbu stranke sa svim pravnim učincima.

Čl. 11 – § 1. Tužba se podnosi biskupijskom ili međubiskupijskom sudu koji je odabran prema odredbi kan. 1673, § 2.

§ 2. Smatra se da se tužbi ne protivi tužena stranka koja se prepusti pravednosti suda ili koja, nakon što je po drugi put propisno pozvana, ne odgovori.

Naslov IV. – Presuda, njezino pobijanje i izvršenje

Čl. 12 – Za moralnu sigurnost koju pravo zahtijeva nije dovoljna veoma velika važnost dokaza i pokazatelja, nego se zahtijeva da bude isključena svaka utemeljena i razborita dvojba o zabludi, pravnoj i činjeničnoj, iako se ne isključuje sama mogućnost protivnoga.

Čl. 13 – Ako stranka izričito izjavi da odbija bilo kakve obavijesti o parnici, smatra se da se odrekla mogućnosti primiti primjerak presude. U tom slučaju može joj se priopćiti samo odredbeni dio presude.

Naslov V. – Kraći ženidbeni postupak pred biskupom

Čl. 14 – § 1. Među okolnostima stvari i osoba koje mogu dopustiti vođenje parnice ništavosti ženidbe kraćim postupkom prema odredbama kann. 1683-1687, navode se primjerice: ono pomanjkanje vjere koje može proizvesti hinjenu privolu ili zabludu koja određuje volju, kratkoća bračnog suživota, pobačaj učinjen radi sprječavanja rađanja potomstva, tvrdokorno ustrajavanje u izvanbračnoj vezi u vrijeme ili neposredno nakon vjenčanja, zlonamjerno zatajivanje neplodnosti ili teške zarazne bolesti ili djece rođene iz prethodne veze ili zatvorske kazne, razlog sklapanja ženidbe koji je potpuno

stran bračnome životu ili ženidba sklopljena zbog nepredviđene trudnoće, fizičko nasilje radi iznude privole, manjak uporabe razuma dokazan medicinskom dokumentacijom, itd.

§ 2. Među dokaznim su sredstvima koja podupiru tužbu svi oni medicinski dokumenti koji očitno čine nekorisnom provedbu službenog vještačenja.

Čl. 15 – Ako je podnesena tužba radi pokretanja redovitog postupka, ali sudski vikar smatra da se parnica može voditi kraćim postupkom, neka prigodom priopćenja tužbe prema odredbi kan. 1676, § 1, pozove tuženu stranku koja nije potpisala istu da sudu priopći namjerava li pridružiti se podnesenoj tužbi i sudjelovati u postupku. Kad god to bude potrebno, on neka stranku ili stranke koje su potpisale tužbu pozove da čim prije dopune tužbu prema odredbi kan. 1684.

Čl. 16 – Sudski vikar može samoga sebe odrediti istražiteljem; ipak, ako je to moguće, neka imenuje istražitelja iz biskupije iz koje parnica potječe.

Čl. 17 – Prigodom poziva na sud prema kan. 1685, strankama treba priopćiti da pitanja koja žele da se prilikom ispitivanja postave strankama ili svjedocima, ako ih već nisu priložile tužbi, mogu podnijeti najmanje tri dana prije istražne sjednice.

Čl. 18 – § 1. Stranke i njihovi odvjetnici mogu nazočiti preslušanju drugih stranaka i svjedokâ, osim ako istražitelj smatra da zbog okolnosti stvari i osoba treba postupiti drukčije.

§ 2. Bilježnik je dužan sastaviti zapisnik s odgovorima stranaka i svjedokâ, ali u sažetom obliku i samo s obzirom na ono što se odnosi na bit sporne ženidbe.

Čl. 19 – Ako se parnica vodi na međubiskupijskom sudu, presudu izriče biskup mjesta na temelju kojeg je utvrđena mjerodavnost prema odredbi kan. 1672. Ako ih pak ima više, neka se, ukoliko je moguće, primijeni načelo blizine između stranaka i suca.

Čl. 20 – § 1. Dijecezanski biskup prema svom razboritom sudu neka odredi način izricanja presude.

§ 2. U presudi, koju u svakom slučaju mora potpisati biskup zajedno s bilježnikom, neka se ukratko i sustavno obrazlože razlozi odluke i neka se priopći strankama, redovito u roku od mjesec dana od dana odluke.

Naslov VI. – Postupak na temelju isprava

Čl. 21 – Mjerodavni dijecezanski biskup i sudski vikar određuju se sukladno odredbi kan. 1672.

APOSTOLSKO PISMO
U OBLIKU MOTUPROPRIJA

BLAGI I MILOSRDNI ISUS

KOJIM SE REFORMIRAJU KANONI ZAKONIKA KANONA ISTOČNIH CRKAVA
O PARNICAMA ZA PROGLAŠENJE NIŠTAVOSTI ŽENIDBE

RIMSKOG PRVOSVEĆENIKA
FRANJE

Blagi i milosrdni Isus, Pastir i Sudac naših duša, povjerio je apostolu Petru i njegovim nasljednicima vlast ključeva kako bi u Crkvi vršili djelo pravde i istine. Ta vrhovna i opća vlast vezivanja i otpuštanja ovdje na zemlji, potvrđuje, osnažuje i zahtijeva vlast pastira partikularnih Crkava snagom koje oni imaju sveto pravo, a pred Gospodinom dužnost suditi svojim podložnicima.¹

Moj cijenjani prethodnik, sveti papa Ivan Pavao II. prigodom proglašenja *Zakonika kanona istočnih Crkava* naglasio je: »I sama postojana volja rimskih prvosvećenika, već od iskona sastavljanja kanonskoga zakonika istočnih Crkava, da proglase dva zakonika, jedan za latinsku Crkvu, a drugi za istočne katoličke Crkve, sasvim očito pokazuje njihovu želju da se očuva ono što se u Crkvi po Božjoj providnosti dogodilo, da ona, u jednom Duhu sabrana, diše kao dvojim plućima, plućima Istoka i Zapada, i da jednim srcem, koje kao da ima dvije kljette, gori u Kristovoj ljubavi.«²

Na istome tragu, imajući u vidu posebno crkveno i stegovno uređenje istočnih Crkava, odlučio sam posebnim *motuproprijem* donijeti odredbe kojima se reformiraju ženidbeni postupci u Zakoniku kanona istočnih Crkava.

Crkva je tijekom stoljeća sve jasnije shvaćajući Kristove riječi u stvarima ženidbe temeljitije usvajala i izlagala nauk o nerazrješivosti svete ženidbene veze, razradila sustav ništavosti ženidbene privole te primjerenije uredila sudski postupak s obzirom na tu materiju, tako da crkvena stega bude što dosljednija istini vjere shvaćenoj u potpunosti. Sve je to uvijek činila vodeći se vrhovnim zakonom o spasenju duša.

U tom pogledu vrlo je značajna služba biskupa koji je, prema nauku istočnih Otaca, sudac i liječnik, budući da je čovjek ranjen i pao (*peptokós*) zbog istočnoga grijeha i zbog osobnih grijeha, postao bolestan, lijekovima

pokore od Boga zadobiva ozdravljenje i oprostjenje i biva pomiren s Crkvom. Biskup, naime – postavljen po Duhu Svetome kao Kristov lik i njegov namjesnik („*eis typon kai tòpon Christou*“) – prije svega službenik je božanskog milosrđa; stoga sudska vlast povlašteno je mjesto na kojemu on, primjenom načela „*oikonomia*“ i „*akribeia*“, vjernicima u potrebi donosi ozdravljajuće milosrđe Gospodinovo.

Sve što sam odredio ovim motuproprijem, učinio sam hodeći tragom svojih prethodnika, koji su htjeli da se parnice ništavosti ženidbe rješavaju sudskim a ne upravnim putem i to ne zato što to zahtijeva sama narav stvari, već stoga što je istinu o svetoj vezi potrebno štiti u najvećoj mogućoj mjeri: a to je upravo osigurano jamstvima sudske naravi.

Navodimo neke temeljne kriterije kojima je bio vođen rad na obnovi.

Prije svega činilo se prikladnim ne zahtijevati više dvije jednake odluke u prilog ništavosti ženidbe da bi se strankama dopustila nova kanonska ženidba, već je dovoljna moralna sigurnost koju je prvi sudac stekao sukladno pravnim odredbama.

Uspostava suca pojedinca, svakako klerika, u prvom stupnju povjerena je odgovornosti biskupa, koji u pastoralnom vršenju svoje sudske vlasti mora osigurati da se ne podliježe bilo kakvom laksizmu.

Da bi se konačno pretočio u praksu nauk Drugog vatikanskog koncila u materiji od velike važnosti, odlučeno je jasno izraziti da je biskup u svojoj Crkvi, u kojoj je postavljen za pastira i poglavara, samim time sudac među vjernicima koji su mu povjereni. Dakle, preporučuje se da, kako u velikim tako i u malim eparhijama, sam biskup pokaže znak *preobrazbe* crkvenih struktura³ te da svoju sudsku službu u ženidbenoj materiji ne prepusti u potpunosti uredima kurije. To posebno neka vrijedi u kraćem postupku koji se ustanovljuje radi rješavanja očitih slučajeva ništavosti ženidbe.

¹ Usp. II. VATIKANSKI KONCIL, Dogmatska konstitucija *Lumen Gentium*, br. 27.

² IVAN PAVAO II., Apostolska konstitucija *Sacri canones*, 18. listopada 1990., *Proemio*, u: AAS, 82 (1990.), 1037.

³ Usp. FRANJO, Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, br. 27, u: AAS, 105 (2013.), 1031.

Osim što je ženidbeni postupak ubrzan, predviđena je i kraća vrsta postupka – pored onoga na temelju isprava koji je sada na snazi – primjenjiva u slučajevima u kojima je navodna ništavost ženidbe potkrijepljena očitim argumentima. Svjestan sam, ipak, da skraćeni postupak može dovesti u opasnost načelo nerazrješivosti ženidbe; upravo zato htio sam da u takvom postupku sudac bude sam biskup koji je snagom svoje pastoralne službe s Petrom najveći jamac katoličkog jedinstva u vjeri i stezi.

Priziv na Metropolitansko sjedište, kao službu na čelu crkvene pokrajine, stabilnu tijekom stoljećâ, znak je prvotnog oblika sinodalnosti u istočnim Crkvama, koji treba podržavati i ohrabrivati.

Sinode istočnih Crkava, koje prije svega trebaju biti potaknute apostolskom težnjom doprijeti do raspršenih vjernika, neka posebno paze na dužnost sudjelovanja u već spomenutoj *preobrazbi* i neka u potpunosti poštuju pravo biskupâ da uredi sudsku vlast u vlastitoj partikularnoj Crkvi. Dakako, ponovna uspostava blizine suca i vjernikâ neće uspjeti ako Sinode ne budu poticale i pomagale pojedinim biskupima u provedbi reforme ženidbenog postupka.

Uz spomenutu blizinu suca, Sinode, poštujući pravednu i dostojnu naknadu djelatnicima sudova, neka se brinu, ako je to moguće, da se osigura besplatnost postupka, kako bi Crkva, pokazujući se vjericima kao širokogrudna majka na području koje je tako tijesno povezano sa spasenjem duša, očitovala Kristovu besplatnu ljubav po kojoj smo svi spašeni.

Potrebno je ipak zadržati mogućnost priziva na redoviti sud Apostolske Stolice, odnosno na Rimsku rotu, poštujući pravedno pravno načelo, tako da se osnaži povezanost Petrove stolice i partikularnih Crkava, ali pazeći pritom da se u provođenju tog priziva spriječi bilo kakva zloraba prava i da ne bude ugroženo spasenje duša.

Vlastiti zakon Rimske rote u najskorije će vrijeme biti prilagođen pravilima reformiranog postupka, koliko to bude potrebno.

Uzevši sve navedeno u obzir, odlučujem i određujem da se Naslov XXVI. Zakonika kanona istočnih Crkava, Poglavlje I, Članak I. »Parnice za proglašenje ništavosti ženidbe« (kann. 1357-1377), od dana 8. prosinca 2015. u cijelosti mijenja kako slijedi:

1° Mjerodavno sudište i sudovi

Kan. 1357 – § 1. Svaka ženidbena parnica krštene osobe po vlastitom pravu pripada Crkvi.

§ 2. Uz obdržavanje, gdje ih ima, osobnih statuta parnice o samo građanskim učincima ženidbe, ako se prvotno vode, pripadaju građanskom sucu, ali, ako se

vode uzgredno i sporedno, može ih suditi i riješiti crkveni sudac svojom vlašću.

Kan. 1358 – U parnicama o ništavosti ženidbe, koje nisu pridržane Apostolskoj Stolici, mjerodavni su: 1° sud mjesta u kojemu je sklopljena ženidba; 2° sud mjesta u kojemu jedna ili obje stranke imaju prebivalište ili boravište; 3° sud mjesta u kojemu se stvarno treba prikupiti većina dokaza.

Kan. 1359 – § 1. U svakoj eparhiji sudac prvog stupnja u parnicama ništavosti ženidbe, koje pravom nisu izričito izuzete, jest eparhijski biskup, koji sudsku vlast može vršiti osobno ili preko drugih, prema pravnoj odredbi.

§ 2. Neka biskup za svoju eparhiju osnuje eparhijski sud za parnice ništavosti ženidbe, poštujući ovlast istoga biskupa da se pridruži drugom bližem eparhijskom sudu ili sudu za više eparhija.

§ 3. Parnice o ništavosti ženidbe pridržane su vijeću troje sudaca. Njemu mora predsjedati sudac klerik, a ostali suci mogu biti i drugi vjernici.

§ 4. Biskup moderator, ukoliko nije moguće osnovati sudsko vijeće u eparhiji ili pri bližem sudu koji je bio izabran prema odredbi § 2, neka povjeri parnice sucu pojedincu kleriku, koji, gdje je to moguće, neka si uzme dva prisjednika prokušana života, stručnjaka u pravnim ili humanističkim znanostima, odobrena od biskupa za tu zadaću; istom sucu pojedincu, ako nije drugačije određeno, pripada sve ono što se daje vijeću, predsjedniku ili izložitelju.

§ 5. Sud drugoga stupnja za valjanost mora uvijek biti zboran, prema odredbi prethodnoga § 3.

§ 6. Sa suda prvoga stupnja priziva se na metropolitanski sud drugog stupnja, poštujući propise kann. 1064 i 1067, § 5.

2° Pravo pobijanja ženidbe

Kan. 1360 – § 1. Sposobni su za pobijanje ženidbe: 1° ženidbeni drugovi; 2° promicatelj pravde, ako je ništavost već razglašena, a ženidba se ne može ukrijepiti ili to nije uputno.

§ 2. Ženidba koja nije bila pobijana za života oboje ženidbenih drugova ne može se pobijati poslije njihove smrti ili smrti jednoga od njih, osim ako pitanje o valjanosti prethodi rješenju drugog spora bilo na crkvenom sudištu bilo na građanskom sudištu.

§ 3. Ako jedan ženidbeni drug umre za vrijeme trajanja parnice, neka se obdržava kan. 1199.

3° Pokretanje i istraživanje parnice

Kan. 1361 – Sudac, prije nego prihvati parnicu, mora biti siguran da je ženidba nepovratno propala tako da je nemoguće ponovno uspostaviti bračni suživot.

Kan. 1362 – § 1. Kad zaprimi tužbu, sudski vikar, ako smatra da ona ima nekog temelja, neka je prihvati i, odlukom dodanom na kraju same tužbe, naredi da se primjerak priopći branitelju veze i, ako tužbu nisu potpisale obje stranke, tuženoj stranci, dajući joj rok od petnaest dana da iznese svoje mišljenje o zahtjevu.

§ 2. Kada prođe navedeni rok, nakon što je, ako i koliko god to smatra prikladnim, drugu stranku ponovno upozorio da očituje svoje mišljenje, i saslušavši branitelja veze, neka sudski vikar svojom odlukom odredi sporno pitanje i odluči treba li se parnica voditi redovitim ili kraćim postupkom prema odredbama kann. 1369-1373. Ta odluka neka se odmah priopći stranka i branitelju veze.

§ 3. Ako parnicu treba voditi redovitim postupkom, neka sudski vikar istom odlukom odredi uspostavu sudskoga vijeća ili suca pojedinca s dva prisjednika prema kan. 1359, § 4.

§ 4. Ako se pak odredi kraći postupak, neka sudski vikar postupa prema odredbi kan. 1371.

§ 5. Neka sporno pitanje ne traži samo je li utvrđena ništavost ženidbe u dotičnom slučaju, nego ona mora također odrediti s kojeg se razloga ili s kojih se razloga pobija valjanost ženidbe.

Kan. 1363 – § 1. Branitelj veze, zaštitnici stranaka i, ako sudjeluje u postupku, promicatelj pravde imaju pravo: 1° prisustvovati ispitivanju stranaka, svjedokâ i stručnjakâ, uz poštovanje propisa kan. 1240; 2° pregledati sudske spise, iako još nisu objavljeni, i provjeriti isprave koje su stranke predočile.

§ 2. Stranke ne mogu sudjelovati u ispitivanju o kojem se govori u § 1, br. 1.

Kan. 1364 – § 1. U parnicama o ništavosti ženidbe, sudsko priznanje i izjave stranaka, potkrijepljeni može-bitnim svjedocima o vjerodostojnosti samih stranaka, mogu imati snagu potpunog dokaza, a koje sudac neka vrednuje procijenivši sve pokazatelje i pomagala, osim ako se pridruže drugi elementi koji ih opovrgavaju.

§ 2. U istim parnicama, iskaz jednog svjedoka može dati potpun dokaz, ako se radi o službenom svjedoku koji daje izjavu o stvarima koje je vršio po službenoj dužnosti, ili ako okolnosti stvari i osoba to savjetuju.

§ 3. U parnicama o spolnoj nemoći ili o nedostatku privole zbog duševne bolesti ili poremećaja psihičke

naravi neka se sudac posluži djelom jednog ili više stručnjaka, osim ako se iz okolnosti očito vidi da je to nekorišno; u ostalim parnicama neka se obdržava propis kan. 1255.

§ 4. Ako u istraživanju parnice iskrasne veoma vjerojatna dvojba o neizvršenju ženidbe, sud može, saslušavši stranke, obustaviti parnicu o ništavosti i dopuniti istraživanje da se dobije razrješenje neizvršene sakramentalne ženidbe; zatim, neka pošalje Apostolskoj Stolici spise zajedno s molbom jednog ili obaju ženidbenih drugova za razrješenje te s mišljenjem suda i eparhijskog biskupa.

4° Presuda, njezino pobijanje i izvršenje

Kan. 1365 – Presuda, kojom je prvi put ženidba proglašena ništavom, postaje izvršna nakon isteka roka određeni u kann. 1311-1314.

Kan. 1366 – § 1. Stranka koja se smatra oštećenom, a isto tako promicatelj pravde i branitelj veze, imaju pravo podnijeti ništovnu žalbu protiv presude ili priziv protiv iste, prema kann. 1302-1321.

§ 2. Kad isteknu zakonom predviđeni rokovi za ulaganje i slanje priziva, te nakon što je sud višeg stupnja zaprimio sudske spise, neka se uspostavi sudsko vijeće, odredi branitelja veze i neka se stranke upozori da dadnu primjedbe u određenom roku; nakon što prođe taj rok, sudsko vijeće, ako je očito da je priziv samo odgođan, neka potvrdi odlukom presudu prvog stupnja.

§ 3. Ako je priziv prihvaćen, treba postupati na isti način kao i u prvom stupnju, primjenjujući ono što treba primijeniti.

§ 4. Ako se u prizivnom stupnju iznese novi razlog ništavosti ženidbe, sud ga može, kao u prvom stupnju suđenja, prihvatiti i presuditi o njemu.

Kan. 1367 – Ako je donesena izvršna presuda, može se u svako vrijeme prizvati na sud trećeg stupnja radi novog ispitivanja parnice prema odredbi kan. 1325, nakon što se iznesu novi i važni dokazi ili razlozi u neprekoračivu roku od trideset dana poslije najave pobijanja.

Kan. 1368 – § 1. Kada presuda kojom je proglašena ništavost ženidbe postane izvršna, stranke čija je ženidba proglašena ništavom mogu slaviti novu ženidbu, osim ako to priječi zabrana koja je dodana samoj presudi ili koju je odredio mjesni hijerarh.

§ 2. Čim presuda postane izvršna, sudski je vikar mora priopćiti hijerarhu mjesta u kojem je ženidba sklopljena; a taj hijerarh mora se pobrinuti da se što prije u matice vjenčanih i krštenih upiše presuđena ništavost ženidbe i možda određene zabrane.

5° Kraći ženidbeni postupak pred biskupom

Kan. 1369 – Sam eparhijski biskup mjerodavan je suditi u parnicama o ništavosti ženidbe kraćim postupkom kada:

1° zahtjev podnesu oba ženidbena druga ili jedan ženidbeni drug uz suglasnost drugoga;

2° okolnosti stvari i osoba, potkrijepljeni svjedočanstvima ili ispravama, ne zahtijevaju pumnije ispitivanje ili istraživanje te jasno ukazuju na ništavost.

Kan. 1370 – Tužba kojom se pokreće kraći postupak, osim onoga što se navodi u kan. 1187, mora: 1° kratko, cjelovito i jasno iznijeti činjenice na kojima se zahtjev temelji; 2° navesti dokaze koje sudac može odmah prikupiti; 3° sadržavati u prilogu isprave na kojima se zahtjev temelji.

Kan. 1371 – Sudski vikar, istom odlukom kojom utvrđuje sporno pitanje, imenuje istražitelja i prisjednika te na sjednicu, koja se ima održati sukladno odredbi kan. 1372, u roku od trideset dana, poziva sve one koji na njoj trebaju sudjelovati.

Kan. 1372 – Istražitelj, ako je moguće, neka prikupi dokaze na samo jednoj sjednici te neka odredi rok od petnaest dana za iznošenje primjedbi u prilog veze i obranâ stranaka, ako ih ima.

Kan. 1373 – § 1. Po primitku spisa, eparhijski biskup nakon što se savjetuje s istražiteljem i prisjednikom te razmotri primjedbe branitelja veze i, ako ih ima, obrane stranaka, ako stekne moralnu sigurnost o ništavosti ženidbe, neka donese presudu. U protivnom, neka uputi parnicu u redoviti način postupanja.

§ 2. Cjelovit tekst presude, s iznesenim obrazloženjima, neka se što prije priopći strankama.

§ 3. Protiv presude biskupa priziva se na metropolit ili na Rimsku rotu; ako je presudu donio metropolit ili drugi eparhijski biskup koji nema više vlasti ispod rimskog prvosvećenika, priziva se na biskupa kojega je on trajno odredio, posavjetovavši se s patrijarhom ili hierarhom o kojem se govori u kan. 175.

§ 4. Ako je očito da je priziv samo odgođan, metropolit ili biskup o kojemu se govori u § 3, ili dekan Rimске rote, neka ga svojom odlukom odmah odbace; ako je pak prihvaćen, neka se parnica uputi u redoviti način postupanja u drugome stupnju.

6° Postupak na temelju isprava

Kan. 1374 – Kad primi zahtjev prema odredbi kan. 1362, eparhijski biskup ili sudski vikar ili postavljeni sudac, nakon što izostavi pravne oblike redovitog postupka, ali pozvavši stranke i uz sudjelovanje branitelja veze, može presudom proglasiti ništavost ženidbe, ako je na temelju isprave, koja nije podložna nikakvu protivljenju ili prigovoru, posve sigurno da postoji zapreka ili da nedostaje pravom propisani oblik, samo ako je s jednakom sigurnošću očito da nije dan oprost ili da zastupnik nije imao valjana naloga.

Kan. 1375 – § 1. Protiv presude, o kojoj se govori u kan. 1374, branitelj veze, ako razborito smatra da nedostaci ili neimanje oprosta nisu sigurni, mora se prizvati na suca suda drugog stupnja, kojemu treba poslati spise s napisanim upozorenjem da se radi o postupku na temelju isprava.

§ 2. Stranka koja se smatra oštećenom ima pravo na priziv.

Kan. 1376 – Neka sudac suda drugoga stupnja, uz sudjelovanje branitelja veze i nakon što sasluša stranke, odluči treba li presudu potvrditi ili da se radije postupi u parnici po redovitoj pravnoj odredbi; u tom slučaju vraća parnicu sudu prvoga stupnja.

7° Opće odredbe

Kan. 1377 – § 1. Neka se u presudi stranke upozori na ćudoredne, dapače i na građanske obveze koje možda imaju jedna prema drugoj i prema djeci radi dužnog uzdržavanja i odgoja.

§ 2. Parnice za proglašenje ništavosti ženidbe ne mogu se voditi skraćenim parničnim suđenjem o kojem se govori u kann. 1343-1356.

§ 3. U svemu ostalome s obzirom na način postupanja trebaju se primijeniti, osim ako se tome protivi naravnost stvari, kanoni o suđenjima općenito i o redovitom parničnom suđenju, uz obdržavanje posebnih odredaba za parnice koje se tiču javnoga dobra.

Odredba kan. 1365 primjenjivat će se na presude, kojima se ženidba proglašava ništavom, objavljene od dana stupanja na snagu ovog motuproprija.

Ovom se dokumentu pridodaju pravila o načinu postupanja, koja sam smatrao neophodnima za ispravnu i savjesnu primjenu obnovljenog zakona, koji se ima brižljivo primjenjivati radi zaštite dobra vjernikâ.

Nalažem da ono što sam odredio ovim motuproprijem bude valjano i učinkovito unatoč svakoj protivnoj odredbi, pa makar ona bila vrijedna posebnog spomena.

S pouzdanjem povjeravam zagovoru slavne i blagoslovljene vazda Djevice Marije, koja se opravdano naziva „Bogorodica“ i koja se ističe kao uzvišena Majka čitave Crkve, te blaženih apostola Petra i Pavla djelotvornu

provedbu novog ženidbenog postupka.

Dano u Rimu, pri Svetome Petru, 15. kolovoza, na svetkovinu Uznesenja Blažene Djevice Marije, godine 2015., treće moga Pontifikata.

Franjo

Nacin postupanja u parnicama za proglašenje ništavosti ženidbe

Treća opća izvanredna skupština Biskupske sinode, održana u listopadu 2014. godine, utvrdila je poteškoću vjernikâ u pristupanju crkvenim sudovima. Budući da je biskup, poput dobrog Pastira, dužan ići ususret svojim vjernicima kojima je potrebna posebna pastoralna skrb, uz detaljne odredbe za primjenu ženidbenog postupka, činilo se prikladnim, podrazumijevajući suradnju Petrova nasljednika i biskupâ u širenju poznavanja zakona, ponuditi neka sredstva kako bi rad sudova odgovarao zahtjevima vjernika, koji traže utvrđivanje istine o postojanju ili nepostojanju vèza njihove neuspjele ženidbe.

Čl. 1 – Eparhijski biskup je, snagom odredbe kan. 192, § 1, dužan u apostolskom duhu pratiti rastavljene ili razvedene ženidbene drugove, koji su zbog svoje životne situacije možda napustili vjersku praksu. On, dakle, sa župnicima (usp. kan. 289, § 3) dijeli pastoralnu skrb za te vjernike u teškoćama.

Čl. 2 – Predprocesna ili pastoralna istraga, koja unutar župnih ili eparhijskih struktura obuhvaća rastavljene ili razvedene vjernike koji dvoje o valjanosti svoje ženidbe ili su uvjereni u njezinu ništavost, usmjerena je prema upoznavanju njihove situacije i prikupljanju korisnih elemenata za moguću provedbu redovitog ili kraćeg sudskog postupka. Ta će se istraga provoditi u okviru jedinstvenog eparhijskog ženidbenog pastorala.

Čl. 3 – Ta će se istraga povjeriti osobama prikladnim po mišljenju mjesnog hijerarha, koje za to posjeduju odgovarajuće kompetencije a koje ne moraju biti isključivo kanonsko-pravne. U prvome redu to su vlastiti župnik ili onaj koji je ženidbene drugove pripremao za sklapanje ženidbe. Ta savjetodavna zadaća može se povjeriti i drugim klericima, posvećenim osobama ili laicima koje odobri mjesni hijerarh.

Jedna ili više eparhija zajedno, prema sadašnjem ustrojstvu, mogu ustanoviti stalno tijelo koje će vršiti ovu službu i mogu, ako je potrebno, sastaviti *Vademecum* (*Priručnik*) koji će navesti osnovne elemente potrebne za prikladniju provedbu istrage.

Čl. 4 – Pastoralna istraga prikuplja elemente korisne za eventualno pokretanje parnice od strane ženidbenih

drugova ili njihova zastupnika pred mjerodavnim sudom. Neka se istraži jesu li stranke suglasne u traženju ništavosti.

Čl. 5 – Nakon što se prikupe svi elementi, istraga se zaključuje tužbom, koju, ako to stvar zahtijeva, treba podnijeti mjerodavnom sudu.

Čl. 6 – Budući da se Zakonik kanona istočnih Crkava mora primjenjivati u svakom pogledu, uz poštivanje posebnih odredaba, i na ženidbene postupke, imajući na umu odredbu kan. 1377, § 3, ovim se pravilima ne želi detaljno opisati čitav postupak, već se prije svega želi rasvijetliti glavne zakonodavne novine i dopuniti ih, ondje gdje je potrebno.

1° Mjerodavno sudište i sudovi

Čl. 7 – § 1. Naslovi mjerodavnosti o kojima se govori u kan. 1358 istovrijedni su, uz poštovanje koliko je moguće načela blizine suca i stranaka.

§ 2. Suradnjom sudova pak, sukladno kan. 1071, treba osigurati da svatko, bilo stranka ili svjedok, može sudjelovati u postupku uz što manji trošak.

Čl. 8 – § 1. U eparhijama koje nemaju vlastiti sud, neka se biskup što prije pobrine za formaciju osoba koje će moći surađivati na sudu u rješavanju ženidbenih parnica, također putem tečajeva trajnog i stalnog obrazovanja koje u zajedničkoj namjeri promiču eparhije ili skupine eparhija i Apostolska Stolica.

§ 2. Biskup može odstupiti iz suda osnovanog za više eparhija prema odredbi kan. 1067, § 1.

2° Pravo pobijanja ženidbe

Čl. 9 – Ako ženidbeni drug umre tijekom postupka, prije zaključenja parnice, obustavlja se tijek parnice dok drugi ženidbeni drug ili onaj koga bi se to ticalo ne traži njezin nastavak; u tom slučaju zakoniti interes treba dokazati.

3° Pokretanje i istraživanje parnice

Čl. 10 – Sudac može dopustiti usmeni zahtjev kad god je stranka spriječena podnijeti tužbu; ipak neka naloži da bilježnik napismeno sastavi spis koji se treba pročitati stranci i koji ona mora potvrditi, a koji zamjenjuje pisanu tužbu stranke sa svim pravnim učincima.

Čl. 11 – § 1. Tužba se podnosi eparhijskom sudu ili sudu za više eparhija, koji je odabran prema odredbi kan. 1359, § 2.

§ 2. Smatra se da se tužbi ne protivi tužena stranka koja se prepusti pravednosti suda ili koja, nakon što je po drugi put propisno pozvana, ne odgovori.

4° Presuda, njezino pobijanje i izvršenje

Čl. 12 – Za moralnu sigurnost koju pravo zahtijeva nije dovoljna veoma velika važnost dokaza i pokazatelja, nego se zahtijeva da bude isključena svaka utemeljena i razborita dvojba o zabludi, pravnoj i činjeničnoj, iako se ne isključuje sama mogućnost protivnoga.

Čl. 13 – Ako stranka izričito izjavi da odbija bilo kakve obavijesti o parnici, smatra se da se odrekla mogućnosti primiti primjerak presude. U tom slučaju može joj se priopćiti samo odredbeni dio presude.

5° Kraći ženidbeni postupak pred biskupom

Čl. 14 – § 1. Među okolnostima stvari i osoba koje mogu dopustiti vođenje parnice ništavosti ženidbe kraćim postupkom prema odredbama kann. 1369-1373, navode se primjerice: ono pomanjkanje vjere koje može proizvesti hinjenu privolu ili zabludu koja određuje volju, kratkoća bračnog suživota, pobačaj učinjen radi sprječavanja rađanja potomstva, tvrdokorno ustrajavanje u izvanbračnoj vezi u vrijeme ili neposredno nakon vjenčanja, zlonamjerno zatajivanje neplodnosti ili teške zarazne bolesti ili djece rođene iz prethodne veze ili zatorske kazne, razlog sklapanja ženidbe koji je potpuno stran bračnome životu ili ženidba sklopljena zbog nepredviđene trudnoće, fizičko nasilje radi iznude privole, manjak uporabe razuma dokazan medicinskom dokumentacijom, itd.

§ 2. Među dokaznim su sredstvima koja podupiru tužbu svi oni medicinski dokumenti koji očitno čine nekorisnom provedbu službenog vještačenja.

Čl. 15 – Ako je podnesena tužba radi pokretanja redovitog postupka, ali sudski vikar smatra da se parnica može voditi kraćim postupkom, neka prigodom priopćenja tužbe prema odredbi kan. 1362, § 1, pozove tuženu stranku koja nije potpisala istu da sudu priopći namjerava li pridružiti se podnesenoj tužbi i sudjelovati u postupku. Kad god to bude potrebno, on neka stranku ili stranke koje su potpisale tužbu pozove da čim prije dopune tužbu prema odredbi kan. 1370.

Čl. 16 – Sudski vikar može samoga sebe odrediti istražiteljem; ipak, ako je to moguće, neka imenuje istražitelja iz eparhije iz koje parnica potječe.

Čl. 17 – Prigodom poziva na sud prema kan. 1371, strankama treba priopćiti da pitanja koja žele da se prilikom ispitivanja postave strankama ili svjedocima, ako ih već nisu priložile tužbi, mogu podnijeti najmanje tri dana prije istražne sjednice.

Čl. 18 – § 1. Stranke i njihovi odvjetnici mogu nazočiti preslušanju drugih stranaka i svjedokâ, osim ako istražitelj smatra da zbog okolnosti stvari i osoba treba postupiti drukčije.

§ 2. Bilježnik je dužan sastaviti zapisnik s odgovorima stranaka i svjedokâ, ali u sažetom obliku i samo s obzirom na ono što se odnosi na bit sporne ženidbe.

Čl. 19 – Ako se parnica vodi na sudu za više eparhija, presudu izriče biskup mjesta na temelju kojeg je utvrđena mjerodavnost prema odredbi kan. 1358. Ako ih pak ima više, neka se, ukoliko je moguće, primijeni načelo blizine između stranaka i suca.

Čl. 20 – § 1. Eparhijski biskup prema svom razboritom sudu neka odredi način izricanja presude.

§ 2. U presudi, koju u svakom slučaju mora potpisati biskup zajedno s bilježnikom, neka se ukratko i sustavno obrazlože razlozi odluke i neka se priopći strankama, redovito u roku od mjesec dana od dana odluke.

6° Postupak na temelju isprava

Čl. 21 – Mjerodavni eparhijski biskup i sudski vikar određuju se sukladno odredbi kan. 1358.

PORUKE • IZJAVE • PISMA

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA SVJETSKI DAN MOLITVE ZA SKRB O STVORENOM SVIJETU 2018.

3. rujna 2018.

Čuvati neprocjenjivo dobro vode

Draga braćo i sestre!

Na ovaj Dan molitve ponajprije bih želio zahvaliti Gospodinu za dar našega zajedničkog doma i za sve one ljude dobre volje koji se zalažu za njegovo očuvanje. Zahvalan sam također za mnoge projekte koji imaju za cilj promicati proučavanje i zaštitu ekosustava, za napore usmjerene na razvoj održivije poljoprivrede i odgovornije prehrane kao i za različite obrazovne, duhovne i liturgijske inicijative koji u skrb o stvorenom svijetu uključuju kršćane diljem svijeta.

Moramo priznati da nismo znali odgovorno čuvati stvoreni svijet. Stanje okoliša, kako na globalnoj razini tako i na mnogim specifičnim mjestima, ne može se smatrati zadovoljavajućim. S pravom se javila potreba za obnovljenim i zdravim odnosom između čovjeka i stvorenog svijeta i uvjerenje da će nam samo autentična i cjelovita vizija čovjeka omogućiti bolje se brinuti za naš planet na dobrobit sadašnjeg i budućih naraštaja. Jer „ne može biti ekologije bez odgovarajuće antropologije” (Laudato si’, 118).

Na ovaj Svjetski dan molitve za brigu o stvorenom svijetu, koji Katolička Crkva već nekoliko godina slavi zajedno s pravoslavnom braćom i sestrama i uz sudjelovanje drugih Crkava i kršćanskih zajednica, želim skrenuti pažnju na problem vode. To je tako jednostavan i dragocjen element, ali je mnogima teško dostupan ako ne i sasvim nedostupan. Međutim, „pristup pitkoj i zdravoj vodi je osnovno, temeljno i sveopće ljudsko pravo, jer je bitno za čovjekov opstanak i stoga uvjet za ostvarivanje ostalih ljudskih prava. Ovaj naš svijet ima velik socijalni dug prema siromašnima koji nemaju pristup pitkoj vodi, jer im je uskraćeno pravo na život u skladu s njihovim neotuđivom dostojanstvom” (isto, 30).

Voda nas poziva na razmišljanje o našim počecima. Ljudsko tijelo najvećim se dijelom sastoji od vode, a mnoge civilizacije tijekom povijesti nastale su blizu velikih rijeka koje su ostavile traga na njihovu identitetu. U sugestivnoj slici koja se koristi na početku Knjige Postanka kaže se da je u početku duh Stvoritelja „lebdio nad vodama” (1, 2).

Razmišljajući o temeljnoj ulozi vode u stvaranju i čovjekovu razvoju, osjećam potrebu zahvaliti Bogu za „sestru vodu”, koja je jednostavna i korisna za život kao ništa drugo na našem planetu. Upravo zato briga za izvore vode i zalihe pitke vode je hitan imperativ. Danas, više no ikad prije, moramo biti dalekovidni (usp. Laudato si’, 36) i nadići „čisto utilitaristički način, u kojem su učinkovitost i produktivnost u potpunosti usmjerene na postizanje pojedinačnog profita” (isto, 159). Prijeko su nam potrebni zajednički projekti i konkretna djela, imajući na umu da je neprihvatljiva svaka privatizacija prirodnog dobra vode koja je na štetu čovjekova prava da ima pristup tom dobru.

Za nas, kršćane, voda predstavlja bitan element čišćenja i života. Odmah se sjetimo krštenja, sakramenta našeg ponovnog rođenja. Voda posvećena Duhom Svetim je tvar kojom nas je Bog oživio i obnovio; to je blagoslovljeni izvor besmrtnog života. I za kršćane različitih vjeroispovijesti krštenje predstavlja stvarnu i nezamjenjivu polazišnu točku za življenje sve autentičnijega bratstva na putu do punog jedinstva. Tijekom svojega poslanja Isus je obećao vodu koja može zauvijek utažiti čovjekovu žeđ (usp. Iv 4, 14) i izrekao ove proročke riječi: „Ako je tko žedan, neka dođe k meni!” (Iv 7, 37). Doći k Isusu, piti s izvora koji je on sam znači susresti ga osobno kao Gospodina, crpeći iz njegovih riječi smisao života. Neka

neprestano u našim srcima snažno odzvanjaju riječi koje je izgovorio na križu: „Žedan sam” (Iv 19, 28). Gospodin i dalje traži da mu se utaji žeđ, žedan je ljubavi. On traži od nas da mu damo piti u svima koje danas muči žeđ kako bi nam poslije mogao upraviti ove riječi: „ožednjeh i napojiste me” (Mt 25, 35). Napojiti nekoga, u globalnom selu, ne podrazumijeva samo osobna djela ljubavi, već konkretne izbore i stalno predano zalaganje da se svima osigura primarno dobro vode.

Želim spomenuti također pitanje mora i oceana. Dužni smo zahvaljivati Stvoritelju za impresivni i čudesni dar velikih voda i svega što sadrže (usp. Post 1, 20-21, Ps 146, 6) i uzdizati mu hvalu što je pokrio Zemlju oceanima (usp. Ps 104, 6). Razmišljati o nepreglednim otvorenim morima u stalnom gibanju može predstavljati, u stanovitom smislu, priliku da uzdignemo naše misli k Bogu koji stalno prati svijet koji je stvorio unaprjeđujući ga i održavajući ga na životu (sv. Ivan Pavao II., Kateheza od 7. svibnja 1986.).

Čuvati svakoga dana ovo neprocjenjivo dobro predstavlja danas nezaobilaznu zadaću, pravi i istinski izazov. Za surađivanje u kontinuiranom Stvoriteljevu djelu potrebna je učinkovita suradnja ljudi dobre volje. Mnogi se napori, nažalost, izjalove zbog manjka regulacije i stvarnih kontrola, osobito što se tiče zaštite morskih područja izvan granica pojedinih država (usp. Laudato si', 174). Ne smijemo dopustiti da nam mora i oceane prekrivaju nepregledna polja plutajuće plastike. I ova krizna situacija traži od nas aktivno zalaganje, moleći kao da sve ovisi o Božjoj providnosti i djelujući kao da sve ovisi o nama.

Molimo da vode ne budu znak podjele među narodima, već susreta za ljudsku zajednicu. Molimo da budu spašeni oni koji izlažu svoj život pogibelji na moru u potrazi za boljom budućnošću. Molimo Gospodina za one koji se bave plemenitom službom politike da se najosjetljivijim pitanjima naših dana, kao što su pitanje migracija i klimatskih promjena, pristupa odgovorno, dalekovidno, pogleda upravljena prema budućnosti, te velikodušno i u duhu suradnje, poglavito među zemljama koje mogu najviše pomoći. Molimo također za sve one koji se posvećuju apostolatu mora, za one koji daju svoj obol razmišljanju o temama vezanim uz morske ekosustave, za one koji pridonose izradi i primjeni međunarodnih propisa vezanih uz mora kojima će se štititi pojedince, zemlje, prirodna dobra – tu mislim, na primjer, na morsku faunu i floru i koraljne grebene (usp. isto, 41) ili morska dna – i jamčiti cjeloviti razvoj imajući na umu opće dobro cijele ljudske obitelji, a ne pojedinačne interese. Spomenimo se također svih onih koji rade na zaštiti pomorskih područja i očuvanju oceana i njihove biološke raznolikosti, kako bi tu zadaću obavljali odgovorno i časno.

Na kraju, pokažimo brigu za mlađe naraštaje i molimo za njih da uzmognu rasti u znanju i poštovanju zajedničkoga doma i sa željom da se brinu za bitno dobro vode, na dobrobit svijetu. Usrdno se nadam da će kršćanske zajednice davati sve veći konkretni doprinos pomažući svakom čovjeku da uživa u ovom neophodnom dobru, u smjernoj brizi za darove primljene od Stvoritelja, a osobito rijeke, mora i oceane.

Iz Vatikana, 1. rujna 2018.

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA SVJETSKI DAN MISIJA 2018.

28. svibnja 2018.

Dragi mladi, želim zajedno s vama razmišljati o poslanju koje nam je Krist povjerio. U svom obraćanju vama obraćam se ujedno svim kršćanima koji u Crkvi žive avanturu svog života kao djeca Božja. Ono što mi leži na srcu reći svima, dok se obraćam vama, je sigurnost da kršćanska vjera ostaje trajno mlada kada je otvorena poslanju koje nam Krist povjerava. «Misijski žar je znak životnosti vjere» (Redemptoris missio, 2), pisao je sveti Ivan Pavao II., papa koji je pokazao tako veliku ljubav i veoma se posvećivao mladima.

Sinoda koja će se održati u Rimu sljedećeg listopada, mjeseca posvećenog misijama, pruža nam priliku bolje razumjeti, u svjetlu vjere, ono što Gospodin Isus želi reći vama mladima, i preko vas, svim kršćanskim zajednicama.

Život je misija

Svaki muškarac i svaka žena je jedna misija i to je razlog zbog kojeg smo ovdje na zemlji. Biti privučeni i poslani su dva pokreta koja naše srce, pogotovo kad je čovjek mlad, osjeća kao unutarnje sile ljubavi koje su obećanje

za budućnost i tjeraju nas naprijed kroz život. Nitko tako kao mladi ne osjeća prodornu snagu života i njegov čar. Radosno živjeti našu odgovornost za svijet veliki je izazov. Dobro poznajem svjetla i sjene mladosti; kada se prisjetim svoje mladosti i svoje obitelji, sjećam se koliko je bila snažna moja nada u bolju budućnost. Činjenica da na ovome svijetu nismo po vlastitom izboru daje nam naslutiti da postoji inicijativa koja nam prethodi i daje nam postojati. Svaki od nas je pozvan razmišljati o ovoj činjenici: “Ja sam jedna misija na ovoj zemlji i upravo zbog toga i jesam na ovome svijetu” (Evangelii gaudium, 273).

Naviještamo vam Isusa Krista

Naviještajući ono što je besplatno primila (Mt 10, 8; Dj 3, 6), Crkva može s vama mladima dijeliti put i istinu koji vode smislu našeg života na ovoj zemlji. Isus Krist, koji je umro i uskrsnuo za nas, apelira na našu slobodu i potiče nas da tražimo, otkrivamo i navješćujemo taj istinski i puni smisao, tu poruku istine i ispunjenja. Dragi mladi, ne bojte se Krista i njegove Crkve! U njoj se nalazi blago koje ispunjava život radošću. To vam govorim iz vlastitog iskustva: zahvaljujući vjeri pronašao sam siguran temelj svojih snova i snagu da ih ostvarim. Vidio sam mnoge patnje i siromaštva koji izobličuju lica mnoge naše braće i sestara. A ipak, za one koji su s Isusom, zlo je poticaj da sve više ljube. Mnogi muškarci i žene, i mnogi mladi ljudi, velikodušno su se darivali, katkad čak do mučeništva, iz ljubavi prema evanđelju u služnju svojoj braći i sestrama. Isusov nas križ uči božanskoj logici prikazivanja sebe samih za žrtvu (usp. 1 Kor 1, 17-25) kao navještaj evanđelja za život svijeta (usp. Iv 3, 16). Biti zapaljen Kristovom ljubavlju znači izgarati od tog plamena, rasti u razumijevanju po njegovoj svjetlosti i biti obuzet toplinom njegove ljubavi (2 Kor 5, 14). U školi svetaca koji nas otvaraju širokim Božjim obzorjima, pozivam vas da nikad ne prestanete pitati: “Što bi Krist učinio da je na mome mjestu?”

Prenositi vjeru sve do nakraj zemlje

I vi ste, mladi, krštenjem postali živi udovi Crkve; zajedno smo primili poslanje donositi evanđelje svima. Vi ste na pragu života. Rast u milosti vjere koja nam je darovana sakramentima Crkve uranja nas u veliku rijeku svjedokâ koja, iz naraštaja u naraštaj, omogućuje da mudrost i iskustvo starijih postanu svjedočanstvo i ohrabrenje onima koji se otvaraju budućnosti. Mladi su, pak, svojim mladalaštvom i poletnošću potpora i nada onima koji se približavaju kraju svoga putovanja. U zajedništvu različitih životnih dobi, poslanje Crkve gradi mostove među različitim naraštajima; naša vjera u Boga i ljubav prema bližnjemu izvor su dubokog jedinstva.

To se prenošenje vjere, srce poslanja Crkve, događa dakle po “zaraznosti” ljubavi, gdje radost i zanos postaju izraz iznova pronađenog smisla i punine života. Širenje vjere “po privlačnosti” zahtijeva srce koje je otvoreno ljubavi i koje ljubav širi. Ljubavi se ne mogu postavljati granice: ljubav je jaka kao smrt (usp. Pj 8, 6). A to širenje rađa susret, svjedočanstvo, naviještanje. Rađa također zajedništvo u djelatnoj ljubavi sa svima onima koji su daleko od vjere, koji su ravnodušni, pa čak i neprijateljski nastrojeni prema njoj. Ljudske, kulturne i vjerske sredine, kojima su još uvijek Isusovo evanđelje i sakramentalna prisutnost Crkve nepoznati, predstavljaju krajnje periferije, “krajve svijeta” na koje su, još od Isusova uskrsnuća, njegovi učenici poslani sa sigurnošću da je Gospodin uvijek s njima (usp. Mt 28, 20; Dj 1, 8). U tome se sastoji ono što nazivamo *missio ad gentes*. Najopustošenija periferija svijeta potrebna Krista je ona gdje je čovjek ravnodušan prema vjeri ili čak očituje mržnju prema punini života u Bogu. Svako materijalno i duhovno siromaštvo, svaki oblik diskriminacije protiv naše braće i sestara uvijek je posljedica odbacivanja Boga i njegove ljubavi.

Krajevi svijeta, dragi mladi, danas su za vas veoma relativni i do njih je sve lakše “doploviti”. Digitalni svijet – društvene mreže koje su toliko rasprostranjene i dostupne – briše granice, uklanja udaljenosti i smanjuje razlike. Sve izgleda nadohvat ruke, sve tako blizu i neposredno. Međutim, bez iskrenog darivanja naših života, možemo imati bezbroj kontakata, a opet nikad ne biti uronjeni u istinsko zajedništvo života. Sudjelovati u poslanju do nakraj zemlje zahtijeva sebedarje u pozivu koje nam je dao on koji nas je postavio na ovaj svijet (usp. Lk 9, 23-25). Usudio bih se reći da je za mlade koji žele slijediti Krista ključno tražiti i prionuti uz svoj poziv.

Svjedočiti ljubav

Zahvaljujem svim crkvenim stvarnostima koje vam omogućuju osobni susret sa živim Kristom u njegovoj Crkvi: župama, udruženjima, pokretima, redovničkim zajednicama i različitim izrazima misijske službe. Upravo su u misijskom volonterskom radu toliki mladi pronašli način služenja najmanjoj našoj braći i sestrama (usp. Mt 25, 40), promičući ljudsko dostojanstvo te svjedočeći radost ljubavi i pripadnosti Kristu. Ova crkvena iskustva pomažu mladima da odgoj i obrazovanje koje stežu ne služe samo postizanju uspjeha u vlastitoj struci, već također razvijanju i jačanju darova koje su primili od Boga kako bi bolje služili drugima. Ti hvalevrijedni oblici povremene misijske službe plodonosni su početak i, putem razlučivanja zvanja, mogu vam pomoći da se odlučite potpuno darivati kao misionari.

Papinska misijska djela rođena su iz srca mladih kao sredstvo potpore naviještanju evanđelja svim narodima i pridonose duhovnom i kulturnom rastu svih onih koji žedaju za Istinom. Molitve i materijalna pomoć, koju se velikodušno dariva i razdjeljuju preko Papinskih misijskih dijela, pomažu Svetoj Stolici da osigura da oni kojima se pomažu u njihovim osobnim potrebama zauzvrat mogu davati svjedočanstvo za evanđelje u okolnostima svakodnevnog života. Nitko nije toliko siromašan da ne može dati ono što ima, ali ponajprije ono što jest. Sviđa mi se podsjetiti na poziv koji sam uputio mladim Čileancima: "Nikad nemoj misliti da nemaš ništa za podariti ili da nikome nisi potreban. Mnogima si potreban,

razmisli o tome. Neka svatko od vas razmišlja o ovome u svom srcu: mnogi me ljudi trebaju!" (Susret s mladima, Svetište u Maipuu, 17. siječnja 2018.).

Dragi mladi, idućeg listopada, mjeseca posvećenog misijama, u kojem će se održati Sinoda koja je posvećena vama, pružit će se još jedna prilika da uzmnemo postati učenici misionari, koji sa sve većim žarom ljube Isusa i njegovo poslanje, sve do nakraj zemlje. Uzdignimo molitvu Mariji, Kraljici apostola, svetom Franji Ksaverskom, svetoj Tereziji od Djeteta Isusa i blaženom Paolu Mannu da nas svojim zagovorom prate na našem životnom putu.

Iz Vatikana, 20. svibnja 2018., svetkovina Duhova

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA 2. SVJETSKI DAN SIROMAHA, 18. STUDENOGA 2018.

15. lipnja 2018.

1. "Jadnik vapi, a Gospodin ga čuje" (Ps 34, 7). Riječi psalmiste postaju također naše kada smo pozvani susresti se s različitim oblicima patnje i marginaliziranosti u kojima žive mnogi muškarci i žene koje smo navikli općenito nazivati "siromasima". Piscu tih redaka nije tuđa ta patnja. Naprotiv, on ima izravno iskustvo siromaštva, a ipak ga pretvara u pjesmu hvale i zahvaljivanja Gospodinu. Ovaj Psalam omogućuje i nama, uronjenima u tolike oblike siromaštva, da shvatimo tko su pravi siromasi na koje smo pozvani upraviti svoj pogled kako bi čuli njihov vapaj i prepoznali njihove potrebe.

Poručuje nam se, prije svega, da Gospodin sluša siromahe koji uzdižu svoj vapaj njemu i da je dobar prema onima koji, srca shrvana žalošću, usamljenošću i isključenošću, u njemu traže utočište. Gospodin sluša one čije je dostojanstvo pogaženo a, usprkos tome, imaju snage uzdići svoj pogled k nebu da prime svjetlost i utjehu. On sluša one koji su progonjeni u ime lažne pravde, potlačeni politikama nedostojnima tog imena i zastrašivani nasiljem. Pa ipak, oni znaju da imaju u Bogu svojega Spasitelja. Ono što izlazi na vidjelo iz ove molitve je prije svega osjećaj napuštenosti i povjerenja u Oca koji sluša i prihvaća. Tragom tih riječi možemo bolje razumjeti ono što je Isus proglasio blaženstvom: "Blago siromasima duhom: njihovo je kraljevstvo nebesko!" (Mt 5, 3).

To je iskustvo jedinstveno i po mnogočemu nezastuženo i nemoguće do kraja izraziti, a ipak osjećamo želju da ga drugima prenesemo, prije svega onima koji su kao psalmist siromašni, odbačeni i marginalizirani. Nitko se ne smije osjetiti isključenim iz Očeve ljubavi,

osobito u svijetu koji često stavlja bogatstvo kao primarni cilj i navodi čovjeka da se zatvara u sebe samog.

2. U Psalmu 34 koriste se tri glagola koji opisuju stav siromašnog čovjeka i njegov odnos s Bogom. Prvi je "vapiti". Stanje siromaštva ne može se izraziti jednom riječju, već postaje vapaj koji prodire kroz nebesa i dopire do Boga. Što siromahov vapaj izražava ako ne njegovu patnju i samoću, njegov očaj i nadu? Možemo se zapitati: kako to da vapaj koji se uzdiže sve do Božjeg lica ne uspijeva doprijeti do naših ušiju i ostavlja nas ravnodušnima i neosjetljivima? Na dan kao što je ovaj pozvani smo izvršiti ozbiljan ispit savjesti kako bismo razumjeli jesmo li uistinu sposobni čuti siromahe.

Ono što nam je potrebno da prepoznamo njihov glas je tišina slušanja. Ako mi sami previše govorimo, nećemo ih uspjati čuti. Bojim se da često mnoge inicijative, premda hvalevrijedne i nužne, više imaju za cilj da se svidimo sebi samima nego da doista čujemo vapaj siromaha. U tom slučaju, kad se razlegne vapaj siromaha, reakcija je neprimjerena i nismo u mogućnosti suosjećati s njihovim stanjem. Toliko smo zarobljeni u kulturi koja nas obvezuje da se divimo svom liku u zrcalu i previše sebi ugađamo da smatramo da je gesta altruizma dovoljna da sebe zadovoljimo, a da se izravno ne kompromitiramo.

3. Drugi glagol je "odgovoriti". Gospodin, kaže psalmist, ne samo da čuje vapaj siromaha, već i odgovara. Njegov odgovor, kao što potvrđuje čitava povijest spasenja, je dioništvo, ispunjeno ljubavlju, u stanju siromašnih. Bilo

je tako kad je Abraham izrazio Bogu želju za potomstvom, iako su on i njegova žena Sara bili u poodmaklim godinama i nisu imali djece (usp. Post 15, 1-6). Dogodilo se to i kada je Mojsiju, preko gorućega grma koji nije izgarao, objavljeno Božje ime i poslanje da oslobodi narod iz Egipta (usp. Izl 3, 1-15). I taj je odgovor potvrđivan tijekom čitava putovanja Izraelskog naroda u pustinji: kada su ga morili glad i žeđ (usp. Izl 16, 1-6; 17, 1-7) i kad je zapao u najveću bijedu, to jest nevjernost savezu i idolopoklonstvo (usp. Izl 32, 1-14).

Božji odgovor siromahu uvijek je spasonosni zahvat koji ima za cilj ozdravljenje rana na tijelu i duši, vraćanje pravde i pružanje pomoći siromahu da započne živjeti dostojanstvenim životom. Božji odgovor također je apel kako bi svi koji vjeruju u njega mogli činiti isto u svojim ljudskim granicama. Svjetski dan siromaha želi biti mali odgovor koji čitava Crkva diljem svijeta upućuje svima onima koji su pogođeni nekom vrstom siromaštva i siromasima u svim krajevima da ne misle da je njihov vapaj ostao neuslišan. Vjerojatno je to poput kapi vode u pustinji siromaštva; ipak to može biti znak zajedništva za one koji su u potrebi, da bi mogli osjetiti aktivnu prisutnost brata ili sestre. Siromasi ne trebaju da mi to činimo preko drugih, već da se osobno uključimo kao oni koji čuju njihov vapaj. Brižna skrb vjernika za njih ne može se ograničiti na neki oblik pomoći – premda je ona u početku nužna i izraz brižnosti –, već zahtijeva “pažnju punu ljubavi” (Apostolska pobudnica Evangelii gaudium, 199) koja poštuje osobu kao takvu i traži njezino dobro.

4. Treći je glagol “osloboditi”. Siromah iz Biblije živi sa sigurnošću da Bog intervenira u njihovu korist da bi im vratio izgubljeno dostojanstvo. Siromaštvo nije nastalo samo od sebe, već je plod egoizma, oholosti, gramzivosti i nepravde. Ta su zla drevna koliko i čovjek, ali su također grijesi čije posljedice trpe mnogi nevini, što dovodi do dramatičnih društvenih posljedica. Božje oslobađajuće djelo je čin spasenja prema onima koji su mu iskazali svoju žalost i tjeskobu. Okove se siromaštva razbija snagom Božjeg zahvata. U mnogim se psalmima opisuje i veliča ovu povijest spasenja koja nalazi svoj odraz u osobnom životu siromašnih: “Jer nije prezreo ni zaboravio muku jadnika, i nije sakrio lice svoje od njega; kad ga je zazvao, on ga je čuo” (Ps 22, 25). Sposobnost dana čovjeku da može kontemplirati Božje lice znak je njegova prijateljstva, njegove blizine i njegova spasenja. “Jer si na moju bijedu pogledao, pomogao u tjeskobi duši mojoj [...] noge si mi na prostran put izveo” (Ps 31, 8-9). Ponuditi siromahu “prostran put” znači osloboditi ga od “zamke ptičarske” (usp. Ps 91, 3), izbaviti ga iz zamke postavljene na njegovu putu, kako bi njegov korak bio

hitar i lak a njegov pogled na život ispunjen spokojem. Božje spasenje poprima oblik ruke koja se pruža siromahu, koja nudi gostoprimstvo, pruža zaštitu i omogućuje mu da iskusi prijateljstvo koje mu je potrebno. Polazeći od ove konkretne i opipljive blizine započine istinski put oslobođenja. “Svi kršćanski vjernici i sve zajednice pozvani su biti Božje oruđe za oslobođenje i promicanje siromašnih, tako da se oni mogu potpuno uključiti u društvo. To pretpostavlja da moramo biti pažljivi i čuti vapaj siromašnoga i priteći mu u pomoć” (Apost. pob. Evangelii gaudium, 187).

5. Obuzme me ganuće kad vidim kako se mnogi siromašni poistovjećuju s Bartimejem iz Markova Evanđelja (usp. 10, 46-52). Slijepi prošnjak Bartimej “sjedio je kraj puta” (r. 46) i čuvši da prolazi Isus “stane vikati” i zazivati “Sina Davidova” da mu se smiluje (usp. r. 47). “Mnogi ga ušutkivahu, ali on još jače vikaše” (r. 48). Božji Sin je čuo njegov vapaj: “Što hoćeš da ti učinim?” Slijepac mu reče: “Učitelju moj, da progledam” (r. 51). Ovaj tekst iz Evanđelja zorno pokazuje ono što se u Psalmu najavljuje kao obećanje. Bartimej je siromah lišen temeljnih sposobnosti kao što su vid i sposobnost da se uzdržava svojim radom. Koliki putovi i danas dovode do raznih oblika nesigurnosti! Nedostatak temeljnih sredstava za život, marginaliziranost kad osoba više nije u punoj radnoj snazi, razni oblici društvenog ropstva, usprkos napredcima koje je postiglo čovječanstvo... Koliki siromasi danas poput Bartimeja sjede kraj ceste i traže smisao svog postojanja! Koliki se pitaju zašto su se našli na dnu i kako od toga stanja pobjeći! Čekaju da im netko pristupi i kaže: “Ustani! Zove te!” (r. 49).

Nažalost, često se događa suprotno: siromasima se upućuju riječi prijekora i poziva ih se da šute i trpe. Ti su glasovi neskladni, često uvjetovani strahom od siromaha, koje se smatra ne samo siromašnima nego i ljudima koji donose nesigurnost i nestabilnost, odvojenima od svakodnevnih navika i, prema tome, osobama koje treba odbaciti i skloniti od očiju javnosti. Teži se tome da se stvori distancu između njih i nas, ne shvaćajući da se time udaljavamo od Gospodina Isusa, koji ne odbacuje siromahe, nego ih poziva sebi i tješi ih. Kako su samo prikladne riječi proroka koji se odnose na način života vjernika: “Kidati okove nepravedne, razvezivat’ spona jarmene, puštati na slobodu potlačene, slomiti sve jarmove; podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beskućnike, odjenuti onog koga vidiš gola” (Iz 58, 6-7). Djela poput ovih omogućuju oprostjenje grijeha (usp. 1 Pt 4, 8), utirati put pravdi te da, jednom kad mi budemo ti koji budu vapili Gospodinu, on odgovori i kaže: Evo me! (usp. Iz 58, 9).

6. Siromasi su prvi kojima je dano prepoznati Božju prisutnost i svjedočiti njegovu blizinu u vlastitom životu. Bog ostaje vjeran svojem obećanju, ni u tamnoj noći ne uskraćuje toplinu svoje ljubavi i svoje utjehe. No, da bi se nadvladalo mučno stanje siromaštva nužno je da siromasi osjete prisutnost braće i sestara koji se brinu za njih i koji im otvaraju vrata svog srca i života i daju im osjećati se kao prijatelji i članovi obitelji. Samo na taj način možemo otkriti "spasenjsku snagu koja je na djelu u njihovim životima" i "staviti ih u središte života Crkve" (Apost. pob. *Evangelium gaudium*, 198).

Na ovaj Svjetski dan pozvani smo provesti u djelo riječi iz Psalma: "Siromasi će jesti i nasitit će se" (Ps 22, 27). Znamo da se u Jeruzalemu, nakon žrtvenog obreda, održavala gozba. Upravo je to iskustvo prošle godine obogatilo Prvi svjetski dan siromaha u mnogim biskupijama. Mnogi su našli toplinu doma, radost blagdanskog stola i solidarnost onih koji su blagovali s njima na jednostavan i bratski način. Volio bih da se i ove godine, a i ubuduće, ovaj Dan slavi u duhu radosti zbog ponovno otkrivene sposobnosti za zajedništvo. Moliti se zajedno kao zajednica i dijeliti nedjeljni obrok je iskustvo koje nas podsjeća na najraniju kršćansku zajednicu, koju evanđelist Luka opisuje u svojoj njezinoj originalnosti i jednostavnosti: "Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama. [...] Svi koji prigriše vjeru bijahu združeni i sve im bijaše zajedničko. Sva bi imanja i dobra prodali i porazdijelili svima kako bi tko trebao" (Dj 2, 42.44-45).

7. Nebrojene su inicijative koje kršćanska zajednica poduzima kako bi pokazala znak blizine i utjehe pred mnogim oblicima siromaštva koje imamo priliku vidjeti. Često suradnja s drugim stvarnostima, koja nije potaknuta vjerom već ljudskom solidarnošću, omogućuju pružiti pomoć koju sami ne bismo mogli realizirati. Prepoznavanje da je u golemom svijetu siromaštva naša sposobnost djelovanja ograničena, slaba i nedostatna dovodi nas do toga da pružamo ruke prema drugima, kako bi se uzajamnom suradnjom mogao na djelotvorniji način postići cilj. Nadahnjujemo se vjerom i imperativom ljubavi, ali znamo prepoznati i druge oblike pomoći i solidarnosti koji se, djelomično, odlikuju istim ciljevima, ne zanemarujući pritom ono što nam je vlastito, a to je voditi sve Bogu i svetosti. Dijalog između različitih oblika iskustava i poniznost u pružanju naše suradnje, ne tražeći da mi imamo glavnu ulogu, prikladan je i potpuno evanđeoski odgovor koji možemo dati.

U služenju siromašnima nema mjesta borbi za prvo mjesto. Namjesto toga moramo s poniznošću prepoznati da je Duh taj koji traži od nas djela koja su znak Božjeg odgovora i blizine. Kad pronađemo način da se

približimo siromašnima, znamo da prvo mjesto pripada Njemu, koji je otvorio naše oči i naše srce obraćenju. Siromasi ne trebaju protagoniste, već ljubav koja se zna sakriti i zaboraviti dobro koje je učinila. Pravi protagonisti su Gospodin i siromasi. Onaj koji želi služiti je oruđe u Božjim rukama kojim Bog daje prepoznati svoju prisutnost i spasenje. Na to podsjeća sveti Pavao kad piše kršćanima u Korintu koji su se natjecali među sobom oko karizmi tražeći one najuglednije: "Ne može oko reći ruci: "Ne trebam te", ili pak glava nogama: "Ne trebam vas"" (1 Kor 12, 21). Apostol iznosi važno opažanje kad primjećuje da su dijelovi tijela koji izgledaju slabiji najpotrebniji (usp. r. 22); i da oni "koje smatramo nečasnijima, okružujemo većom čašću. I s nepristojnima se pristojnije postupa, a pristojni toga ne trebaju" (rr. 23-24). Tako, dok Pavao daje zajednici temeljnu pouku o karizmama, on je ujedno uči evanđeoskom stavu prema njezinim najslabijim i najpotrebitijim članovima. Kristovi se učenici moraju kloniti osjećaja prezira ili pijetizma prema siromašnima; oni su, naprotiv, pozvani iskazivati im čast, davati im prvenstvo, uvjereni da su stvarna prisutnost Isusa među nama. "Zaista, kažem vam, što god učinite jednomu od ove moje najmanje braće, meni učinite!" (Mt 25, 40).

8. Ovdje možemo shvatiti koliko je naš način života dalek načinu na koji živi svijet koji uzvisuje, povodi se i oponaša one koji imaju moć i bogatstvo, dok marginalizira siromašne i smatra ih otpadom i sramotom. Riječi apostola Pavla su poziv pružiti punu solidarnost, u duhu evanđelja, slabijima i manje nadarenim članovima Kristova tijela: "I ako trpi jedan ud, trpe zajedno svi udovi; ako li se slavi jedan ud, raduju se zajedno svi udovi" (1 Kor 12, 26). Slično tome, u Poslanici Rimljanima, on nas potiče: "Radujte se s radosnima, plačite sa zaplakanim! Budite istomišljenici među sobom! Neka vas ne zanosi što je visoko, nego privlači što je ponizno" (12, 15-16). Ovo je poziv Kristova učenika; ideal kojem moramo neprestano težiti je da u nama "bude isto mišljenje kao i u Kristu Isusu" (Fil 2, 5).

9. Riječ nade je prirodni epilog kojem vjera usmjerava. Često su siromašni ti koji dovode u krizu našu ravnodušnost koja je duboko povezana sa shvaćanjem života koji je previše imanentan i povezan sa sadašnjošću. Vapaj siromaha ujedno je vapaj nade kojim očituje sigurnost da će biti oslobođen. Ova se nada temelji na ljubavi Boga koji ne napušta one koji svoje pouzdanje stavljaju u njega (usp. Rim 8, 31-39). Kao što piše sveta Terezija Avilska u Putu k savršenstvu: "Siromaštvo je dobro koje u sebi sadrži sva dobra svijeta. Jamči nam veliki posjed. Time hoću reći da nas čini gospodarima svih zemaljskih

dobara, jer nas navodi da ih preziremo” (2, 5). U mjeri u kojoj možemo raspoznati pravo dobro postajemo bogati pred Bogom i mudri pred samima sobom i drugima. Tomu je zaista tako: u mjeri u kojoj uspijevamo davati bogatstvu njegov pravi smisao i značenje rastemo u čovječstvu i postajemo sposobni dijeliti.

10. Pozivam braću biskupe, svećenike i osobito đakone, na koje su položene ruke za služenje siromašnima (Dj 6, 1-7), kao i Bogu posvećene osobe i vjernike laike – muškarce i žene – koji u župama, udrugama i crkvenim pokretima čine opipljivim odgovor Crkve na vapaj siro-

mašnih, da žive ovaj Svjetski dan kao poseban trenutak nove evangelizacije. Siromasi nas evangeliziraju, pomažući nam svakodnevno otkrivati ljepotu evanđelja. Nemojmo propustiti ovu milosnu prigodu. Svi smo pozvani osjetiti da smo dužnici prema siromašnima, jer se, kad pružamo ruke jedni drugima, ostvaruje spasenjski susret koji jača našu vjeru, čini našu ljubav djelotvornom i osposobljava našu nadu da i dalje sigurna kroči putom prema Gospodinu koji dolazi.

*Iz Vatikana, 13. lipnja 2018.
Liturgijski spomen sv. Antuna Padovanskog*

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA 52. SVJETSKI DAN MIRA, 1. SIJEČNJA 2019.

22. prosinca 2018.

Dobra politika je u službi mira

1. “Mir kući ovoj!”

Šaljući svoje učenike u misiju, Isus im reče: »U koju god kuću uđete, najprije recite: ‘Mir kući ovoj!’ Bude li tko ondje prijatelj mira, počinit će na njemu mir vaš. Ako li ne, vratit će se na vas« (Lk 10, 5-6).

Donošenje mira je u središtu poslanja Kristovih učenika. Taj mir se nudi svim onim muškarcima i ženama koji gaje nadu u mir usred tragedija i nasilja koji obilježavaju ljudsku povijest¹. “Kuća” o kojoj Isus govori je svaka obitelj, zajednica, zemlja i kontinent, u svojoj osobitosti i svojoj povijesti. To je prije svega svaka pojedina osoba, bez razlika ili diskriminacije. Ali to je i naš “zajednički dom”: svijet u koji nas je Bog postavio da u njemu živimo i koji smo pozvani brižno čuvati.

Neka zato ovo bude moj pozdrav na početku nove godine: “Mir kući ovoj!”

2. Izazov dobre politike

Mir je poput nade o kojoj govori pjesnik Charles Péguy.² Ona je je nalik krhkom cvijetu koji se bori ne bi li procvao na kamenom tlu nasilja. Znamo da žudnja za moći po svaku cijenu dovodi do zloupotreba i nepravdi.

Politika je temeljni način unaprjeđivanja društva i promicanja ljudskih projekata, ali kada se politički život

ne promatra kao oblik služenja društvu u cjelini, može postati sredstvo ugnjetavanja, marginalizacije, pa čak i uništenja.

»Ako tko želi biti prvi, neka bude od svih posljednji i svima poslužitelj!« (Mk 9, 35). Da se poslužimo riječima pape Pavla VI., »shvaćati ozbiljno politiku na njezinim različitim razinama – lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i svjetskoj – znači potvrditi dužnost svakog pojedinca da prepozna konkretnu stvarnost i vrijednost slobode izbora koja mu se nudi da ostvaruje u isti mah dobro grada, države i čitavoga čovječanstva«³.

Zapravo, uloga i odgovornost politike predstavljaju stalni izazov svima onima kojima je povjerena zadaća služiti svojoj državi, štiti one koji u njoj žive i stvoriti uvjete za budućnost u kojoj će se živjeti u dostojanstvu i pravdi.

Ako se ostvaruje u temeljnom poštivanju života, slobode i dostojanstva osoba, politika doista može postati izvanredan oblik ljubavi.

3. Ljubav i ljudske vrline temelj su politike u službi ljudskih prava i mira

Papa Benedikt XVI. je podsjetio da »svaki je kršćanin pozvan na odjelotvorenje te ljubavi, već prema svojemu zvanju i razmjerno svojim mogućnostima utjecaja u polisu... Ako ga prodahnjuje ljubav, zauzimanje za

¹ Usp. Lk 2, 14: »Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim!«.

² Usp. Le Porche du mystère de la deuxième vertu, Pariz 1986.

³ Ap. pismo. Octogesima adveniensi (14. svibnja 1971.), 46.

zajedničko dobro ima veću vrijednost nego ako je riječ o čisto svjetovnom i političkom zalaganju... Djelovanje čovjeka na zemlji, kada je nadahnuto i poduprto ljubavlju, pridonosi naziđivanju onoga univerzalnog nebeskoga grada prema kojemu napreduje povijest ljudske obitelji.⁴ To je program oko kojeg se mogu složiti svi političari, bez obzira na njihovu kulturnu ili religijsku pripadnost, koji žele zajedno raditi za dobrobit ljudske obitelji odjelotvorujući one ljudske vrline na kojima počiva zdravo političko djelovanje, a to su pravda, jednakost, uzajamno poštivanje, iskrenost, poštenje, vjernost.

U vezi s tim vrijedi podsjetiti na "blaženstva političara" koje je predložio vijetnamski kardinal François-Xavier Nguyễn Văn Thuận, vjerni svjedok Evanđelja, koji je umro 2002. godine:

Blažen političar kojeg resi uzvišeni osjećaj i duboka svijest o vlastitoj ulozi.

Blažen političar koji je oličenje vjerodostojnosti.

Blažen političar koji radi za opće dobro, a ne za vlastiti interes.

Blažen političar koji je vjeran i dosljedan.

Blažen političar koji se zalaže za jedinstvo.

Blažen političar koji se zalaže za radikalnu promjenu.

Blažen političar koji zna slušati.

Blažen političar koji nema straha.⁵

Svaka obnova izbornih funkcija, svaki izlazak na nove izbore, kao i svaka etapa javnog života predstavlja priliku za povratak na izvore i referentne točke koji služe kao nadahnuće za pravdu i pravo. Jedno je sigurno: dobra je politika u službi mira. Ona poštuje i promiče temeljna ljudska prava, koja su ujedno i međusobne obveze, omogućujući stvaranje veze povjerenja i zahvalnosti između sadašnjih i budućih naraštaja.

4. Poroci politike

Nažalost, zajedno s vrlinama politika ima i svoje poroke, uvjetovane bilo osobnom nesposobnošću bilo nepravilnostima u sustavu i njegovim institucijama. Jasno je svima da poroci političkog života oduzimaju vjerodostojnost političkom životu u cjelini, kao i ugledu, odlukama i djelovanjima onih koji u njemu sudjeluju. Ti poroci, koji potkopavaju ideal autentične demokracije, sramota su javnog života i dovode u opasnost društveni mir. U te se poroke ubrajaju korupcija, u svojim mnogostrukim

oblicima zloupotrebe javnih dobara ili instrumentalizacije pojedinaca, zatim nijekanje prava, nepoštivanje društvenih pravila, nezakonito bogaćenje, opravdavanje vlasti silom ili proizvoljnom izlikom državnog razloga (*raison d'état*) kao i težnja da se trajno zadrži vlast u rukama. Tome možemo dodati ksenofobiju, rasizam, nebrigu za prirodni okoliš, neobuzdano iskorištavanje prirodnih resursa radi brze zarade i prijezir onih koji su prisiljeni na izgnanstvo.

5. Dobra politika promiče sudjelovanje mladih i povjerenje u drugoga

Kad vršenje političke vlasti ima isključivo za cilj zaštitu interesa nekolicine privilegiranih pojedinaca, budućnost tada biva ugrožena, a mladi mogu podleći napasti da izgube povjerenje jer su osuđeni na to da ostanu na marginama društva bez mogućnosti da sudjeluju u izgradnji budućnosti. Kad se politika, naprotiv, pretvori – da navedemo konkretan primjer – u poticanje talenata kod mladih ljudi i zvanja koja traže da se ostvare, mir se širi u njihovim srcima i zrcali na njihovim licima. Tada ona ulijeva snažnu sigurnost koja poručuje: "vjerujem ti i vjerujem s tobom" u mogućnost da možemo zajedno raditi za opće dobro.

Politika je u službi mira ako se, dakle, očituje u priznavanju darova i sposobnosti svakog pojedinca.

»Ima li što ljepše od ispružene ruke? Bog ju je htio zato da darujemo i primamo. Bog nije htio da ona ubija (usp. Post 4, 1) ili da nanosi patnju, već da pruža brigu i pomoć u životu. Zajedno s našim srcem i umom, naše ruke također mogu postati sredstvo dijaloga.«⁶

Svatko može pridonijeti svojim kamenom izgradnji zajedničkog doma.

Autentični politički život, koji se temelji na pravu i iskrenom dijalogu među pojedincima, obnavlja se kad postoji uvjerenje da svaka žena, svaki muškarac i svaki naraštaj sadrže u sebi obećanje koje može osloboditi nove relacijske, intelektualne, kulturne i duhovne energije.

Takvo povjerenje nikada nije lako postići, jer su ljudski odnosi složeni, pogotovo u naše vrijeme koje je obilježeno ozračjem nepovjerenja iza kojeg se krije strah od drugoga ili tuđinca, tjeskobna zabrinutost za osobne probitke i koje se manifestira, nažalost, također na političkoj razini u stavovima zatvaranja ili oblicima nacionalizma koji dovode u pitanje ono bratstvo koje naš globalizirani svijet tako silno treba. Danas, više no ikada prije, naša društva trebaju mirotvorce koji mogu biti glasnici i autentični svjedoci Boga Oca, koji želi dobro i sreću ljudske obitelji.

⁴ Enc. *Caritas in veritate* (29. lipnja 2009), 7.

⁵ Usp. Govor na izložbi-skupu "Civitas" iz Padove: "30giorni", br. 5 iz 2002.

⁶ Benedikt XVI., Govor beninskim vlastima, Cotonou, 19. studenog 2011

6. "Ne" ratu i strategiji straha

Stotinu godina nakon završetka Prvog svjetskog rata, dok se sjećamo mladih ljudi koji su poginuli u tim bitkama i rastrgane civilne populacije, danas smo više no ikad prije naučili strašnu pouku bratoubilačkih ratova: mir se nikada ne može svesti isključivo na ravnotežu između moći i straha. Držati drugoga pod prijetnjom znači svesti ga na predmet i nijekati mu dostojanstvo. Zato još jednom potvrđujemo kako su eskalacija u smislu zastrašivanja kao i nekontrolirano širenje naoružanja suprotni moralnosti i traženju pravoga sklada.

Teror koji se provodi nad najranjivijima pridonosi izgonu čitavih populacija koje kreću u potragu za mjestom u kojem će živjeti u miru. Neprihvatljivi su politički diskursi koji teže tome da krivnju za sva zla svalje na migrante i oduzmu siromašnima nadu. Potrebno je, naprotiv, ponovno potvrditi da se mir temelji na poštivanju svake osobe, bez obzira na njezin background, na poštivanju zakona i općeg dobra, na poštivanju stvorenoga svijeta povjerenog našoj brizi i bogatstva moralnih tradicija baštinjenih od prethodnih naraštaja.

U mislima su nam, usto, poglavito sva ona djeca koja žive u današnjim područjima sukoba i svi oni koji rade na zaštiti njihovih života i njihovih prava. Svako šesto dijete u našem je svijetu pogođeno ratom ili njegovim posljedicama, čak i kad nisu zavojničeni ili držani u zatočeništvu od oružanih skupina. Svjedočanstvo onih koji su zauzeti u zaštiti dostojanstva i poštivanja djece veoma je dragocjeno za budućnost ljudskog roda.

7. Veliki projekt mira

Ovih dana slavimo sedamdesetu obljetnicu Opće deklaracije o ljudskim pravima, koja je usvojena nedugo nakon Drugog svjetskog rata. U tom kontekstu, prisjetimo se i opažanja pape Ivana XXIII.: »Ako se pak u čovjeku

budi svijest njegovih prava, nužno je da se u njemu probudi i svijest njegovih dužnosti: tako, tko ima stanovišta prava ima u sebi jednako i dužnost tražiti, kao izraz svoga dostojanstva, vlastita prava, a dužnost je ostalih ta prava priznavati i poštovati«.⁷

Mir je, zapravo, plod velikog političkog projekta koji se temelji na međusobnoj odgovornosti i međuovisnosti ljudskih bića. No, to je također izazov s kojim se treba iz dana u dan hvatati u koštac.

Mir je obraćenje srca i duše i lako je uočiti tri neraskidivo povezane dimenzije toga mira u čovjekovu srcu i mira u društvu:

– mir sa samim sobom, odbacujući nepopustljivost, srdžbu i nestrpljenje i, kao što je rekao sv. Franje Saleški, biti "malo blaži prema samima sebi" kako bi pokazali "malo blagosti prema drugima";

– mir s drugima: članom svoje obitelji, prijateljem, strancem, siromahom, patnikom..., odvažno i bez straha se susresti s njim i poslušati što mi ima za reći;

– mir sa čitavim stvorenim svijetom, ponovno otkrivajući veličinu Božjeg dara i dio odgovornosti koju ima svaki od nas kao stanovnik ovoga svijeta, građanin i tvorac budućnosti.

Politika mira, koja dobro poznaje situacije ljudske ranjivosti i preuzima na sebe brigu za njih, uvijek se može nadahnjivati na Veliča, himnu koji je Marija, Majka Krista Spasitelja i Kraljica mira, pjevala u ime cijelog čovječanstva: »Od koljena do koljena dobrota je njegova nad onima što se njega boje. Iskaza snagu mišice svoje, rasprši oholice umišljene. Silne zbacila s prijestolja, a uzvisila neznatne. [...] kako obećala ocima našim: spomenuti se dobrote svoje prema Abrahamu i potomstvu njegovu do vijeka« (Lk 1, 50-55).

Iz Vatikana, 8. prosinca 2018.

ČESTITKA PREDSJEDNIKA HBK, NADBISKUPA ŽELIMIRA PULJIĆA IZBORNIKU I NOGOMETAŠIMA HRVATSKE NOGOMETNE REPREZENTACIJE

Poštovani gospodine izborniče Zlatko Daliću,

Dragi naši nogometaši!

Ne trebam Vam ni govoriti koliko ste dobra učinili i radosti posijali svojom odabranom ekipom nogometaša i stručnim stožerom tijekom svjetskoga prvenstva ove godine u Rusiji. Oduševili ste sve u Domovini i diljem

svijeta svojim rezultatom i športskim zauzimanjem na terenu. I nadasve, timskom igrom i zajedništvom koje je „zračilo i preko malih ekrana“ te urodilo plodom i zapaženim uspjehom. Nikakvo čudo što su Vas podržavali ne samo naši vijerni navijači, već i publika iz „protivničkih klubova“.

⁷ Enc. *Pacem in terris* (11. travnja 1963.), 24.

Čestitam od srca i želim da istim žarom, kompetentno i oduševljeno, ali i s ojećajem skromnosti i poniznosti (kako Vas potiče i ohrabruje Vaš izbornik) idete ussret konačnom finalu koji je kruna Vašega rada, vježbe i zajedništva.

U svojoj nedavnoj poruci prije mjesec dana, Papa Franjo je naglasio da je "šport bogati izvor vrijednosti i krjeposti koje nam pomažu bez straha otkrivati vlastite granice i boriti se iz dana u dan biti boljim ljudima". Budući da je „šport povlašteni prostor susreta, lišen razlika u rasi, spolu, religiji ili ideologiji”, on rađa "radošću u natecanju i postizanju skupnoga cilja". A funkcionira, veli

papa Franjo, kao "katalizator zajedničkoga iskustva".

Dok Vam od srca čestitam na prijedenoj hodu napora, žrtve, truda i uspjeha, želim neka Vas na putu prema finalu, kao i u čitavom daljnjem Vašem životu, prati taj „katalizator zajedništva“ kojim ste osvojili simpatije svijeta.

Upućujem Vam iskreni pozdrav uz popratnu skromnu molitvu i blagoslov od Gospodina. I obećajem i u nedjelju biti u duhu s Vama.

*Mons. Želimir Puljić, nadbiskup zadarski
Predsjednik Hrvatske biskupske konferencije*

PORUKA PREDSEDNIKA VIJEĆA HBK-A ZA KATEHIZACIJU I NOVU EVANGELIZACIJU NA POČETKU ŠKOLSKE I KATEHETSKE GODINE 2018./2019.

Gdje je Bog velik, velik je i čovjek

Draga braćo svećenici, redovnici i redovnice, katehete i vjeroučitelji, draga djeca i mladi, dragi roditelji!

Dva puta Crkve do čovjeka. Početak pastoralno-katehetske i školske godine koja je pred nama obilježiti će na poseban način dva događaja: jedan je objavljivanje dokumenta Hrvatske biskupske konferencije pod naslovom *Da vaša radost bude potpuna (Iv 15,11)*. Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima, dok je drugi vezan uz eksperimentalnu provedbu tzv. kurikularne reforme u nekim našim osnovnim i srednjim školama. Kako jednom, tako i drugom događaju prethodile su mnoge rasprave i savjetovanja, analiza prethodne katehetske i obrazovne stvarnosti te dugotrajan rad. I za našu je Crkvu kurikularna reforma od posebnoga značenja, jer je ona po vjeronauku u školi također postala sudionicom promjena. Istodobno je, tražeći nove putove naviještanja Božje riječi, što je njezina sveta obveza, između korica novoga dokumenta ispisala smjernice svoga daljnjega pastoralnog i katehetskog rada.

Mogu li čovjek i Bog danas zajedno? Suvremene tendencije obrazovne strategije u Republici Hrvatskoj u središte svoga poslanja stavljaju najprije učenika. I dobro je da je tako. Predmeti unutar školskoga sustava, kao isječci stvarnosti u kojoj učenik živi, nastoje učenika osposobiti (učiniti kompetentnim) za rješavanje različitih problema, kako bi u životu postao uspješnim. Tomu će, smatra se, najprije pridonijeti primijenjeno i uporabljivo znanje, koje će, uz digitalnu opismenjenost učenika, biti

temeljem životnoga uspjeha. Naravno, funkcionalni pristup obrazovanju i vjera u mjerljivost takva obrazovnog procesa božanstvo je neoliberalnoga mita, koji, prema stavljajući učenika u središte procesa, ne postavlja pitanje o cilju i smislu njegova života, o tome komu on pripada te o svrsi njegovih nastojanja i rada. Stoga će papa Franjo s pravom upozoriti da onda kad nedostaje temeljna odrednica života, čovjekova narav teži stvaranju boga prema vlastitoj mjeri, a božanstvo postaje samo izlika kako bi čovjek samoga sebe „postavio u središte stvarnosti“ (usp. *Lumen fidei*, br. 13.). Svijet postaje „supermarket božanstava“ (usp. *Kateheza pape Franje na općoj audijenciji*, 1. kolovoza 2018.), a čovjek stvaratelj *selfmade-religion* (samostvorene) religije. Tako, dok suvremena škola želi stvoriti „kompetentnoga“ učenika, on zapravo kao da postaje nesposobnim „sve svoje povjerenje staviti u Boga“ (usp. *Kateheza pape Franje na općoj audijenciji*, 8. kolovoza 2018.) te se svojim stvaralaštvom potvrditi kao biće odnosa. U takvu okruženju vjeronauk u školi, koji nije i ne može biti 'produžena ruka' župne kateheze, čak često ni mjesto primarnoga duhovnog i vjerskog iskustva, nego tek mjesto življene prve, 'pionirske teologije', postaje jedinom oazom mogućega susreta učenika sa svetim, odnosno s Bogom.

Gdje je Bog velik, velik je i čovjek. U dugoj povijesti čovječanstva uvijek je bilo onih koji su sebe stavljali u središte predstavljajući se kao božanstva svoga vremena. „Iako čovjek, a ne Bog, ti srce svoje izjednači s Božjim“ (Ez 28,2). I današnji se čovjek često ponaša na način da

o Bogu razmišlja kao o nekom tko ga otuđuje od njegova vlastita života i svijeta te sputava njegovo samoostvarenje i slobodu. Božju opomenu i prijetnju: „Čovjek si, a ne bog“ (Ez 28,9), naša Crkva putem vjeronaučnih sadržaja i poruke najnovijega katehetskog dokumenta predstavlja kao riječ prekrasnoga Božjega dara čovjeku: „Što je čovjek da ga se spominješ, sin čovječji te ga pohadaš?“ (Ps 8,5-6). Vjeronauk u školi, zajedno sa župnom katehezom, želi govoriti o ljepoti čovjeka i njegova dostojanstva, „malo manjeg od anđela“ (Ps 8,6). Crkva želi da učenici i vjernici zavole ono što jesu. Želja nam je da svatko od nas upre svoj pogled i srce u Onoga koji nam daje istinu, koji nam dopušta da kao ljudi intenzivno živimo, koji nam ne brani biti velikima. Jer gdje je Bog velik i čovjek smije biti velik. To je moguće „jer mu se pruža ona vjera u Boga Isusa Krista koja nudi mogućnost izbavljenja iz njegove nedostatnosti“ (*Da vaša radost bude potpuna*, br. 74.)

Vjera je duša života. Naša Crkva, svjesna učestalogo loma između života i vjere, pasivno i nerijetko privatno življenih vjerskih nadahnuća, kao i sve većeg odmak od obiteljskoga odgoja u vjeri, upućuje svima vama, dragi svećenici i dragi vjernici, vama draga djeca, mladi i roditelji, poziv na ponovno otkrivanje istinskoga puta do Boga, do Boga Isusa Krista, na novo i živo otkrivanje poruke evanđelja. Susret s njom, osobni susret s Kristom, obnavlja nas, snaži naše odnose, pomaže nam da iz dana u dan živimo Kristovu logiku ljubavi, koja nas vodi u solidarnost i bratsko zajedništvo. Vjera ima moć preobražavati i mijenjati našu životnu stvarnost, darovati nam 'puninu života'. Crkva može puno toga učiniti vjeronaukom u školi, ali ne može sve. Kršćanstvo nije samo „nešto jači humanizam (...) te skladnije življenje u različitosti“ (*Da vaša radost bude potpuna*, br. 22.), što se u školi često ističe kao njegova temeljna zadaća. Kršćanstvo je izbor, odluka, opredijeljenost. Ono je život! Upravo je zbog svega toga potrebno i nadalje aktivno oslušivati promjene unutar odgojno-obrazovnoga sustava u Republici Hrvatskoj. Istodobno nam je potrebna i otvorenost promjenama koje donosi dokument te se ne umara ponavljati: „Ovime se proslavlja Otac moj da donosite mnogo roda i da budete moji učenici. To sam vam govorio da moja radost bude u vama i da vaša radost bude potpuna“ (*Da vaša radost bude potpuna*, br. 100.).

Truditi se oko vjeronauka – zajedno izgrađivati Crkvu. Crkva je svjesna da u ovom trenutku škola ne nudi i ne daje cjeloviti odgovor na pitanje tko je zapravo učenik, a time ni odgovor na pitanje tko je doista čovjek. Polazeći od temeljnih naglasaka suvremenoga obrazovanja, naslućuju se doduše djelomične definicije, ali ne i njihova

tumačenja. Tako je učenik subjekt obrazovnoga procesa, o čijem se znanju i vještinama vodi računa, ali ne i o njegovim vrijednostima. Njegove će vještine biti ovisne i o njegovim mogućnostima, pri čemu mnogi od učenika neće, nažalost, moći 'držati korak' s potrebama društva i svijeta za čije se „ovladavanje“ pripremaju. Nadalje, procesi individualizacije i globalizacije ne dopuštaju zadirati u vrijednosni sustav učenika, u njegovo tumačenje ili, pak, u njegovu preobrazbu. Bio bi to napad na vlastitosti pojedinca. Na taj se način mladoga čovjeka čak iskorjenjuje iz 'zemlje' iz koje je izrastao. Taj prikriveni himan individualnosti, koji pojedinca stavlja na pijedestal svih normi, istodobno će, po potrebi, biti protivnikom pojedinca ukoliko se on ne uspije sam održati na životu. Od čovjeka koji je sam sebi postao središtem ostat će krhotine neostvarene budućnosti.

Crkva, međutim, želi izgraditi kuću 'na stijeni' (usp. Mt 7,24). Dokument Hrvatske biskupske konferencije je poput temelja te kuće, u kojoj mjesto mogu naći svi koji vjeruju u Boga ili ga traže. Ne samo djeca i mladi, nego i svi vjernici, zajedno sa svima koji su odgovorni u pastoralu i katezezi. Svi mi pripadamo jednoj Crkvi i ne postoji cjeloviti identitet bez naše pripadnosti Božjem narodu (*Pismo pape Franje narodu Božjem*, 20. 8. 2018.). Pripadnost je drugo ime za 'logiku ljubavi' na koju nas Krist poziva. Graditi kuću na čvrstoj stijeni, nije poziv koji nam bilo tko upućuje, već poziv Isusa Krista. Slušati njegove riječi, znači graditi život na njemu kao kamenu zaglavnom (usp. Mt 21,42). Čovjek tada raste u vjeri, život zadržava u punini i njegova radost biva potpunom.

Draga djeca i mladosti, dragi roditelji, vjeroučitelji i braćo svećenici, evangelizacija kao zadaća Crkve najcjelovitija je promocija ljudske osobe. Prihvatite poziv Crkve te se iznova, i u pastoralno-katehetskoj godini koju započinjemo, otvorite bogatstvu evanđeoske poruke, koja jedina može ispuniti naš život. Zajedno sa svima nama ne zaboravite da nitko nije oslobođen od Kristova naloga: „Idite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju“ (Mk 16,15).

Dakovo, 22. kolovoza 2018.
Đuro Hranić, predsjednik Vijeća HBK-a
za katehizaciju i novu evangelizaciju

PORUKA PREDSJEDNIKA ODBORA HBK ZA PASTORAL POMORACA ŠIBENSKOG BISKUPA TOMISLAVA ROGIĆA POMORCIMA I RIBARIMA O BLAGDANU SV. NIKOLE 2018.

Sveti Nikola znak providnosti i učitelj dobrote

Draga braćo i sestre u vjeri Kristovoj!

Dragi pomorci i ribari!

Ploviti morem, ribariti, bordižati zahtijeva znanje i odvažnost, vještine i snalažljivost. Upravljanje brodom ili loviti ribu oduvijek je bio zanat, posao kojim se uzdržavala obitelj i privređivalo za život. Borilo se s morem i protivnim vjetrovima, izlazilo na kraj s najrazličitijim neprilikama i poteškoćama. Katkada je to slab ulov, prazne mreže, ponekad novi propisi i uvjeti kompanija za koje se ribari ili plovi. Nevolje doista mogu doći sa svih strana od nevere do gusara, od kvara na opremi do susreta s unesrećenima kojima treba pomoći. More uvijek predstavlja neizvjesnost i izazov s kojim se treba suočiti i nositi. Zvanje pomoraca i ribara stalno se susreće s providnošću. „Bit će kako dragi Bog da!“ puno se puta čulo iz usta onih što od mora žive. More je slika životne borbe koju treba prevladati, izdržati s pouzdanjem i sretno u luku stići. Nepisano je pravilo da su na moru svi upućeni jedni na druge jer svakome može zatrebati pomoć. Solidarnost mornara sastavni je dio njihova zvanja. To se jednostavno podrazumijeva.

Sv. Nikola, zaštitnik pomoraca i ribara, kojemu su na tolikim puntama podignute kapelice i u gradovima velebne crkve, znak je providnosti i učitelj dobrote. Zna ne pobožne predaje o svetom Nikoli uvijek ističu kako je skrovito pomagao u nevolji, ispravljao nepravde, prisakao u pomoć najslabijima na svaki mogući način. Za svog života uvijek je drugima dobro činio, svojim darovima siromašne spašavao i zato je postao djeci omiljeni svetac koji darove donosi. Živio je da druge usreći, spriječi od pogibelji, izbavi od straha i nevolju na dobro okrene.

Zapravo svojim životom pokazivao je da se može živjeti drugačije, sretnije i ljepše kad se živi za druge. Postao je svjedokom Božje ljubavi za čovjeka, znakom

Božje providnosti, Božjeg djelovanja po Isusu Kristu spasitelju čovječanstva.

Toliki pomorci svjedoče da su se u olujama utjecali u njegov zagovor. Mnogi uslišani i spašeni poslije su donosili u crkve svijeće ili druge zavjetne darove u znak zahvalnosti što su bili spašeni. Po zagovoru svetog Nikole prošli su kroz oluju, uspjeli u ribarenju, sretno se svojima vratili.

Svjedoče mnogi mornari koliko se bili sretni i ispunjeni radošću kad su na moru spašavali brodolomce pa tako i sami postali produžena ruka svetog Nikole, a zapravo znak pomoći s Neba.

Bog sve može okrenuti na dobro. Upravo tome je sveti Nikola tako vjerna slika i znak. Nikola nas uči pouzdati se u Boga, Bogu vjerovati i kad je teško, opasno, neizvjesno, ali i kad nam ide, kad smo uspješni. Sveti Nikola uči nas dobro činiti drugima i postati znak Božje ljubavi i dobrote koja svijet čini ljepšim, zapravo onakvim kakvoga je dobar Bog htio i u evanđelju obznanio.

Pomorci i ribari po svom pozivu života na moru upućeni su jedni na druge. Na pučini mora nije lako biti sam, ali kad je druga lađa u blizini, već je lakše, mirnije i drugačije.

Poželimo i molimo za naše ribare i pomorce da im sveti Nikola bude uvijek ta druga lađa, taj brod koji ulijeva sigurnost i pouzdanje da ih po njegovom zagovoru uvijek prati Božja providnost na svim morima i u svim vjetrovima kroz koje moraju bordižati. Neka im ulijeva hrabrost u sklopljene ruke na molitvu i uči dobroti života za druge, za najmilije.

Čestitam vam dan svetoga Nikole i želim vam blagoslovljenu plovidbu morima. Neka sve vas i vaše najmilije na tome putovanju prati nebeska zaštita Svemogućeg Boga i moćni zagovor svetog Nikole.

U Šibeniku, 3. prosinca 2018.

Biskup Tomislav Rogić

IZJAVA KOMISIJE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE »IUSTITIA ET PAX«

Izazovi migrantske krize u europskom prostoru

Komisija Hrvatske biskupske konferencije Iustitia et Pax do sada je već nekoliko puta progovorila o migrantskoj krizi i posljedicama koje ona izaziva, ne samo u našoj domovini i širem okruženju, nego i u cijeloj Europskoj uniji. Na osobit način to smo učinili u rujnu 2015. godine, kada smo naglasili da su uglavnom izostala strateška promišljanja o stvarnim uzrocima i načinima rješavanja ove krize, kako na državnoj tako i na europskoj i međunarodnoj razini, premda je prihvat i briga za izbjeglice u prvom redu odgovornost država i vlada, odnosno mjerodavnih državnih tijela. Premda se od tada do danas pomalo smiruje ratna situacija u Siriji, kao i na cijelom području Bliskoga istoka, nastavlja se, iako u manjem broju, dolazak migranata na naše granice. Komisija stoga želi još jedanput svojim promišljanjima pridonijeti senzibiliziranju javnosti za ovaj problem te u duhu evanđelja, koje promiče pravdu i mir, uputiti na neka moguća rješenja kako bi se, prije svega, pomoglo ljudima u potrebi, a istodobno očuvala nacionalna sigurnost te izbjegli mogući incidenti na našim granicama.

1. Migracije i seobe. Ove godine navršilo se pet godina otkako je Republika Hrvatska pristupila Europskoj uniji – toj u povijesti jedinstvenoj udruzi država, naroda i građana, zajednici mira i solidarnosti. Kao punopravna članica te međunarodne zajednice pozvana je dijeliti sve ono dobro, ali i poteškoće koje opterećuju tu zajednicu država. Naime, unatoč svim nastojanjima odgovornih, Europska unija još uvijek nije pronašla pravi odgovor na dolazak migranata koji bježe pred ratnim strahotama i progonstvima, ali i siromaštvom i bijedom u pojedinim azijskim i afričkim državama. Možemo stoga govoriti i o svojevrsnoj seobi naroda jer sadašnji val migracija, ponajviše izbjeglica s Bliskoga i Srednjega istoka, ali i progonjenih kršćana iz naftom bogatih područja supsaharskih afričkih zemalja te ekonomskih migranata iz raznih dijelova svijeta, zapljusnuo je Europu.

Taj priljev ljudi različitih nacionalnosti i svjetonazora donio je sa sobom i određene kulturološke izazove. U tom smislu zaokupljeni, prije svega, zaštitom vlastite sigurnosti ili traženjem ekonomskih interesa, često ne vidimo u tim nesretnicima ljudska bića poput nas, nego tek strance druge vjere i kulture. Zaboravljamo, međutim, da među njima ima i mnoštvo bliskoistočnih i drugih kršćana, danas najprogonjenijih vjerskih zajednica u svijetu, od kojih neki još uvijek govore jezikom kojim je zborio i naš Gospodin, Isus Krist. Zaboravljamo isto tako da je danas u svijetu, po procjenama UN-a, 68,5

milijuna ljudi otjeranih sa svojih ognjišta i iz domova. Od toga je broja 40 milijuna još unutar svojih država, u izbjeglištvu ih je već 25,4 milijuna, a 3,1 milijun drugih prognanika traži utočište i azil u slobodnim zemljama svijeta.

2. Četiri slobode EU-a i „zatvorenost životu”. Građani Republike Hrvatske i Europske unije znaju da se Unija diči „slobodom kretanja” kapitala, robe, usluga i ljudi, ali i to da se te slobode odnose samo na Uniju kao cjelinu, a useljenička politika ne spada u vlastite ovlasti Unije. Osim toga, valja ovdje podsjetiti da su od tih četiriju sloboda samo dvije potpune – sloboda kretanja kapitala i robe, a dvije potonje još uvijek kaskaju na pojedinim područjima. Međutim, zbog podjele ovlasti u Europskoj uniji, koja je još uvijek pretežito ekonomska integracija, moglo se dogoditi i zbilje se da su zemlje poput Njemačke smjele samostalno, prije tri godine, pozivati potencijalne useljenike bez ikakva ograničenja i tako stvoriti kaos na „tranzitnom” europskom jugoistoku.

To se dogodilo jer su Europljani općenito, a mi Hrvati osobito, sve manje „otvoreni životu” te se polako, volens-nolens, odriču vlastite budućnosti. Europa sve brže stari pa demografske procjene predviđaju da će joj uskoro nedostajati ljudi da osiguraju gospodarski rast i posebice održivost zdravstvenoga i mirovinskoga sustava. To nije samo njemački problem, nego i hrvatski, a i baltički i talijanski i španjolski... i pred tim teškoćama Europska unija danas traži način da utvrdi zajedničke kriterije useljeničke politike, ali i zaštite svojih vanjskih granica. Pred tim potrebama Unija je danas duboko podijeljena. S jedne strane čuju se glasovi ljudske i kršćanske brižnosti i poziva na ljudska prava, s druge oni nacionalnih potreba i interesa, pa i egoizama, a s treće strahova od ugrožavanja identiteta i vrijednosti ljudi i prostora, pa sve do „naježde terorista”. Sred sadašnje medijske buke, populističke uzbune i političke demagogije, ova izjava teži tek kršćanskomu i građanskomu bistranju pojmova o pravu i interesima, kao i o identitetu i europskim vrijednostima.

3. Integracija ili asimilacija? Političari su nas navikli da na sve teškoće gledamo kroz „nacionalne interese”, a ne kroz kriterije prava i pravičnosti. Ljudska su prava međutim etički i civilizacijski doseg kojemu su kršćanstvo i prosvjetiteljstvo udarili temelje, a naše su crkve od davnih vremena bile skloništa progonjenih i obespravljenih. Bila su „potrebna” dva velika svjetska rata i njihove

strahote da kršćani, zajedno s drugim borcima protiv triju totalitarizama dvadesetoga stoljeća, budu među začinjavcima prava na azil i dužnosti zaštite prognanika, najprije načelno, kroz Univerzalnu deklaraciju o pravima čovjeka UN-a (1948.), a zatim konkretno kroz „ženevsku” Međunarodnu konvenciju o statusu izbjeglica (1951.) i zatim „Dublinsku uredbu” Europske unije (2013.), kao i pojedine smjernice EU-a. Međunarodna konvencija, koju je ratificirala i Republika Hrvatska, pruža stoga zaštitu osobama progonjenima zbog rasne, vjerske, nacionalne i socijalne pripadnosti, kao i političkoga mišljenja.

Što se pak tiče onih koje su ratovi otjerali s njihovih ognjišta, međunarodna zajednica mora poraditi na tome da im se omogući povratak. Ostaje ipak otvoreno pitanje kako tretirati one ljude kojima su prirodne kataklizme, a sutra će to biti i nepovratne klimatske promjene, onemogućile život na njihovoj djedovini? Drugim riječima, kad se radi o izbjeglicama od rata i prirodnih nepogoda, osobito onih koji traže rada i kruha, ili boljega života izvan svoje domovine zbog siromaštva i bijede, o njima bi se Europljani trebali dogovarati i primati ih u skladu s mogućnostima i potrebama pojedinih država članica. Ali i tu treba poštovati neka civilizacijska i etička načela, kao npr. nerazdvajanje obitelji, nediskriminaciju na građanskom planu te poticanje duha altruizma i solidarnosti.

S druge strane, međutim, od svih navedenih triju kategorija valja zahtijevati i očekivati poštivanje običaja i vrijednosti zemalja domaćina, a u isti mah olakšati i njihovo integriranje u društvo organiziranjem tečajeva učenja jezika te upoznavanje s vršenjem građanskih dužnosti. Drugim riječima, nije ni dobro, a ni pravedno zahtijevati njihovu „asimilaciju”, tj. napuštanje, u privatnoj sferi, običaja, vjere, jezika ... ali jest opravdano očekivati i dobiti od njih poštivanje zakona i građanskoga reda u javnoj sferi. U tom smislu, nisu prihvatljivi ilegalni prijelazi granica, osobito bez ikakvih dokumenata, jer ugrožavaju nacionalni suverenitet, javni poredak i mir te sigurnost građana, ali ni rješenje koje bi vodilo stvaranju „rezervata” i getoizaciji migranata na rubovima (vanjskim ili unutarnjim) Europske unije.

4. „Stranac bijah i /ne/primiste me” (Mt 25, 34-43). Pred ovaj nas izbor u posljednje vrijeme sve češće stavlja papa Franjo ističući taj kristovski imperativ u ova nemirna i tjeskobna vremena. Na osobit način papa Franjo nas upozorava da ne smijemo ostati ravnodušni pred bijedom i nesrećom osoba u potrebi. Što nam je dakle činiti – kao ljudi, kršćani i građani – i što je od svih alternativa stvarno izvedivo? O tome, u jedinstvenom prostoru Europske unije i podijeljenom svijetu, moramo razgovarati, i to što hitnije, jer od sadašnje mi-

grantske krize do mogućih seoba naroda zbog klimatskih promjena ne će proći ni tek jedan naraštaj. Jesmo li svjesni da će bez naše djelatne pomoći i zauzimanja ostati samo dva tragična „rješenja” za ova mutna obzorja: ratovi i/ili pandemije?

Zato nam valja već sad poći korak dalje od navedenoga, jednostavnoga razlikovanja prognanika od izbjeglica te ekonomskih migranata, pa kao ljudi i kršćani, kao hrvatski i europski građani, raspravljati i predlagati u okviru Europske unije kako pomoći da drugi ljudi u svijetu mognu ostati ili se vratiti u svoje domovine. Uz gospodarski, potrebno je u svijetu raditi na integralnom, cjelovitom razvoju kako bi se spriječili uzroci nasilnih migracija. Upravo na takav cjeloviti razvoj poziva papa Franjo koji je u tom smislu osnovao „Dikasterij za promicanje cjelovitoga ljudskoga razvoja” (17. 8. 2016.) unutar kojega djeluje i vatikanska Iustitia et Pax. U tom je kontekstu velika uloga Europske unije koja se ne smije zaustaviti na isključivom povremenom darivanju zemalja u razvoju, nego stvarnoj gospodarskoj pomoći koja će uključivati cjelovit razvoj pojedinih naroda, a sve to može biti samo na obostranu korist.

U ovom našem razmišljanju i izjavi ograničili smo se na europsku dimenziju ovog problema jer vidimo da nas on dijeli, budući da s jedne strane prijeti miru i suživotu u useljeničkim zemljama, a s druge rađa sukobe i trvenja između europskih država članica. Suzdržali smo se od govora o hrvatskom iskustvu progonstava i izbjeglištva, migracija i neuspjelih povrataka, jer se o toj temi kanimo susresti i oglasiti zajedno sa seestrinskom Komisijom Iustitia et Pax Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine.

*U Zagrebu, 17. srpnja 2018.
đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić,
predsjednik Komisije HBK Iustitia et Pax*

IZJAVA KOMISIJE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE »IUSTITIA ET PAX«

Pravna, radna i socijalna sigurnost – jamstvo dostojanstva čovjeka u hrvatskom društvu

Odgovornost za postizanje općega dobra, osim pojedinim osobama, pripada prije svega državi jer je skrb za opće dobro razlog postojanja političke vlasti. Cilj društvenoga života jest povijesno ostvarivo opće dobro te, da bi se ono zajamčilo, vlada svake države ima specifičnu zadaću s pravdom usklađivati različite pojedinačne interese. Ispravno pomirenje partikularnih dobara skupina i pojedinaca stoga je jedna od najosjetljivijih zadaća javne vlasti. Ona mora jamčiti uređen i pravedan život zajednice, ne stavljajući se na mjesto slobodnoga djelovanja pojedinaca i skupina, nego ga mora usmjeravati prema ostvarenju općega dobra, u poštivanju i zaštiti neovisnosti individualnih i društvenih subjekata. Politička vlast sredstvo je koordinacije i usmjerenja po kojem se moraju ravnati pojedinci i posrednička tijela težeći prema poretku čiji će odnosi, ustanove i procedure biti u službi cjelovita ljudskoga rasta. Da bi to ostvarila, vlast mora objavljivati pravedne zakone, to jest zakone u skladu s dostojanstvom ljudske osobe.¹ Na tragu tih smjernica socijalnoga nauka Crkve Komisija HBK-a »Iustitia et pax« želi ovom izjavom progovoriti o pravnoj, a onda i o radnoj i socijalnoj (ne)sigurnosti u hrvatskom društvu, s namjerom da se svi zajedno zauzmemo u izgradnji što učinkovitije pravne države.

1. Država u službi građana. Građani Republike Hrvatske odabrali su živjeti u republici (lat. *res publica* – javna stvar) i s pravom očekuju da država i stvarno, a ne samo deklarativno, djeluje u javnom interesu. Država je vezana mandatom koji je dobila od građana jer su joj oni, kroz ustavni poredak, ustupili dio svoga suvereniteta. To se ne odnosi na pojedine vlade, nego na državu kao kontinuitet i okvir za ostvarivanje prava čovjeka. Stoga država mora težiti potpunoj učinkovitosti i rukovoditi se isključivo općim ili zajedničkim dobrom. Oni koji vode državu moraju biti u službi svih građana i skrbiti se o njihovim različitim potrebama, uključujući i jednu od temeljnih ljudskih potreba – onom za sigurnošću.

Svjedoci smo, nažalost, obrnuta procesa, koji kao da sugerira da su građani u službi države, a ne obratno. Takav sustav vladavine udaljava se od svoje izvorne biti. Naime, sustav u kojem politika prestaje biti idealom služenja općemu dobru i postaje sredstvo za podilaženje partikularnim interesima ima niz negativnih posljedica. Među tim negativnim posljedicama disfunkcionalne

države svakako je najvažnija nesigurnost građana, a ogleda se na više razina, od kojih su tri ključne i međusobno usko povezane: pravna, radna i socijalna.

2. Pravna sigurnost. Ostvarivanje pune radne i socijalne sigurnosti nije moguće bez stvaranja i provedbe odgovarajućega pravnoga okvira. Ustavni poredak jamči pravo na jednakost svih pred zakonom i sadrži niz drugih jamstava nužnih za ostvarivanje ideala vladavine prava (poštivanje prava vlasništva, osobne slobode, sigurnosti i dostojanstva, zabranu diskriminacije, pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti itd.). Preduvjet ostvarivanja pravne sigurnosti, koja je u samim korijenima pravne države utemeljene na vladavini prava, jest istinska trodioba vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu. Svaka od tih vlasti mora djelovati neovisno o drugima, ali se istodobno mora ostvarivati optimalan sustav uravnotežene vladavine tzv. sustavom kočnica i ravnoteža tako da je svaka od vlasti ujedno odgovorna drugim vlastima, ali i građanima. Neovisnost vlast mora i može ostvarivati isključivo odgovornošću prema samoj sebi i prema drugima. Takav bi trebao biti idealan pravni okvir koji bi u suvremenom društvu, u najvećoj mogućoj mjeri, jamčio čovjeku sigurnost i njegovo ljudsko dostojanstvo.

Promatrajući našu stvarnost iz te perspektive, istinska trodioba vlasti, kao isključivo jamstvo različitih oblika sigurnosti građana, u Republici Hrvatskoj još nije na razini na kojoj bi trebala biti. Zakonodavac intervenira u pravni poredak, pa i onda kad to nije apsolutno nužno. Učestale izmjene zakona koji reguliraju temeljna ljudska prava također dovode u pitanje pravnu sigurnost. Pretjerano pouzdanje da je promjena zakonodavstva početak i kraj svakoga reformskoga i/ili kvazireformskoga stremjenja dovodi do pravnoga kaosa zbog neusklađenosti ili čak izravne suprotnosti pojedinih dijelova pravnoga sustava.

S druge strane, nerijetko su zakoni lišeni elementarne pravednosti, a kada se zakonodavac i poziva na pravednost, populistički zanemaruje temeljna pravna načela na kojima se izgrađuje pravna sigurnost (npr. zabrana retroaktivnosti). Stoga je teško oteti se dojmu da su brojni zakoni doneseni ne radi ostvarivanja općega dobra, nego radi partikularnih interesa pojedinih profesionalnih ili inih skupina. Nadalje, zakonodavac često zanemaruje i načelo razmjernosti. U državi vladavine prava nije opravdano da lakše povrede zakona budu strože sankcionirane od težih. Nije pravedno, a ni

¹ Usp. Papinsko vijeće »Iustitia et pax«, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, br. 168-169., 394, 398.

u skladu s načelom razmjernosti, ovršiti imovinu zbog manjega duga, uz istodobno toleriranje i davanje poreznih i inih povlastica velikim dužnicima.

Pravnoj nesigurnosti pridonosi i sudbena vlast dugotrajnim sudskim postupcima i neujednačenom sudskom praksom. To dovodi i do brojnih postupaka protiv Republike Hrvatske pred europskim sudovima i obvezom plaćanja naknada tužiteljima na teret državnoga proračuna, odnosno, naposljetku, poreznih obveznika. Pravnu sigurnost nerijetko izravno ugrožava i izvršna vlast uplitanjem u sudske postupke (osobito kada je riječ o tajnim postupcima, npr. o izvidima koji se provode prije pokretanja kaznenoga postupka), utjecajem na personalnu politiku u pravosuđu, kao i na sudbenu vlast u cjelini, osobito na lokalnoj razini.

Pravnu sigurnost na osobit način ugrožava odavanje tajnih informacija tijekom izvida u kaznenim predmetima. Povreda tajnosti postupka kazneno je djelo pa se postavlja pitanje prevencije, ali i kažnjavanja počinitelja koje redovito izostaje. Konstatacija da prevelik broj ljudi u sustavu zna za tajne informacije ne može biti opravdanje za njihovo odavanje i objavljivanje. Nije dovoljno zadovoljiti se općenitim izjavama osude i optužbe. Nužno je potrebno sprječavati „umreženost korupcije“, a svaki sudionik treba učiniti svoj dio, bilo da se radi o političarima, policiji, državnom odvjetništvu, sudovima, odvjetništvu ili medijima.

3. Radna i socijalna sigurnost. Hrvatski Ustav jamči pravo svakomu na rad i slobodu rada (članak 55.). Svaki zaposlenik ima pravo na zaradu kojom može osigurati sebi i obitelji slobodan i dostojan život. Svaki zaposlenik ima pravo na tjedni odmor i plaćeni godišnji odmor i ta prava mu se ne mogu oduzeti (članak 56.). Na radnu sigurnost nadovezuje se i socijalna sigurnost u skladu s jamstvima socijalne države (članak 1., članci 57.-59.). To se odnosi i na mogućnost građana da od svoga rada žive dostojno čovjeka i na održivost sustava međugeneracijske solidarnosti te osiguravanja skrbi za potrebite.

U Hrvatskoj je previše primjera koji sugeriraju sustavne razmjere nepoštivanja prava na rad i slobode rada i koji svjedoče o kršenju dostojanstva čovjeka radnika. Stopa nezaposlenosti izrazito je visoka, a i oni koji rade u najvećem broju slučajeva imaju primanja nedostatna za životni standard dostojan čovjeka. Sigurnost radnih mjesta, ponajprije u privatnom i tzv. realnom sektoru, ugrožena je zbog neodgovornosti poslodavaca, raširenoga mentaliteta grabežljivoga (predatorskoga) kapitalizma i neodgovarajuće zaštite prava radnika. Sindikati, koji bi se trebali učinkovito skrbiti za prava radnika, zbog razjedinjenosti i rascjepkanosti gube u hrvatskom društvu svoju prijeko potrebnu ulogu istinskih boraca

za prava radnika i rada. Među građanima prevladava percepcija da zbog određenih interesa, više ili manje prikriveno, pristaju na kompromise s političkim elitama, na štetu prava i interesa radnika. Ovomu vremenu i hrvatskomu društvu trebaju snažne sindikalne organizacije koje će biti kadre boriti se s nemilosrdnim i nepravednim oblicima stjecanja kapitala koji ide na štetu radnika i rada.

Kritiku zaslužuje i porezni sustav koji demotivira rad – proizvodni, administrativni, kreativni. Veća porezna opterećenja za one koji rade i zarađuju više potiču niz negativnih trendova, uključujući i iseljavanje visokoobrazovanih kadrova. S druge strane, tako prikupljeni proračunski prihodi nisu usmjereni ponajprije prema javnim uslugama i politikama, kao i stvaranju novih vrijednosti, nego u velikoj mjeri služe održavanju velikoga i slabo učinkovitoga i, još uvijek, nereformiranoga aparata javne i državne uprave. Sve navedeno onemogućava potpuno ostvarenje čovjeka kao subjekta koji živi od svoga rada i istodobno koči razvitak kreativnih potencijala nužnih za opći i održivi društveni razvitak. To utječe i na ugrožavanje sustava socijalne sigurnosti. Koncept međugeneracijske solidarnosti zbog nepovoljne je demografske situacije, iseljavanja i nenamjenskoga (pa i netransparentnoga) trošenja novca iz mirovinskih fondova u ozbiljnoj krizi, kojoj se ne nazire rješenje ni u najavljenoj mirovinskoj reformi.

Želim stoga napomenuti, osobito u dimenziji Novoga saveza Boga i čovjeka, da rad nije samo u funkciji biološkoga održanja obitelji. Radnik, naime, nije tek fizički hranitelj onih o kojima je dužan skrbiti se, nego, poput sv. Josipa, u živote članova svoje obitelji unosi i duhovnu dimenziju života čovjeka prema božanskom naumu i planu. Upravo je zbog toga papa Pio XII., uvodeći blagdan sv. Josipa Radnika u katolički kalendar, naglasio važnost rada kao kategorije socijalnoga, ali i vjerskoga samopotvrđivanja dostojanstva čovjeka i njegova neraskidivoga saveza s Bogom.

4. Poziv Komisije. Povijest i iskustvo uči nas da je apsolutna sigurnost iluzija. Svijet u kojem živimo bremenit je rizicima i izazovima te se ni od jedne vlasti ne može očekivati potpuno isključenje življenja u granicama rizika. Međutim, prioritet svake razumne vlasti mora biti smanjivanje razine nesigurnosti, čak i one potencijalne, na što manju mjeru, osobito u područjima obiteljskoga, gospodarskoga i društvenoga života, jer ona ponajviše utječe na svakodnevni život građana. Naime, sigurnost sama po sebi nije svrha, nego temeljni uvjet za potpuno ostvarenje čovjekove slobode, kako u radnom i socijalnom tako i u obiteljskom i vjerskom području života. Nesigurnost je u tom smislu predvorje neslobode jer

potiče različite oblike ovisnosti, podaništva i frustracije.

U tom kontekstu pravna, radna i socijalna nesigurnost pridonosi zabrinjavajućoj pojavi masovnog iseljavanja, a to dovodi i do deficita kadrova različitih profila, nužnih za funkcioniranje djelatnosti u primarnom, sekundarnom i tercijarnom sektoru, kao i nepovjerenja u institucije sustava. Socijalni nauk Crkve jasno naglašava da »poštivanje načela supsidijarnosti mora nagnati javne vlasti na traženje povoljnih uvjeta za razvoj sposobnosti individualnih inicijativa, samostalnosti i osobnih odgovornosti građana, suzdržavajući se od svake intervencije koja bi mogla predstavljati neprilično uvjetovanje poduzetničkih snaga«. ² Naime, gospodarsko djelovanje, nadasve u kontekstu slobodnoga tržišta, ne može se obavljati u institucionalnoj, pravnoj i političkoj praznini te, da bi ispunila svoju zadaću, »država mora izraditi prikladno zakonodavstvo, ali također oprezno usmjeravati ekonomske i socijalne politike, tako da nikada ne postane manipulator u raznim tržišnim djelovanjima«, ³ čije odvijanje mora ostati slobodno od nadstrukture i autoritarnih prisila.

Oni koji vode državu, koja je u svom nastajanju izgrađena na višestoljetnim težnjama hrvatskoga naroda i njegovu jedinstvu i solidarnosti tijekom Domovinskoga rata, i u čije je temelje ugrađena žrtva svih hrvatskih branitelja, pozvani su stoga, snagom mandata i povjerenja koje su dobili od građana, bez odgađanja, aktivno djelovati radi zaustavljanja negativnih trendova prouzročenih nedosljednošću u provedbi Ustava i zakona. To se osobito osjeća u provedbi selektivne pravednosti, posebice u neprocesuiranju i nekažnjavanju ratnih zločina počinjenih tijekom Domovinskog rata. A da ne spominjemo dugogodišnju nezainteresiranost za procesuiranje odgovornih za nezastarive zločine protiv čovječnosti počinjene tijekom i nakon Drugoga svjetskoga rata. Osim toga, zbog javnoga interesa i promicanja općega dobra, od osobite je važnosti i suzbijati klijentizam i korupciju na svim razinama funkcioniranja države, od lokalne razine do središnje državne vlasti.

Stoga Komisija, u skladu sa svojim poslanjem promicanja »pravde i mira« na temeljima socijalnoga nauka Katoličke Crkve, poziva sve odgovorne u zakonodavnoj, izvršnoj i sudbenoj vlasti da svojim aktivnim postupanjem pridonese otklanjanju naznačenih pravnih, radnih i sigurnosnih problema, o kojima se govori u Izjavi. Svima je, naime, u interesu učinkovita pravna država, poštivanje trodiobe vlasti i ustavnih prava građana. Jer, samo na taj način može se postići opće ili zajedničko dobro te ostvarivati pravna, radna i socijalna sigurnost koja će, u suvremenom hrvatskom društvu, svakomu čovjeku i obitelji jamčiti dostojan, pravedan i siguran život.

U Zagrebu, 24. listopada 2018.

*Duro Hranić, nadbiskup đakovačko-osječki
predsjednik Komisije HBK-a »Iustitia et pax«*

² *Isto*, br. 354.

³ *Isto*, br. 352.

PRIOPĆENJA

PRIOPĆENJE S 57. PLENARNOG ZASJEDANJA SABORA HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

Zagreb, 9. – 11. listopada 2018.

Plenarno zasjedanje Hrvatske biskupske konferencije, 57. u nizu, održano je pod predsjedanjem predsjednika HBK zadarskog nadbiskupa mons. Želimira Puljića u Zagrebu od 9. do 11. listopada 2018. Na zasjedanju su uz članove HBK sudjelovali apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup Giuseppe Pinto i izaslanici drugih biskupskih konferencija: vojni ordinarij i podpredsjednik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine mons. Tomo Vukšić i u ime Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda subotički biskup mons. Ivan Penzeš.

Pozdravljajući nazočne na početku zasjedanja nadbiskup Puljić podsjetio je na događaje od prošlog zasjedanja u travnju 2018., te prikazao glavne teme zasjedanja. Spominjući se dvadesete obljetnice beatifikacije kardinala Alojzija Stepinca zazvao je njegov zagovor i zagovor svetog Ivana Pavla II., koji ga je proglasio blaženim u Mariji Bistrici 3. listopada 1998., da svojim zagovorom i blagoslovom prate sve stanovnike Lijepe Naše kako bi se u njoj ostvarivalo duhovno i materijalno blagostanje u prijateljstvu, bratstvu i ljubavi. Podsjetio je i na skorašnje proglašenje svetim blaženoga pape Pavla VI. kojega je papa Franjo nazvao velikim, hrabrim i neumornim apostolom. Od tema sa zasjedanja izdvojio je planiranje susreta tijekom skorašnjeg pohoda „Ad limina” te izvješća o dva velika obiteljska susreta, svjetskog u Dublinu i nacionalnog u Solinu.

U radnom dijelu zasjedanja biskupi su definirali po-jedinosti svojega pohoda „Ad limina” koji će se dogoditi od 12. do 17. studenoga. Predviđeno je da se biskupi tijekom prvoga dana pohoda susretnu s papom Franjom. Potom će pohoditi pojedine Kongregacije, Vijeća i Urede Svete Stolice kao i rimske bazilike te Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima gdje će slaviti euharistijska slavlja.

Biskupi su upoznati s pojedinostima pripreme i proslave Trećeg nacionalnog susreta hrvatskih katoličkih obitelji koji je 15. i 16. rujna održan u Splitu i Solinu.

Susretu je prethodio cjelotjedni znanstveno, kulturno, duhovno, humanitarni program koji je okupio brojno sudionike. Na središnjem euharistijskom slavlju u nedjelju 16. rujna na Gospinom otoku u Solinu okupilo se oko 20000 vjernika iz svih hrvatskih biskupija i inozemstva. Susret je visoko ocijenjen i na nedavnoj zajedničkoj sjednici Vijeća HBK za život i obitelj s nadbiskupijskim povjerenicima za pastoral braka i obitelji na kojoj je detaljno analiziran. Istaknuto je kako će idućem trogodišnjem ciklusu obiteljskog pastoralna naglasak biti stavljen na strije osobe, međugeneracijsku solidarnost te poslanje baka i djedova. Ciklus započinje nacionalnim studijskim danima za djelatnike u pastoralu braka i obitelji u travnju 2019., a svoj vrhunac imat će u četvrtom nacionalnom susretu hrvatskih katoličkih obitelji koji će se održati u Varaždinskoj biskupiji, u svetištu Predragocjene krvi Krstove u Ludbregu 2021.

Posebnu pozornost biskupi su posvetili nekim vjeronaučnim i katehetskim pitanjima. Biskupi su izvješteni da su načinjeni svi potrebni nastavni materijali iz vjeronauka kako u tiskanoj tako i u digitalnoj formi za eksperimentalnu provedbu kurikularne reforme u 74 osnovne i srednje škole, odnosno za projekt „Škola za život”, koje je zahtijevalo Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Proces izrade udžbeničkih materijala pratio je i rad na metodičkim priručnicima koji bi trebali biti zgotovljeni do početka studenoga. U tijeku je i edukacija u „virtualnim učionicama” vjeroučitelja koji sudjeluju u reformskom procesu. Prihvaćena je tema osmog pastoralno-katehetskog kolokvija za svećenike „Živjeti pomirenje. O sakramentu pomirenja u župnoj zajednici” koji će se održati 26. i 27. veljače 2019.

Biskupi su razmotrili i neka aktualna pitanja iz područja ekumenizma i međureligijskog dijaloga.

Na zasjedanju je usvojen statut Hrvatske katoličke mreže koja je objedinjujući Hrvatski katolički radio,

Informativnu katoličku agenciju i Odjel novih medija nedavno započela s radom u zgradi Hrvatske biskupske konferencije na zagrebačkom Ksaveru.

Na kraju zasjedanja, 11. listopada, članovi HBK susreli su se s tajnikom Svete Stolice za odnose s državama nadbiskupom Paulom Richardom Gallagherom koji se na poziv predsjednika HBK nalazi u posjetu Hrvatskoj. U srdačnom i otvorenom razgovoru biskupi su s vaticanskim gostom razmijenili mišljenja o aktualnim prilikama i izazovima s kojima se susreće Katolička Crkva kako u Hrvatskoj tako i diljem svijeta. Biskupi su dan prije, 10. listopada, sudjelovali na svečanoj akademiji na Hrvatskom katoličkom sveučilištu gdje je nadbiskup Gallagher održao predavanje u povodu 20. obljetnice potpisivanja Ugovora o gospodarskim pitanjima između Republike Hrvatske i Svete Stolice te su zajedno s njim, nakon zagrebačkog susreta, pohodili Đakovo, 11. listopada poslijepodne, i ondje slavili svečanu euharistiju u đakovačkoj prvostolnici u povodu 10. obljetnice osnutka Đakovačko – osječke metropolije.

Predsjednici pojedinih tijela, Komisija, Vijeća i Odbora HBK podnijeli su redovita godišnja izvješća.

Na zasjedanju su donesene i odluke o pojedinim mandatima u tijelima HBK. Nakon umirovljenja hvarskog biskupa Slobodana Štambuka za novog predsjednika Vijeća HBK za misije imenovan je krčki biskup Ivica Petanjak. Za predsjednika Vijeća HBK za migrante imenovan je šibenski biskup Tomislav Rogić. Produžen je mandat predsjedniku Vijeća HBK za kulturu i crkvena kulturna dobra zadarskom nadbiskupu Želimiru Puljiću, predsjedniku Vijeća HBK za katolički odgoj i obrazovanje požeškom biskupu Antunu Škvorčeviću. Obnovljen je mandat i pročelniku Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral dr. Anti Crnčeviću.

Biskupi su dogovorili kalendar zasjedanja za iduću godinu. Izvanredno zasjedanje Sabora HBK bit će 23. siječnja 2019. Zajedničko zasjedanje članova HBK i BKBIH bit će 21. siječnja 2019. Proljetno, 58. zasjedanje Sabora HBK, održat će se od 14. do 16. svibnja 2019. Susret članova HBK s redovničkim poglavarima bit će upriličen 17. lipnja 2018., a izvanredno zasjedanje HBK 18. lipnja. Jesensko, 59. zasjedanje Sabora HBK, održat će se od 16. do 18. listopada 2019. u Zagrebu.

Tajništvo HBK

PRIOPĆENJE S PLENARNOG ZASJEDANJA CCEE-A U POZNAŃU

Europski biskupi okupljeni u Poznańu od 13. do 16. rujna stavili su u središte svoga razmišljanja temu europski duh solidarnosti, posebno ulogu koju ima solidarnost u razvoju savjesti i društava, solidarnost među narodima u Europi i poslanje Crkve. Predstavljeni su i rezultati europskog istraživanja o volonterstvu koje je CCEE proveo među biskupskim konferencijama te izvješća crkvenih predstavnika koji prate djelovanje europskih institucija. Na zasjedanju je don Martin Michalíček izabran za generalnog tajnika CCEE-a.

Ured za medije CCEE-a objavio je u ponedjeljak 17. rujna priopćenje s plenarnog zasjedanja CCEE-a održanog u Poznańu koje prenosimo u cijelosti:

“U volonterstvo su uključeni milijuni kršćana diljem Europe. To je izvanredni i kapilarni rad kojim se može, s jedinstvenom dinamikom ljubavi, doprijeti do mnogih siromašnih i marginaliziranih ljudi koji žive u našim društvima obilja. [...] Želimo izraziti svoju blizinu, ohrabrujuću podršku i zahvalnost kršćanima koji se bave volenterskim radom, bilo organiziranim bilo spontanim, sustavnim ili povremenim”. Ovim osjećajem zahvalnosti za vojsku volontera koji svakodnevno svjedoče kršćansku ljubav, sadržanom u Završnoj poruci s Plenarnog zasjedanja, predsjednici europskih biskupskih konferencija zaključili su radove svojega redovnog godišnjeg skupa. Plenarno zasjedanje ove

je godine održano u Poznańu, u Poljskoj od 13. do 16. rujna na poziv mons. Stanisława Gądeckog, nadbiskupa Poznańa, predsjednika Poljske biskupske konferencije i potpredsjednika CCEE-a.

Susret je održan u domovini svetoga poljskog pape Ivana Pavla II. u kojoj se ove godine slavi 100. obljetnica ponovnog stjecanja neovisnosti – “novog rođenja” poljske države čiji je teritorij u 18. stoljeću bio podijeljen među susjednim carstvima. Grad Poznań je pak izabran zato što se u Poljskoj slavi i 1050. obljetnica prve biskupije osnovane u Poznańu, sjedištu prve biskupije suvremene Poljske.

Biskupi su stavili u središte svoga razmišljanja temu europski duh solidarnosti, posebno ulogu koju ima solidarnost u razvoju savjesti i društava, solidarnost među narodima u Europi i poslanje Crkve. Na početku radova

predstavljani su rezultati europskog istraživanja o volonterstvu koje je CCEE proveo među biskupskim konferencijama u posljednjih nekoliko mjeseci. Istraživanje je predstavio don Wojciech Sadłoń, SAC iz Zavoda za statistiku Katoličke Crkve u Poljskoj (sažetak rezultata ankete dostupan je na mrežnim stranicama CCEE-a: www.ccee.eu).

Na susretu su predstavljani i odobreni programi predstojećih aktivnosti povjerenstava CCEE-a. Biskupi su zatim poslušali izvješća crkvenih predstavnika koji prate djelovanje europskih institucija i izrazili svoju zahvalnost na radu koji su ostvarili COMECE, kada je riječ o Europskoj uniji, te Stalna misija Svete Stolice pri Vijeću Europe.

U petak, 14. rujna, predsjednici biskupskih konferencija izabrali su don Martina Michalčeka za generalnog tajnika CCEE-a na petogodišnji mandat (2018.-2022.).

U Poznańu su europski biskupi imali priliku iskusiti

brizno i pažljivo gostoprimstvo zajednice koja je duboko vezana uz svoje kršćanske korijene. Ta ozbiljna privrženost poljskog društva kršćanskoj baštini i kulturi osobito je vidljiva i u riječima čelnih ljudi poljskih političkih institucija: premijera Mateusza Morawieckiego, koji se obratio sudionicima tijekom otvorenja, te predsjednika Republike Poljske Andrzeja Duda, koji se susreo s predsjednicima biskupskih konferencija u subotu, 15. rujna. Oba ta događaja posvjedočila su dobre odnose između Poljske i Katoličke Crkve.

Svakoga je dana slavljena misa u crkvama punim vjernika i u prisutnosti predstavnika katehista, akolita, različitih karitativni stvarnosti i redovnika i redovnica. Skup je zaključen u nedjelju, 16. rujna euharistijskim slavljem u katedrali u Poznańu, koju je uživo prenosila državna televizija TVP3, kaže se u priopćenju s plenarnog zasjedanja CCEE-a održanog u Poznańu od 13. do 16. rujna.

ZAVRŠNA PORUKA

*Plenarno zasjedanje Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEE)
na temu "Duh solidarnosti u Europi", Poznań, 13. - 16. rujna 2018.*

1. Okupljeni na zasjedanju u Poznańu, u Poljskoj, kao biskupi Vijeća europskih katoličkih biskupskih konferencija, predano posvećeni razmišljanju o duhu solidarnosti u Europi, prije svega želimo izraziti svoju blizinu Svetome Ocu Franji. Jamčimo mu svoje molitve i zahvaljujemo mu na dragocjenoj poruci koju nam je uputio i pozivu predsjednicima katoličkih biskupskih konferencija iz cijelog svijeta da se u veljači 2019. okupe i zajedno razmišljaju o zlostavljanju djece. Papa nas u svojoj poruci poziva na jačanje veza komunikacije i zajedništva među europskim Crkvama, s posebnim naglaskom na mlade generacije. Svoju duboku zahvalnost izražavamo i Poznańskoj nadbiskupiji i njezinu nadbiskupu, mons. Stanisławu Gądeckom, koji je su našu godišnju plenarnu skupštinu organizirali na najbolji mogući način. Činjenica da je ona održana u Poznańu pokazuje našu obnovljenu predanost evangelizaciji ljudske i kršćanske vrijednosti solidarnosti. Naime, nakon što je bila tragičnim poprištem dvaju svjetskih ratova, Europa mora razviti duh međusobnog razumijevanja i suradnje, udišući dobar zrak solidarnosti s oba svoja kršćanska plućna kri-la – istočnim i zapadnim.

2. Naše poslanje kao pastira dovodi nas među ljude i naša srca slušaju vapaj koji se izdiže iz srca ljudi shrvanih tolikim tjelesnim i duševnim patnjama, bilo da je riječ bliskima ili dalekima. Sve nailazi na duboki odjek u našim srcima, katkad je to odjek radosti a katkad opet

boli. Među mnogim temama o kojima smo imali priliku raspravljati, posebnu smo pažnju posvetili solidarnosti, što nas je dovelo do toga da smo se usredotočili na volonterski rad, čiju je važnost predstavio dr. P. Wojciech Sadłoń, kojem od srca zahvaljujemo. U volonterstvo su uključeni milijuni kršćana diljem Europe. To je izvanredan i kapilarni rad kojim se može, s jedinstvenom dinamikom ljubavi, doprijeti do mnogih siromašnih i marginaliziranih ljudi koji žive u našim društvima obilja. Ovo je vrlo živo poglavlje u životu naših Crkava koje, preko kršćana uključenih u dobrovoljni rad, mogu biti poput Dobrog Samarijanca iz evanđeoske prispodobе. Želimo izraziti svoju blizinu, ohrabrujuću podršku i zahvalnost kršćanima koji se bave volonterskim radom, bilo organiziranim bilo spontanom, sustavnim ili povremenim.

3. Želimo stvoriti snažniju, dosljedniju i sveobuhvatniju izgradnju koju se danas traži, počevši od duhovne izgradnje kao prijanjanja uz našega Gospodina Isusa Krista: što se više hranimo njegovom Riječju i sakramentima, to više rastu svijest o tome koliko je karitativni rad potreban i kvaliteta našeg svjedočenja. Duboko smo uvjereni da iskustvo vjere i karitativna služba moraju biti tijesno povezani za dobro svijui i stvorenoga svijeta. Svjesni smo da je to način na koji možemo doprijeti do mnoge braće i sestara koji su u potrebi, ali i da se dadne novi zamah našoj pastoralnoj djelatnosti te da, kako je papa Franjo napisao u Evangelii gaudium, evangeliziramo nove oblike

siromaštva: nedostatak poštovanja prema životu, raspad obitelji, nametanje rodne kulture, ograničenje sloboda, uključujući vjersku slobodu, te migranti i izbjeglice. U to je uključena i tema ekumenskog i međureligijskog dijaloga i, šire uzevši, društvenoga dijaloga. Oni su veoma potrebni u ovom osjetljivom razdoblju kroz koje prolazi naš kontinent, zbog sve većih napetosti koje doživljava. I na tome planu kršćani, uključeni u volonterstvo, mogu njegovati značajne sinergije u okviru obnovljene solidarnosti za pravdu, mir i djelatnu supsidijarnost.

4. Solidarnost je odraz trojstvene ljubavi: naime, iz trinitarnog krila svaka osoba dolazi i nosi njegovu sliku koja joj daje jedinstveno i nepovredivo dostojanstvo. Kao Crkva pozvani smo neprestano se obraćati na Trojstvenu ljubav kako bismo solidarnost i služenje doživljavali nadasve kao razmjenu duhovnih darova koji karakteriziraju naše kršćanske i katoličke tradicije europskog kontinenta. U vezi s tim, obogaćeni onim što je izašlo na vidjelo tijekom našega zasjedanja, moramo razaznati daljnje putove suradnje među našim Crkvama.

5. Biskupi su također razgovarali o pitanju migracija, u svjetlu različitih situacija i odluka koje su donijele pojedine vlade te u svjetlu evanđelja. Mi nismo geopolitički stručnjaci, ali kao pastiri smo uronjeni u stvarni život naših zajednica u svim okolnostima. Svjesni smo da je riječ o složenom fenomenu, ali zajedno sa Svetim Ocem Franjom potvrđujemo da je solidarnost nezaobilazni put prema rješavanju nacionalnih, međunarodnih i globalnih problema. Ovaj put uključuje prihvaćanje i integraciju u svim oblicima. Individualistička kultura koja kao da prevladava kao "jednoulje", vodi čisto economicističkom pogledu na stvari gdje solidarnosti nema mjesta, gdje se slabije smatra teretom, a migrante promatra kao strance.

Gospu Žalosnu, čiji smo spomendan proslavili tijekom našeg zasjedanja, molimo za milost da štiti europski kontinent i da svojom majčinskom zaštitom podupre ove naše napore.

IKA

IZLAGANJE TAJNIKA SVETE STOLICE ZA ODNOS S DRŽAVAMA NADBISKUPA PAULA R. GALLAGHERA NA KONFERENCIJI „DVADESET GODINA OD RATIFIKACIJE UGOVORA IZMEĐU SVETE STOLICE I REPUBLIKE HRVATSKE O GOSPODARSKIM PITANJIMA“

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, 10. listopada 2018.

Uzoriti kardinale, preuzvišena gospodo, veleučeni prorektore i akademski djelatnici sveučilišta, uvaženi predstavnici Vlade RH, dragi prijatelji!

Radost mi je što u ovoj značajnoj prigodi, istodobno svečanoj i obiteljskoj, svima vama mogu uputiti svoje najsrdačnije pozdrave. Posebno pozdravljam apostolskoga nuncija u Republici Hrvatskoj nadbiskupa Giuseppea Pinta, te s njim i članove Diplomatskoga zbora.

Okupili smo se kako bismo obilježili značajan trenutak u odnosima između Države i Katoličke Crkve u Hrvatskoj, na dvadesetu obljetnicu ratifikacije Ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske o gospodarskim pitanjima. Ovaj je ugovor uslijedio nakon triju prethodnih bilateralnih sporazuma, potpisanih 19. prosinca 1996. godine: o pravnim pitanjima, o suradnji na području kulture i odgoja i o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske.

Svoje izlaganje želio bih započeti podsjećajući na učenje Drugoga vatikanskog sabora, koje trajno

nadahnuje bilateralne odnose Svete Stolice: „*Politička zajednica i Crkva*“, – donosi *Gaudium et Spes*, 76 –, „*svaka na svom području, neovisne su jedna o drugoj i autonomne. Obje su, iako s različita naslova, u službi osobnog i društvenog poziva istih ljudi. Tu će službu to uspješnije vršiti na dobro svih što obadrije budu više išle za zdravom međusobnom suradnjom, vodeći dakako računa o prilikama mjesta i vremena. Čovjek nije ograničen samo na ovozemaljski red, nego živeći u ljudskoj povijesti u cijelosti posjeduje svoj vječni poziv.*“

S gledišta Svete Stolice, zaključivanje bilateralnih ugovora, i danas kao i u prošlosti, omogućuje praktično pridržavanje i primjenu dvaju temeljnih načela istaknutih u pastoralnoj konstituciji *Gaudium et Spes* u odnosima s političkom zajednicom: načelo međusobne neovisnosti države i Crkve i načelo uzajamne suradnje. Oni su izrijeком spomenuti u sporazumima koji su sklopljeni nakon Drugoga vatikanskog sabora i, posebno, u ugovorima s državama središnje i istočne Europe.

Oba ova nepromjenjiva načela, s obzirom na njihovu temeljnu prirodu, često su istaknuti na početku teksta ugovora potpisanih od strane Svete Stolice kao što je slučaj, primjerice, u članku 1. Ugovora s Republikom Hrvatskom o pravnim pitanjima. Oni su doneseni i u tekstu Ugovora o gospodarskim pitanjima iz 1998.

Širenje pregovaračke politike Svete Stolice

Konkordat je klasična i drevna ustanova crkvenoga prava. Radi se o paktu ili konvenciji koji zaključuje dogovor postignut između vlade i Svete Stolice, a čiji je predmet uređivanje crkvenih pitanja. Neki autori smještaju njegov početak u pisanju *pacta* ili *instrumenta pacis*, čiji je sadržaj bio više politički nego li vjerski, a koji su se sklapali između Svete Stolice i raznih vladara. Drugi, pak, izvore konkordata traže u *concordiae* ili *pacta concordata* dogovaranih unutar Crkve, između Svete Stolice i biskupa pojedinih krajeva, s ciljem određivanja nadležnosti na području partikularne Crkve u određenom narodu, te utvrđivanja posebnosti s obzirom na ustrojstvo i crkveno hijerarhiju u dotičnom narodu¹.

U prošlom je stoljeću pregovaračko djelovanje Svete Stolice doživjelo svojevrstni procvat. S obzirom na neke od velikih gibanja dvadesetoga stoljeća – razdoblje između ratova, poslijeratno vrijeme te period nakon pada Berlinskoga zida – ovo se djelovanje osobito, ako ne i isključivo, odnosilo na Europu. Pregovaračko djelovanje Svete Stolice prvenstveno se odvijalo u tri međusobno konvergentna smjera: utvrđivanje konkordata, što je bilo više moguće i na osobit način sa zapadnoeuropskim državama, već sklopljenih u takozvanoj „novo bilateralnoj eri“ započetoj s pontifikatom pape Pija XI.; povratak na pregovaranje o konkordatima sa zemljama proizišlih iz „sovjetskoga bloka“, od kojih su s neke ranije bile sklopile ugovor sa Svetom Stolicom; i, konačno, širenje bilateralnih ugovora između Svete Stolice i afričkih i azijskih država.

Tijekom posljednjih pontifikata, Sveta Stolica dala je veliku važnost sklapanju bilateralnih ugovora. Pod pojmom „ugovor“ ili „sporazum“ ovdje podrazumijevamo različite vrste normativnih diplomatskih dokumenata (ugovor, konvencija, pakt, „modus vivendi“, deklaracija, protokol, statut, opći akt, konačni akt, aranžman, amandman, konkordat, „džentlmenski sporazum“, kompromis, povelja).

U godinama nakon Drugoga vatikanskog sabora, nepotpuno tumačenje saborske ekleziologije kod nekih je dovelo do procjene kako su u odnosima države i Crkve ugovori već nadiđeni, osobito u slučajevima

demokratski uređenih zemalja. U pozadini ovakvoga stajališta moguće je uočiti neku vrstu duhovnoga shvaćanja koje u bilo kakvom obliku institucionalne suradnje između države i Crkve vidi opasnost ili za proročku slobodu crkvene zajednice ili za sekularnost države. Ovakva vizija ne vodi dovoljno računa o tome kako Crkva nije samo zajednica koju oblikuje duhovna povezanost, već i vidljivo hijerarhijski uređeno društvo koje, na svom zemaljskom hodočašću i u cilju ispunjenja svoga vjerskoga poslanja, ima potrebu služiti se također i zemaljskim sredstvima (usp. GS 8 i 44), uključujući i pravo, jer upravo ono jamči slobodu i autonomiju u odnosima s drugim ljudskim društvima.

Ako je s papom Ivanom XXIII. na čelu Crkve broj potpisanih ugovora bio uglavnom ograničen, dijelom i zbog relativno kratkoga trajanja njegova pontifikata, s papom Pavlom VI. pregovaračko djelovanje Svete Stolice bilo je intenzivno i plodonosno. Papa Pavao nastojao je koristiti prilagodljivost ugovora kako bi uspostavio nove odnose s islamskim svijetom te otvorio dijalog s marksističkim državama Istočne Europe (usp. *modus vivendi* od 27. lipnja 1964. s Republikom Tunis, zatim tri ugovora u vezi crkvenih imenovanja s Narodnom Republikom Mađarskom iz 1964., 1969. i 1975., kao i sporazum s ondašnjom Čehoslovačkom od 23. veljače 1973., koji su potpisani u tajnosti, te protokol od 25. travnja 1966. s Federativnom Republikom Jugoslavijom).

Od posebne je zanimljivosti ciklus od osamnaest rundi pregovora koje je Sveta Stolica vodila između 1964. i 1978. godine s ciljem usklađivanja i pojednostavlivanja postojećih konkordata u Austriji i Njemačkoj. Oni su bili formalno uspostavljeni 1955., ali su u raznim točkama zahtijevali određenu doradu. Pet rasprava vođeno je s austrijskom vladom, a trinaest s državama Savezne Republike Njemačke (*Bundesrepublik*), kojima je novi njemački federalni ustav dodijelio široke ovlasti, osobito na području školstva, u kojem je Crkva osobito zauzeta.

Pregovaračka aktivnost za pontifikata Pavla VI. nije bila ograničena samo na Europu. U Latinskoj Americi potpisane su konvencije o nadležnosti vojnih ordinarijata (Republika El Salvador, 1968; Ekvador, 1978.) te neki još značajniji ugovori s Argentinom, Kolumbijom i Venezuelom.

Tijekom dugoga pontifikata pape Ivana Pavla II. sklopljeno je stotinjak ugovora različitih vrsta (konkordat, *modus vivendi*, posebni sporazumi, revidirani sporazumi itd.)²

¹ Usp. D'AVACK P.A., *La natura giuridica dei concordati nel jus publicum ecclesiasticum*, Firenca, 1936.

² Usp. MARTIN DE AGAR J.T., *Raccolta di Concordati 1950-1999*, Vatikanski Grad 2000; i od istoga autora, *I Concordati dal 2000 al 2009*, Vatikanski Grad 2010.

Ovaj značajan broj ugovora do kojih se došlo u tom razdoblju kao i njihova raznolikost, kako u pogledu ugovornih stranaka tako i s obzirom na njihov formalni sadržaj, uključujući bitne inovativne elemente, postao je predmet studijskoga zanimanja za stručnjake kanonskoga prava. Postupno napuštanje pojma „konkordat“, te njegovo zamjenjivanje pojmom „ugovor“, nije bilo puko pitanje stila, već je označilo korjenitu promjenu.

Pri povijesnom pregledu konkordatske aktivnosti Svete Stolice tijekom dvadesetoga stoljeća jasno se ističu dva vrhunca: već spomenuto djelovanje vrijeme pontifikata pape Pija XI. te za vrijeme onoga pape Ivana Pavla II. Njemački učenjak Hilling opisao je prvi izrazom „*Konkordatsinflation*“ pontifikata pape Pija XI.³, dok drugi još nije dobio neki sličan upečatljivi naziv.

Svakako da između prvoga i drugoga slučaja „konkordatske inflacije“ postoje mnoge sličnosti i zajednički razlozi, kako smo netom spomenuli. No, različitosti između njih još su izraženije, ponajprije zbog geopolitičkoga konteksta, koji se uvelike promijenio uslijed dva velika događaja: Drugoga svjetskoga rata, s jedne strane, i pada Berlinskoga zida, s druge.

I pontifikat Benedikta XVI. kao i sadašnjega pape Franje potvrdio je jasno opredjeljenje Svete Stolice u prilog nastavka pregovaranja u cilju potpisivanja ugovora, koji djeluju kao poveznica međunarodnih i međuvjerskih odnosa.

U stvari, od početka prošloga stoljeća do danas Sveta Stolica potpisala je ukupno 216 bilateralnih ugovora, uključujući one s njemačkim pokrajinama (*Länder*) i švicarskim kantonima. Kronološki posljednji po redu – ostavljajući po strani privremeni dogovor upravo postignut s Narodnom Republikom Kinom – jest Ugovor o katoličkom vjeronauku u javnim školama, potpisan 26. lipnja 2018. s Republikom San Marino. U ovom trenutku 58 država imaju na snazi ugovore sa Svetom Stolicom: 11 ih je u Africi, 12 u Americi, 10 u Aziji i 25 u Europi.

Sažimajući, možemo reći da suvremeni pristup Svete Stolice u pregovaranju o sporazumima ima tri značajke:

- **svevremenost:** bilateralni ugovor i dalje nastavlja biti redovito i učinkovito sredstvo za određivanje međusobnih nadležnosti i za promicanje zaštite slobode i neovisnosti Katoličke Crkve u brojnim zemljama;

- **prikladnost bilateralnog sporazuma svakoj državi:** Sveta Stolica, zapravo, radi na postizanju sporazuma kako sa sekularnim državama tako i s konfesionalno ili polukonfesionalno uređenim državama, bilo islamskim, hebrejskim ili kršćanskim;
- **međunarodnost:** kod sve više zemalja postoji otvorenost za sklapanje sporazuma sa Svetom Stolicom, a ta tendencija nadilazi povijesne, kulturne i političke profile zemalja koje su tradicionalno sklapale takve ugovore. Stoga se uočava kako je politika bilateralnih ugovora sve plodonosnija čak i u Africi i u Aziji.

Društveno-politički i crkveni profili nedavnih ugovora Svete Stolice

Na međunarodnom planu možemo istaknuti dvije povijesne činjenice koje su, svaki na svoj način, dopustile slamanje nekih političkih granica, prethodno smatranih konačnim, a od Ivana Pavla II. nazvanih „umjetnim“, „neprirodnim“ i „nametnutim“.

Simbolički najsnažniji bio je pad Berlinskog zida 1989. godine. Ovaj događaj, koji je označio kraj jedne ideologije (premda nije okončao i s njom uvriježenu kulturu), prouzrokovao je drugi: u državama Istočne Europe otvorila su se vrata slobodi te, osobito, slobodi Crkava i vjerskih zajednica, dok se istovremeno otvorio put i demokratski uređenoj vlasti. Zahvaljujući ovakvom razvoju događaja, „državni ateizam“, u kojem se u Sovjetskom Savezu živjelo sedamdeset godina, a u ostalim zemljama sovjetskoga bloka najmanje četrdeset, došao je kraju. Stoga više nisu bili dostatni prethodno postignuti, poprilično ograničeni i niskoprofilni, bilateralni sporazumi ili „dogovori“, a koje stare komunističke države nisu nikada javno obznanile (kao što to bio slučaj s ugovorima s Čehoslovačkom, Mađarskom i Poljskom⁴, uz iznimku *Beogradskih protokola*, koje je Jugoslavija potpisala 1966.).

Odlučujući korak prema novom stilu ugovora učinjen je svega tri mjeseca nakon pada Berlinskog zida, kada su Mađarska i Sveta Stolica ratificirala opći ugovor o ponovnom uspostavljanju međusobnih diplomatskih odnosa – nakon četrdesetogodišnjega prekida – kao i posebni ugovor za ustanovljenje Vojnoga ordinarijata.

Druga značajna povijesna činjenica koja je obilježila Europu toga vremena i koja je imala ozbiljne posljedice na politički poredak i općenito na međunarodnom planu, jest ponovno buđenje nacionalne svijesti, posebice u nekim od država nastalih nakon Prvoga svjetskog rata.

³ Usp. HILLING N., *Die Konkordatsfrage*, in *Archiv für Katholisches Kirchenrecht*, CXX (1930), s.121.

⁴ Usp. CORRAL C., *Concordatos vigentes*, II. volumen, Madrid 1981., str. 11 i 217.

Učinak ovih dviju važnih činjenica bilo je povećanje broja naroda koji su težili neovisnosti, kako na ideološkom tako i na međunarodnom planu. Raspad Jugoslavije i Sovjetskoga Saveza u niz novih neovisnih država, punopravnih subjekata međunarodnog prava, ogledni su primjeri ovoga geopolitičkog fenomena.

U isto vrijeme, na razini međunarodne politike, uočava se povećanje i jačanje međunarodnih organizacija. Uz odnose Svete Stolice s pojedinim državama tijekom posljednjih nekoliko desetljeća, porastao je i njezin angažman u međunarodnoj zajednici, kroz sudjelovanje u nekim međunarodnim organizacijama, osobito onima koje promiču miran suživot i suradnju među narodima te onima koji podržavaju neotuđiva prava pojedinaca i zajednica.

Danas Sveta Stolica održava odnose s brojnim međunarodnim organizacijama, najčešće sa statusom promatrača ili, rjeđe, kao punopravni član. Trenutačno ima sedam Papinskih predstavništava posvećenih isključivo multilateralnom djelovanju: u New Yorku i Ženevi pri UN-u; u Parizu pri UNESCO-u; u Beču pri agencijama UN-a, OESS-u i IAEA-i; u Rimu pri FAO-u i, odvojeno, za Svjetsku turističku organizaciju; te u Strasbourgu pri Vijeću Europe.

Posebni fokus ovakvih međunarodnih organizacija jest utvrđivanje pravnoga okvira za priznavanje i zaštitu ljudskih prava, među kojima su pravo na slobodu i razna s njom povezana prava, kao što je pravo na život, na ženidbu i obitelj, na obrazovanje, na slobodu okupljanja i udruživanja, pravo pristupa sredstvima društvenoga priopćavanja i pravo na zaštitu vlastite kulturne baštine. Pravno priznavanje potonjeg zaslužuje osobitu pozornost: doista, posljednjih desetljeća pravo na zaštitu vlastite kulturne baštine postalo je sastavni dio ugovora potpisanih između Svete Stolice i drugih država⁵ [5].

Prethodno spomenuta zbivanja s kraja dvadesetoga stoljeća, za praktičnu su posljedicu imala značajno povećanje broja diplomatskih predstavništava Svete Stolice. Papinske su nuncijature uspostavljene u mnogim novim zemljama, kao naprimjer u onima koje su nekoć pripadale bivšem Sovjetskom Savezu, te otvaranjem novih veleposlanstva pri Svetoj Stolici tih istih država.

Uspostavljanje diplomatskih odnosa s novim državama rezultiralo je također i potpisivanjem bilateralnih ugovora, koji se kvalitativno razlikuju u odnosu na ranije oblike takvih ugovora, utoliko što se u njima priznaje uloga Crkve ne na političkom, već na vjerskom području – koja je usmjereno općem dobru – ili, još preciznije, koja se odnosi na crkveni doprinos u odgojnoj i

društvenoj sferi, kao i u moralnom i kulturnom formiranju naroda.

Ovdje bih se želio pozvati posebno na ugovore potpisane između Svete Stolice i Republike Hrvatske (19. prosinca 1996.), koji u svom sadržaju jasno navode ulogu Crkve u nacionalnoj povijesti i sadašnjosti. Ovi su ugovori bili prethodnica nizu ugovora dogovaranih između Svete Stolice i drugih zemalja bivše Jugoslavije (Slovenije, Bosne i Hercegovine). Oni su, također, jasan znak ustavne obnove, usmjerene uspostavljanju demokratskoga uređenja, koju su u posljednjoj četvrtini prošloga stoljeća poduzele mnoge države, osobito u jugoistočnoj Europi.

Pojam vjerske slobode predstavlja, bez sumnje, jednu od ključnih točaka ovoga procesa. Želeći dati konkretni pravni oblik ovom temeljnom pravu, mnoge su zemlje ušle u proces savjetovanja s vjerskim zajednicama u cilju određivanja preciznog pravnog statusa svake od njih, unutar Ustavom predviđenog okvira⁶ [6].

Mislim da je važno istaknuti kako je sve veći broj država držao prikladnim slijediti ovu praksu savjetovanja i dogovaranja s vjerskim zajednicama kao jamstvo pravilnog uređenja vjerske slobode i jasnog priznanja *libertas Ecclesiae*.

Ugovor tako postaje ne više izraz povlastice ili konfesionalizma, već vjerske slobode. Jasnu naznaku te promijene smjera pronalazimo na početku „nove konkordatske ere“, u govoru pape Benedikta XV. iz 1921., koji kaže: „*Ako državne vlasti žele s Crkvom uspostaviti ugovor primjereniji novim okolnostima nastalih zbog promjene vremena, neka znaju da Apostolska Stolica – ukoliko ne postoji nikakva druga zapreka – neće odbiti potpisati sporazume o tom, kao što je već učinila s nekim Državama. Međutim, časna braćo, uvjeravamo vas da se u tim ugovorima neće dopustiti ništa što bi bilo protivno dostojanstvu i slobodi Crkve, čiji su integritet i sigurnost izuzetno važni, osobito u ovim vremenima, za prosperitet samoga civilnoga društva*“⁷.

Dobro je podsjetiti, dakako, da svako pregovaranje između Svete Stolice i određene Države, treba uzeti u obzir uzajamna prava i dužnosti strana. U tom je kontekstu potrebno razlikovati između prava koja Sveta Stolica zahtjeva, prema svojem vlastitom unutarnjem zakonu, i specifičnih zajedničkih pitanja koja se mogu regulirati uzajamnim dogovorom i koji stoga čine predmet međunarodnih ugovora.

⁶ Usp. MARTÍN DE AGAR J. T., *Studio Comparativo dei Concordati tra la Santa Sede e gli Stati dell'Europa Centrale e Orientale*, u „Relazioni internazionali giuridiche bilaterali tra la Santa Sede e gli Stati: esperienze e prospettive“, Vatikanski Grad 2003., str. 63-64.

⁷ BENEDIKT XV., *Allocuzione concistoriale del 13 giugno 1921*, AAS 13 (1921), str. 521.

⁵ Usp. Corral C. – Elmisi Ilari D., *Universalità ed espansione dell'attuale politica concordataria della Santa Sede*, u *Periodica* 93 (2004), str. 99.

Što se tiče pitanja prava, Katolička crkva traži, prije svega, slobodu bogoštovlja i slobodu evangelizacije unutar pojedine Države. Ove aktivnosti ona želi vršiti na način kako to sama drži najprikladnijim, uzimajući u obzir sve mjesne okolnosti. Crkva insistira na svojim pravima samo iz razloga što je pastoralni rad pitanje crkvenoga prava; on zapravo ne zadire u područje državne regulacije i ostvaruje se u jasno određenom djelovanju, čija se provedba može omogućiti sklopljenim konvencijama.

Naravno da jamčenje vjerske slobode ne mora nužno iziskivati ugovor. Istinska vjerska sloboda jest građansko pravo i njezino puno priznavanje priliči državi, koja ga može propisati, prije svega, odredbama svoga Ustava, koji će, također, jamčiti i druga temeljna ljudska prava. Ova prava, po sebi, ne ovise o sklapanju bilateralnih ugovora; postoje, naime, mnoge zemlje u kojima su prava vjeroispovijesti zajamčena jednostranim odredbama građanskoga prava.

Klasični je nauk o konkordatima tradicionalno bio utemeljen na sljedećem poimanju: država ima suverenu vlast i Crkva ima suverenu vlast; građani koji su katolici podložni su objema vlastima. Smatralo se, dakle, da je sporove između ove dvostruke suverenosti bilo moguće spriječiti jedino putem konkordata.

Promjena u ovoj shemi se dogodila kada je naglasak sa mjerodavnosti pojedine vlasti prešao na prava i slobode pojedinca. To više nije bilo pitanje uravnoteženja Božjih prava (koje zastupa Crkva) i prava cara (koji je možda htio svrgnuti Boga), nego pitanje ljudske osobe, stvorene na sliku i priliku Božju, i njezina neotuđiva dostojanstva. Stoga su prava osobe (točnije vjerska sloboda) i autonomija vremenitih stvarnosti ona koja, u odnosima Crkve i države, određuju za svaku stranu područje njezine nadležnosti i, u skladu s tim, gdje ona prestaje. Crkva se „ni na koji način ne želi uplitati u vođenje zemaljskog društva“⁸. No, građanska vlast treba također priznati granice njezine nadležnosti s obzirom na religioznu praksu njezinih građana i na vjeroispovijesti kojima pripadaju⁹.

Na ovom mjestu bi moglo biti korisno navesti Deklaraciju o vjerskoj slobodi, *Dignitatis humanae* (DH), Drugoga vatikanskog sabora, koja ne samo da je priznala načelo vjerske slobode, nego je prepoznala da je isto načelo dostatno kako bi se Crkvi jamčila sloboda (DH 2 i 13).

⁸ PAVAO VI., Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve *Ad gentes*, Br. 12.

⁹ Usp. MARTÍN DE AGAR J. T., *La libertà religiosa in un caso specifico: il Concordato*, u RAZNI AUTORI, „Libertà religiosa e Rapporti Chiesa-società politiche“, Quaderni della Mendola 15, Milano 2007., str. 135-150.

Dignitatis humanae, u broju 13, u potpunosti izražava središnjost pojma *libertas Ecclesiae* (slobode Crkve) kao „temeljnoga načela u odnosima između Crkve i javnih vlasti te cjelokupnog civilnog uređenja“. Crkva mora uvijek moći uživati potrebnu slobodu kako bi ispunila poslanje koje joj je povjerio Krist.

Ovdje, dakle, ponovo dolazi do izražaja vjerska sloboda pojedine osobe, utoliko što poštivanje te slobode zahtijeva od države, ali također i od Crkve, svojevrsno samoograničenje odnosno priznavanje granica vlastite sfere.

Kao što znamo, Crkva svoju vlastitu slobodu iziskuje na temelju dva načela, od kojih su oba iskazana u *Dignitatis humanae*, u broju 13: „Crkva za sebe traži slobodu kao duhovni autoritet kojega je utemeljio Krist Gospodin“, radi se o jedinstvenom i nadnaravnom principu koji je za Državu, kao političko-pravni aparat društva, ponešto problematičan za shvatiti (čak iako je valjan za građane koji su katolici). Istodobno, „Crkva za sebe traži slobodu utoliko što je kao društvo ljudi koji imaju pravo živjeti u civilnom društvu prema odredbama kršćanske vjere“, to jest kao organizirana skupina katoličkih građana koji, poput svih drugih, uživaju vjersku slobodu. Ovo je pak naravni i opći princip, po kojem se Crkva predstavlja kao vjeroispovijest poput ostalih¹⁰.

Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o gospodarskim pitanjima

Ugovori gospodarske naravi odnose se uglavnom, dakako, na praktična pitanja. Međutim, oni također zahtijevaju iskreni dijalog između Svete Stolice i dotične države, dijalog koji pokušava integrirati demokratske i pravne propise utemeljene u građanskom Ustavu s etičkim i pravnim odredbama Zakonika kanonskoga prava i društvenoga nauka Crkve

U tom kontekstu vjerujem da se može reći kako je političko-zakonodavni pravac, koji je Hrvatski sabor usvojio u korist načela utvrđenih Ugovorom iz 1998. godine, izražava spremnost promicanja konvergencije građanskoga i kanonskoga prava, što se jasno iščitava u dogovorenom tekstu. Ovaj pristup pronalazi čvrsto uporište u odredbama hrvatskoga Ustava iz 1990. godine te u susljednim ustavnim izmjenama. U određenom smislu, Ugovor popunjava određenu prazninu, rješavajući pitanja od zajedničkog interesa Države i Crkve.

Preambula Ugovora o gospodarskim pitanjima iz 1998. jasno navodi kako se pri tumačenju članaka ugovora treba voditi klauzulama prethodnoga Ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima, iz 1996. godine, čiji 17. članak donosi „pravni

¹⁰ Ibid.

okvir“ u kojem je priznata „velika uloga Katoličke Crkve u društvenoj, odgojnoj, kulturnoj i karitativnoj djelatnosti“ (usp. preambulu Ugovora o gospodarskim pitanjima).

Smatram da Ugovor o gospodarskim pitanjima treba čitati na nešto iznijansirani način nego što bi to moglo dopustiti isključivo praktično tumačenje, budući da se ne radi samo o prijedlogu bilateralnoga rješenja problema koji se pojavio između strana – konkretno o pitanju crkvene imovine –, u nastojanju da se povrati stanje prije komunističkog razdoblja, nego većma o pokušaju primjene načela koja odražavaju poimanje života i povijesti, na kojima počiva naša zajednička uljudba.

U tom smislu, želio bih navesti dva članka Ugovora o gospodarskim pitanjima koja mi se čine da zaslužuju poseban spomen. Prvi je 9. članak, koji se odnosi na

uvršćavanje svećenika, redovnika i redovnica u državni mirovinski sustav, a drugi je 12. članak, o uključivanju pogodnih mjesta za izgradnju novih crkava i crkvenih zgrada potrebnih za bogoštovlje i pastoralni rad u planove razvoja gradova i naselja.

Ugovor predstavlja jasno zakonodavno opredjeljenje Hrvatske vlade, koje, usprkos formalnom karakteru i prolaznosti svojih normativnih propisa, u političkom smislu prepoznaje da je opće dobro društva cilj institucionalnoga poslanja Crkve. A da bi se takav cilj postigao, ona mora pribjeći ne samo duhovnim, nego također i materijalnim sredstvima.

Hvala vam na ljubaznom gostoprimstvu i pozornosti.

VIJESTI

HRVATSKI BISKUPI U POHODU AD LIMINA

2. studenoga 2018.

Biskupi članovi Hrvatske biskupske konferencije bili su od 12. do 17. studenoga 2018. u pohodu ad limina apostolorum u Rimu. Uoči službenog početka pohoda proslavili su u nedjelju, 11. studenoga, u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu blagdan sv. Nikole Tavelića u zajedništvu s hrvatskom rimskom zajednicom te sudjelovali na jesenskom susretu hrvatskih rimskih studenata. Svečano euharistijsko slavlje predvodio je riječki nadbiskup i metropolit Ivan Devčić, a propovijedao šibenski biskup Tomislav Rogić.

Uz brojne Hrvate koji žive u Rimu na misi su sudjelovali i veleposlanik Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici Neven Pelicarić, veleposlanik Republike Hrvatske u Italiji Jasen Mesić, novoimenovani veleposlanik Bosne i Hercegovine pri Svetoj Stolici Josip Gelo te veleposlanik Bosne i Hercegovine u Italiji Darko Zelenika.

Na početku mise okupljene je pozdravio rektor Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima vlč. Bože Radoš.

Nakon mise predstavljen je Hrvatski rimski adresar za 2018./19., a ženska klapa „Amfora“ iz Dubrovnika održala je koncert.

Na početku službenog dijela pohoda ad limina apostolorum hrvatski su biskupi u ponedjeljak, 12. studenoga, slavili misu u Bazilici sv. Petra na oltaru pokraj groba sv. Petra. Misu je predvodio predsjednik Hrvatske biskupske konferencije zadarski nadbiskup Želimir Puljić. Uz biskupe koncelebrirali su pitomci iz Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima predvođeni rektorom vlč. Božom Radošem.

Nakon mise svečano su nadsvećenik Bazilike sv. Petra i predsjednik Radionice sv. Petra kardinal Angelo Comastri, predsjednik HBK nadbiskup Puljić i podpredsjednik HBK zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić otkrili ploču – zahvalnicu za sva djela papa i Svete Stolice za

hrvatski narod od njihovih prvih veza u 7. stoljeću sve do danas. Ploča je na latinskom jeziku, a nalazi se na lijevom zidu u hodniku koji vodi iz bazilike u sakristiju.

Usljedio je susret s papom Franjom. U dvosatnom, srdačnom susretu bilo je govora o raznim temama. Nakon susreta s papom hrvatske biskupe primio je tajnik Svete Stolice za odnose s državama nadbiskup Paul Gallagher. U ime hrvatskih biskupa državnog tajnika pozdravio je potpredsjednik Hrvatske biskupske konferencije zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić.

Nakon susreta sa Svetim Ocem i posjeta Državnom tajništvu, članovi HBK su prvoga dana pohoda tijekom poslijepodneva posjetili Dikasterij za laike, obitelj i život gdje ih je primio prefekt Dikasterija kardinal Kevin Joseph Farrell sa suradnicima.

Drugoga dana pohoda, 13. studenoga, hrvatski su biskupi posjetili najprije Kongregaciju za biskupe gdje ih je primio prefekt kardinal Marc Ouellet i tajnik Kongregacije mons. Ison de Jesus Montanari. Posjetili su potom Kongregaciju za nauk vjere gdje su se susreli s prefektom kardinalom Luisom Ladariom Ferrerom i njegovim suradnicima. Zatim su biskupi posjetili Papinska vijeća za novu evangelizaciju, za tumačenje zakonskih tekstova i za međureligijski dijalog.

U srijedu 14. studenoga biskupi su posjetili Kongregaciju za katolički odgoj. Primio ih je prefekt kongregacije kardinal Giuseppe Versaldi. Nakon toga posjetili su i Kongregaciju za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života gdje su se susreli s prefektom kardinalom Joãom Brazom de Avizom i njegovim suradnicima.

Istoga dana u popodnevnim satima biskupi su slavili misu u kapeli sv. Venancija uz krstionicu u Bazili sv. Ivana Lateranskog koju je predvodio splitsko – makarski nadbiskup Marin Barišić, a u koncelebraciji su uz ostale

biskupe bili pitomci iz Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima na čelu s rektorom vlč. Božom Radošem.

Nakon mise uslijedio je pohod Dikasteriju za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja.

Budući da nije bio u mogućnosti susresti se s njima prvoga dana pohoda kad su posjetili Državno tajništvo, kardinal državni tajnik Pietro Parolin pozvao je hrvatske biskupe na susret u srijedu predvečer, 14. studenoga. U vrlo srdačnom i otvorenom ozračju dotakli su se nekih pitanja važnih za život Crkve kao i odnosa Crkve i države u Hrvatskoj.

Četvrtog dana pohoda ad limina u četvrtak 15. studenoga, hrvatski su biskupi najprije pohodili Kongregaciju za bogoštovlje i disciplinu sakramenata gdje ih je primio prefekt kardinal Robert Sarah sa svojim najbližim suradnicima. Uslijedio je pohod Kongregaciji za kauze svetaca gdje su se susreli s prefektom kardinalom Giovannijem Angelom Becciuom i njegovim suradnicima. Tijekom prijepodneva biskupi su posjetili i Kongregaciju za evangelizaciju naroda te su se ondje susreli s tajnikom mons. Protaseom Rugambwom. U poslijepodnevnom satima biskupi su imali susrete u Dikasteriju za komunikacije i u Papinskim vijećima za kulturu i jedinstvo kršćana.

U petak, 16. studnoga, petog dana pohoda ad limina apostolorum biskupi su pohodili Kongregaciju za kler gdje su razgovarali s prefektom kardinalom Benjaminom Stellom i njegovim suradnicima. U Kongregaciji za istočne Crkve biskupi su se susreli s tajnikom Kongregacije biskupom Cyrilom Vasilom.

Poslijepodne su biskupi uputili poziv svojim vjernicima da mole za sve žrtve Domovinskog rata te su odlučili da se ovogodišnji spomen na žrtvu Vukovara i druge žrtve obilježi zvonjavom zvona svih crkava u Hrvatskoj u nedjelju, 18. studenoga, u 18 sati i 11 minuta.

Potom su slavili su svečanu euharistiju u Bazilici svetoga Pavla izvan zidina koju je predvodio i propovijedao đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić. I ovdje su u koncelebraciji bili svećenici, pitomci Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima predvođeni svojim rektorom vlč. Božom Radošem. Na misnome su slavlju sudjelovali hrvatski veleposlanik pri Svetoj Stolici gospodin Neven Pelicarić i veleposlanik Bosne i Hercegovine u Italiji gospodin Darko Zelenika te hodočasnici iz župe Bošnjaci zajedno sa svojim župnikom Josipom Filipovićem. Na kraju mise su biskupi zajedno s vjernicima pohodili grob svetoga Pavla i ondje izmolili Vjerovanje.

Završnog dana pohoda u subotu, 17. studenoga, biskupi su pohodili i četvrtu rimsku Baziliku svete Marije Velike gdje je euharistijsko slavlje predslavio kardinal Josip Bozanić. U koncelebraciji su uz biskupe bili i svećenici, pitomci Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima predvođeni svojim rektorom vlč. Božom Radošem. Na misi je bio nazočan i nadsvećenik bazilike kardinal Stanislaw Rylko s najbližim suradnicima. Na misi su sudjelovali i predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković sa suprugom, potpredsjednik Hrvatskoga sabora akademik Željko Rajner, veleposlanik Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici Neven Pelicarić, veleposlanik Republike Hrvatske u Italiji Jasen Mesić te novoimenovani veleposlanik Bosne i Hercegovine pri Svetoj Stolici. Nakon mise predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković otkrio je u krstioinici bazilike spomen-ploču isklesanu na glagoljici, na hrvatskom i talijanskom jeziku, u znak zahvale hrvatskoga naroda papi Hadrijanu II. koji je odobrio glagoljske liturgijske knjige koje su sveti Ćiril i Metod sa svojim učenicima donijeli u Rim. Na kraju te svečanosti prigodnim riječima zahvale predsjednik HBK nadbiskup Želimir Puljić zaključio je pohod ad limina.

HRVATSKI CARITAS OBLIJEŽIO 25. OBLJETNICU POSTOJANJA

Srebrni jubilej, 25. obljetnica Hrvatskog Caritasa svečano je obilježena u subotu 24. studenog u Velikoj dvorani Doma Hrvatske vojske "Zvonimir" u Zagrebu. Okupljenima su se obratili predsjednik Hrvatskog Caritasa varaždinski biskup Josip Mrzljak i ravnatelj Hrvatskog Caritasa mons. Fabijan Svalina, a u glazbenom dijelu programa sudjelovali su Zbor 'Izvor', Klapa 'Sveti Juraj' Hrvatske ratne mornarice i Kvartet Rucner. Na početku svečanosti, biskup Mrzljak podsjetio je na karitativno djelovanje Crkve istaknuvši kako se "naš hrvatski narod skoro 14 stoljeća napaja na bogatom izvoru kršćanske

katoličke baštine. To se posebno pokazuje kada nas snađu nevolje i teškoće koje nas nisu štedjele tijekom daljnje i bliže prošlosti. Posebno se to pokazalo u nedavnome Domovinskom ratu kada su se otvarala srca i vrata za prihvatanje onih koji su bili protjerani iz svojih domova s najskromnijim zavežljajem. Nisu ostali ni gladni ni goli ni bos jer ih je prihvatila bratska ljubav – *caritas*. Tu vidimo spontanu, a onda i sve više organiziranu djelatnost caritasa u našim župama, dekanatima, biskupijama koje sve povezuje Hrvatski Caritas." Biskup Mrzljak podsjetio je na brojne akcije Hrvatskog Caritasa kroz proteklo

razdoblje; organiziranje prihvata i skrbi za izbjegle kroz brojne kampove i prognanička naselja u ranim 90-tima, pomoć u hrani, lijekovima, u obnovi kuća, tzv. kumstvima na daljinu i skrbi za djecu koja su u Domovinskom ratu izgubila roditelje (njih više od 13 000), pružanje zdravstvene njege i pomoći te na poseban način djelovanja Hrvatskog Caritasa kroz Ljekarne *Diakonia*.

“U 2000-im intenzivno se započelo s aktiviranjem kapilarne mreže župnih caritasa i sustavnim pristupom razvoju i poticanju volontarijata (naglasak na edukacijsko-formacijski aspekt s ciljem preventivnog djelovanja u suočavanju s rastućim socijalnim problemima); razvojem mreže nad/biskupijskih obiteljskih savjetovališta, koja osim savjetodavnog rada pokazuju odgovor Crkve na aktualne društvene probleme obitelji te posvećuje pozornost pitanjima braka i obitelji.”

U posljednjem desetljeću, istaknuo je biskup Mrzljak, naglasak je na osnaživanju mreže nad/biskupijskih Caritasa, jačanju volonterstva na razini župa i biskupija, te djelovanju u kriznim i humanitarnim akcijama diljem svijeta, od čega je izdvojio poplave koje su 2014. godine zahvatile Hrvatsku, BiH i Srbiju te humanitarni odgovor Crkve kroz Caritas za vrijeme izbjegličke i migrantske krize 2015. i 2016. godine.

U nastavku svečanosti obilježavanja srebrnog jubileja Hrvatskog Caritasa uzvanike je pozdravio ravnatelj Hrvatskog Caritasa mons. Fabijan Svalina ustvrdivši kako su okupljeni duboko svjesni istinitosti Isusovih riječi: “siromaha će te uvijek imati (Iv 12,8).”

Govoreći o globalizaciji koja je donijela nove oblike siromaštva, ravnatelj Svalina istaknuo je da je “sve veći broj povremenih i nesigurnih poslova, stanovništvo nam stari, stope nezaposlenosti rastu, a globalna financijska kriza koja nas potresa zadnje desetljeće učinila je da su današnji mladi 66% siromašniji od generacije svojih roditelja. U Hrvatskoj 27,9 posto ljudi (što je gotovo svaki treći čovjek) živi na rubu siromaštva ili društvene isključenosti, što je skoro 1,2 milijuna ljudi. S tim brojkama spadamo u sam vrh europskih zemalja s velikom opasnosti od siromaštva!”

Stoga će, u desetljeću koje je pred nama, istaknuo je ravnatelj Svalina, Caritasova strategija razvoja i praćenja starih i novih oblika siromaštva, uz zagovaranje onih društvenih promjena koje svim članovima našeg društva mogu pomoći u osnaživanju u izlasku iz siromaštva, te povećanju blagostanja, onog materijalnog i

onog duhovnog, činiti jedno od uporišnih područja u kojem će se razvijati djelovanje Hrvatskog i mreže nad/biskupijskih Caritasa.

“Ovdje koristim prigodu spomenuti pokretanje nacionalnog projekta digitalizacije rada Caritasove mreže pod imenom E-Caritas. Taj alat omogućit će nam u realnom vremenu dostupnu statistiku profila korisnika, ali i pregled vrsta i broja pruženih socijalnih i karitativnih usluga i servisa.” Na osobit način, dodao je ravnatelj Svalina, Hrvatski Caritas želi pokazati konkretnu blizinu našim sunarodnjacima i Crkvi u Bosni i Hercegovini, ali i drugim manjinskim katoličkim zajednicama u našem susjedstvu. Želimo suradnju, rekao je, koja omogućuje nadopunjavanje u pružanju pomoći koju sami ne bismo mogli realizirati. Govoreći o ulozi središnje pastoralne i karitativne ustanove Crkve, mons. Svalina kazao je kako je potrebno zagovarati potrebite, siromašne, socijalno isključene i sve ostale s margine društva. “Želimo biti glas tolikih nevidljivih ljudi kojima je povrijeđeno temeljno ljudsko dostojanstvo mijenjajući nepravedne zakone u one krojene prema mjeri konkretnih ljudi u konkretnim potrebama. Želimo time doprinijeti da Hrvatsko društvo, pa i zajednica Europskih naroda, bude društvo koje cijeni i poštuje svoje starce, čiji umirovljenici dostojno žive od pošteno stečenih mirovina! Želimo da naši mladi imaju prilike za obrazovanje, zapošljavanje na temelju kvalifikacija, stjecanje radnog iskustva i usavršavanje! Da nam ne napuštaju Domovinu. Želimo da svi naši radnici budu adekvatno plaćeni za svoj rad!”

U glazbenom dijelu programu obilježavanja 25. godišnjice Hrvatskog Caritasa sudjelovali su Zbor ‘Izvor’, Klapa ‘Sveti Juraj’ Hrvatske ratne mornarice i Kvartet Rucner, a nad/biskupijskim Caritasima dodijeljene su posebne zahvalnice.

Uz brojne uzvanike, svečanosti su prisustvovali đakovačko – osječki nadbiskup i metropolita Đuro Hranić, umirovljeni nadbiskup đakovačko – osječki Marin Srakić, izaslanik zagrebačkog nadbiskupa, pomoćni zagrebački biskup Ivan Šaško, vojni ordinarij Jure Bogdan, umirovljeni vojni ordinarij Juraj Jezerinac te don Ivica Jurišić izaslanik predsjednika Hrvatske biskupske konferencije zadarskog nadbiskupa Želimira Puljića. Svečanost su vodili urednica s Hrvatske katoličke mreže Tanja Popec i glumac Adam Končić.

IKA/HKM

KONGREGACIJA ZA BOGOŠTOVLJE I DISCIPLINU SAKRAMENATA

Prot. br. 389/18

DEKRET O PROGLAŠENJU SV. ĆIRILA I METODA NEBESKIM ZAŠTITNICIMA ĐAKOVAČKO-OSJEČKE CRKVENE POKRAJINE

Svetog Ćirila, monaha, i Metoda, biskupa, zaštitnike Europe i slavenske apostole, s naročitom i postojanom pobožnošću časti svećenstvo i vjernici Đakovačko-osječke crkvene pokrajine.

Stoga je preuzvišeni gospodin Đuro Hranić, đakovačko-osječki nadbiskup, uz opću suglasnost, u zajedništvu s drugim biskupima pokrajine valjano odobrio izbor svetog Ćirila, monaha, i Metoda, biskupa, za zaštitnike navedene crkvene pokrajine. Potom je pismom od 30. kolovoza 2018. usrdno zamolio da se taj izbor i odobrenje potvrdi prema Odredbama o postavljanju Zaštitnika.

Slijedom toga, Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, snagom ovlasti koje joj je podijelio vrhovni svećenik FRANJO, nakon što je sve navedeno pažljivo razmotrila, utvrđuje da su izbor i odobrenje doneseni u skladu s pravnim propisima, prihvaća molbu te

**SVETOG ĆIRILA, MONAHA,
I METODA, BISKUPA**

**POTVRĐUJE
ZAŠTITNICIMA PRED BOGOM
ĐAKOVAČKO-OSJEČKE CRKVENE POKRAJINE**

sa svim pravima i liturgijskim povlasticama, u skladu s odredbama koje iz njih proizlaze. Bez obzira na protivne propise.

Iz sjedišta Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, 18. rujna 2018.

prefekt kardinal M. P. Robert Sarah

tajnik nadbiskup Artur Roche

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

HR-10000 ZAGREB, Ksaverska cesta 12A

Tel. 01 5635 001

e-mail: hbk@hbk.hr

www.hbk.hr

